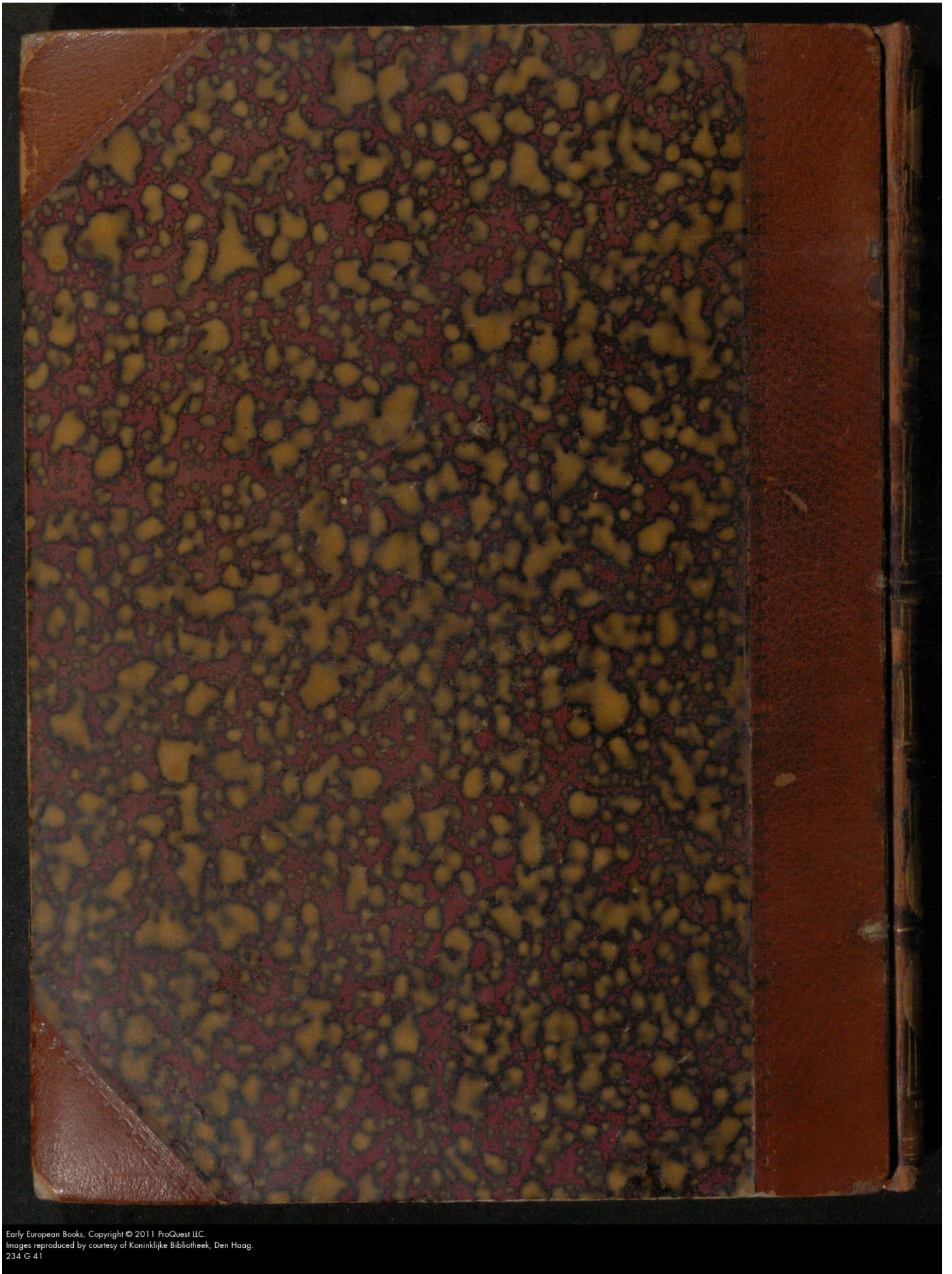

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 G 41

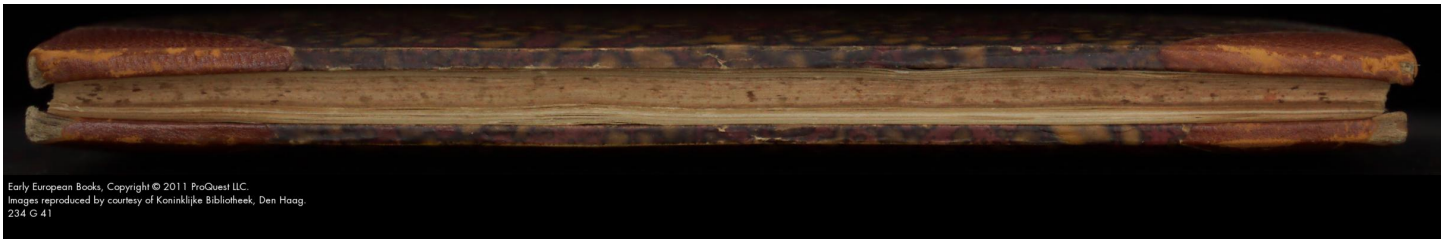

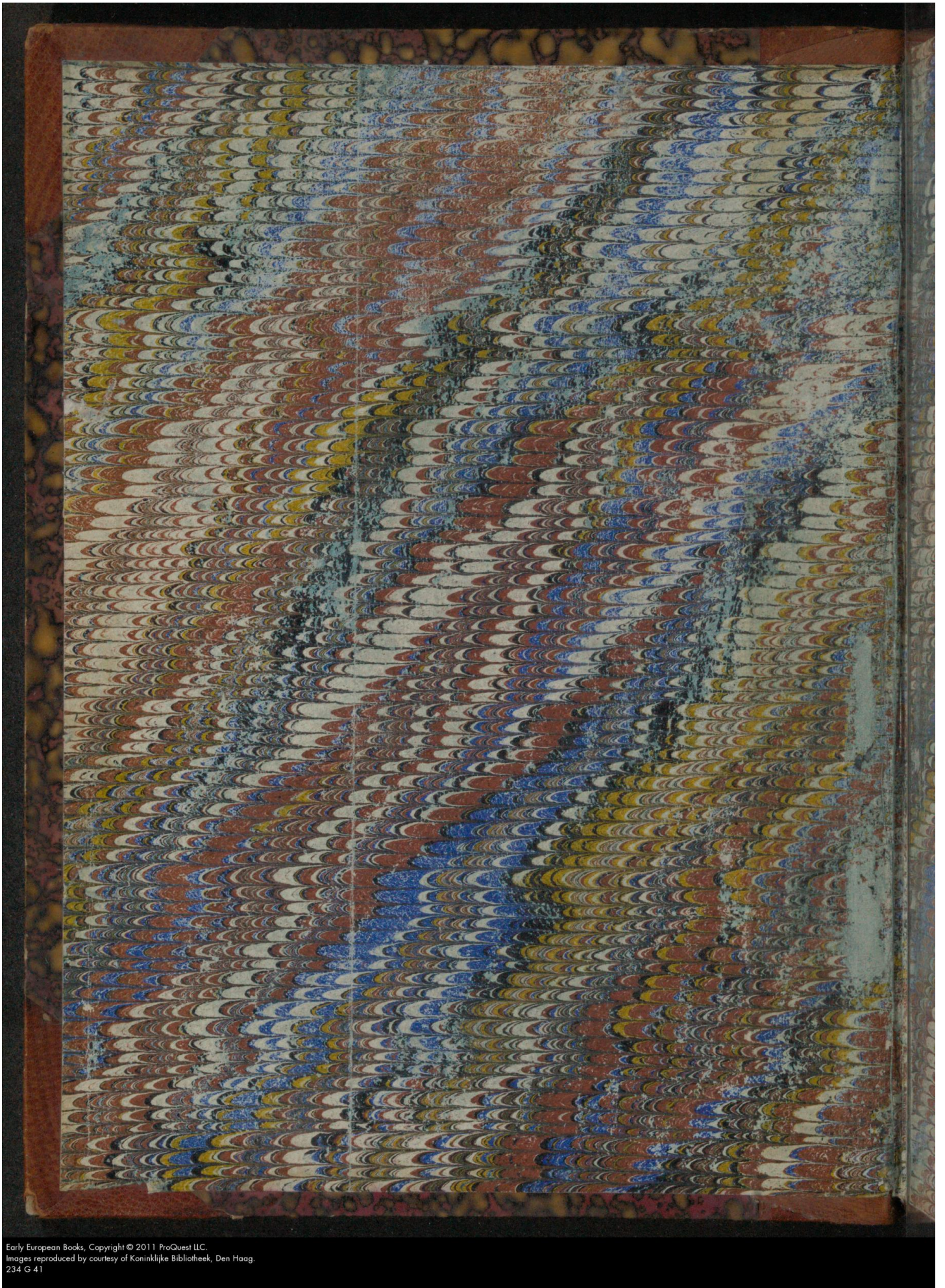
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 G 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 G 41

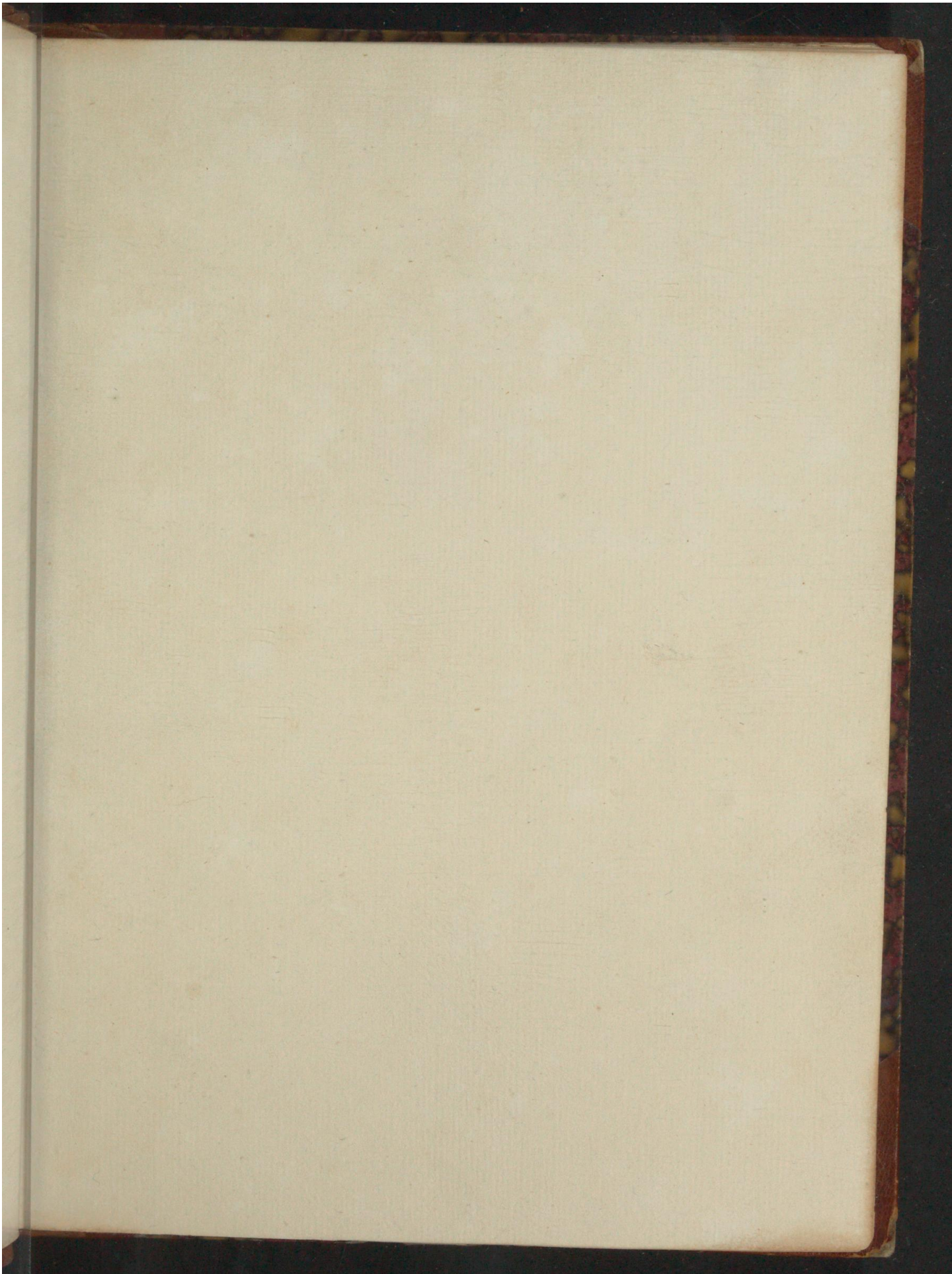

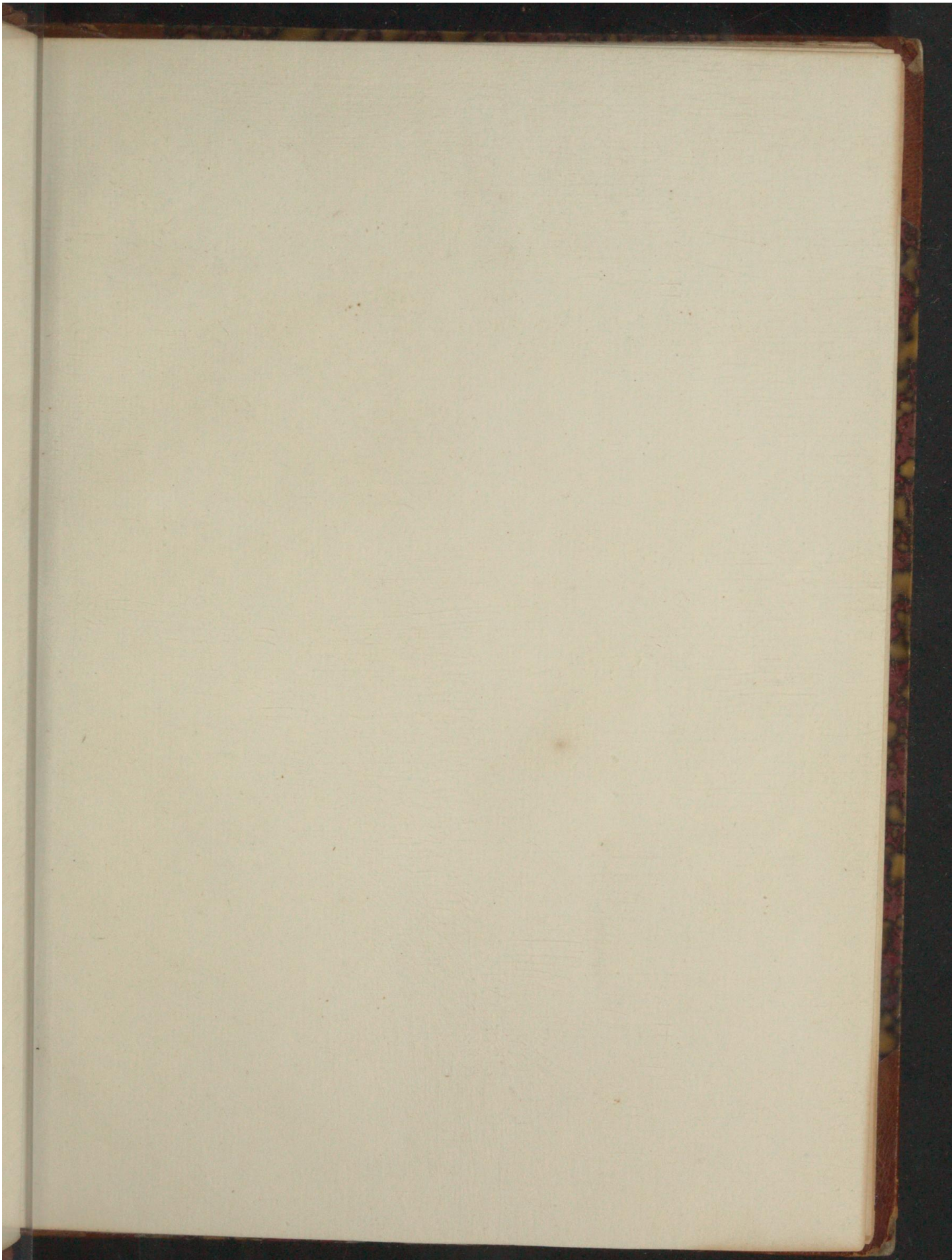

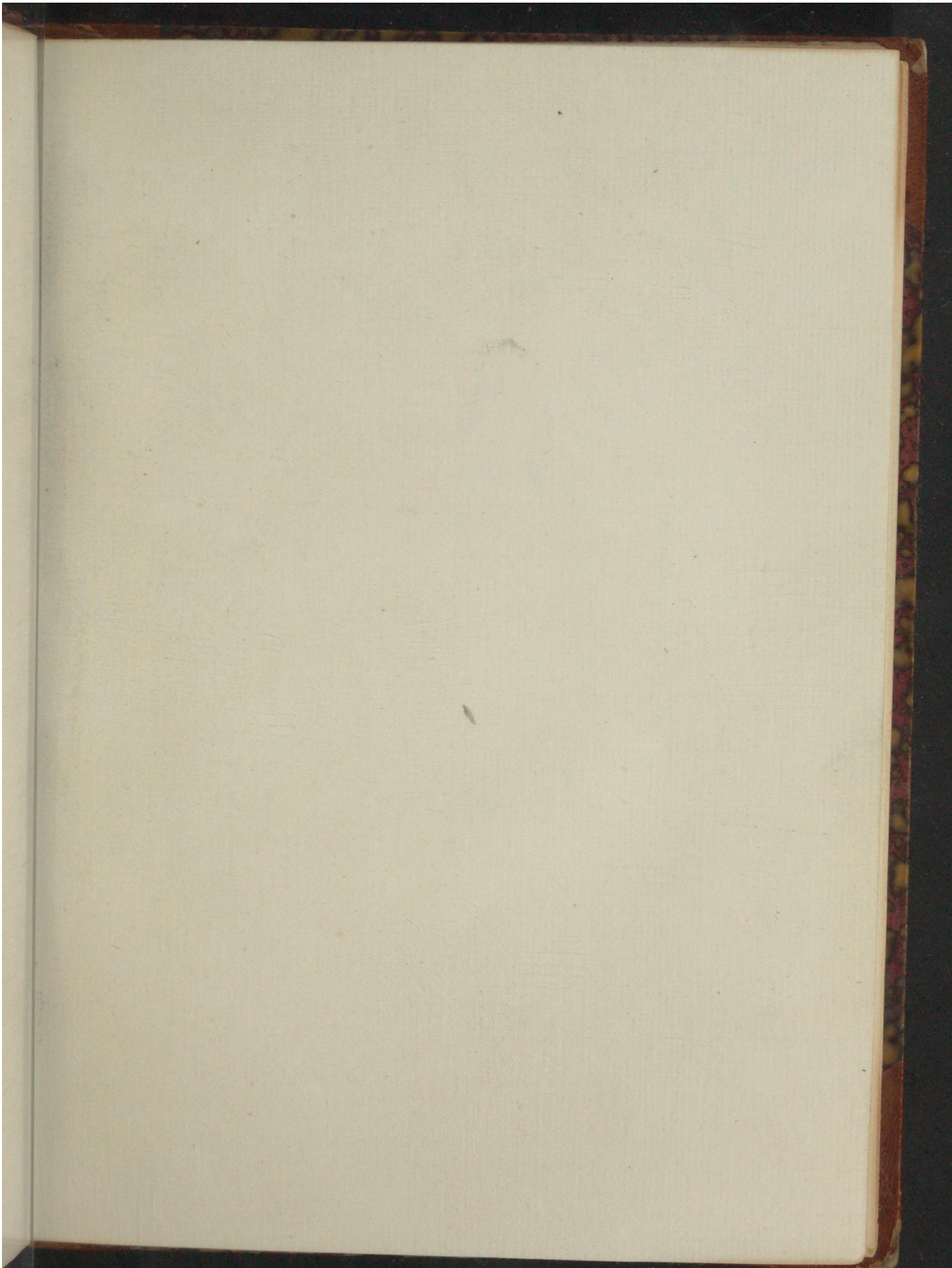
XV. VII d. 50.

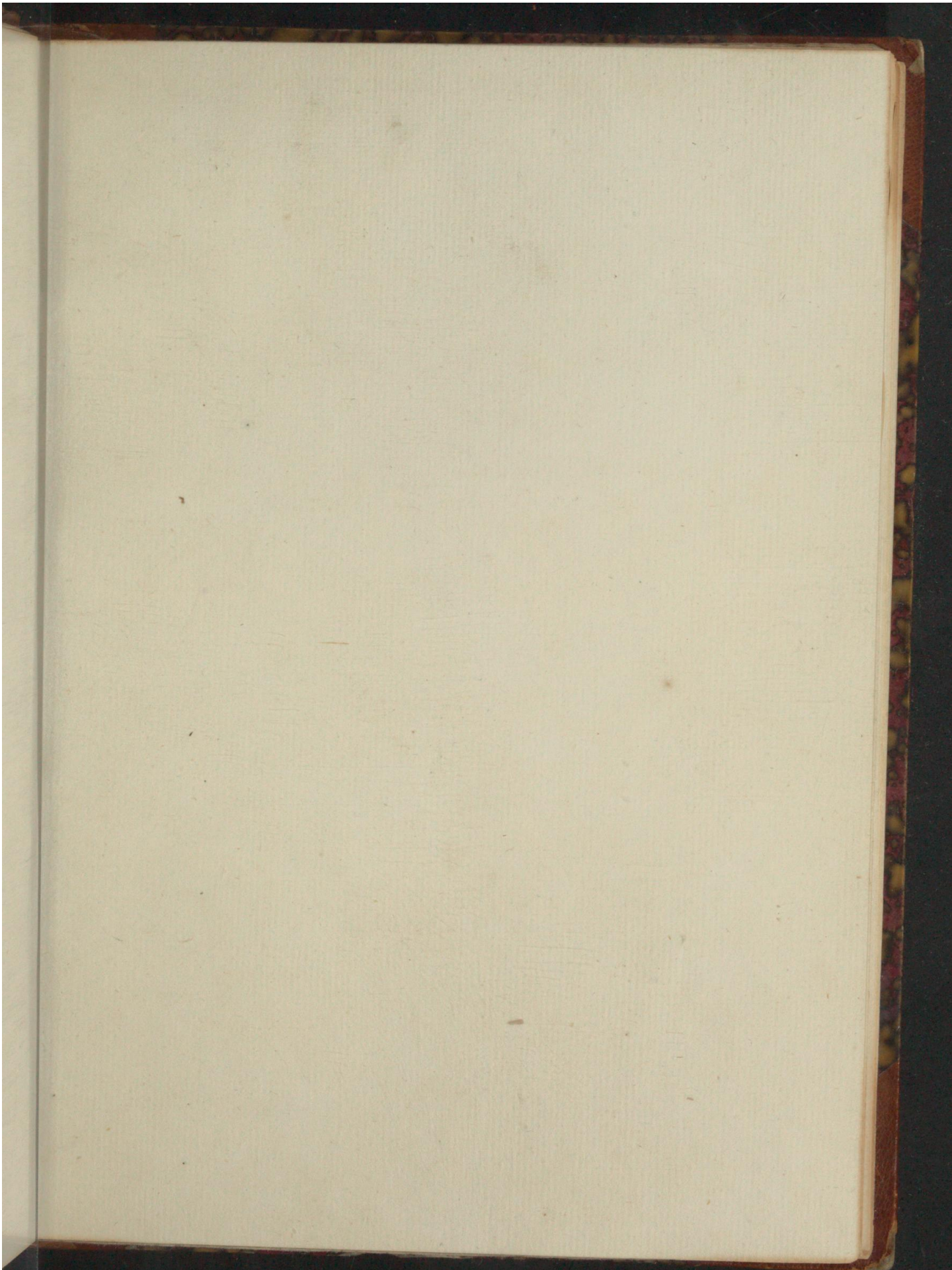
Opus ferrarum

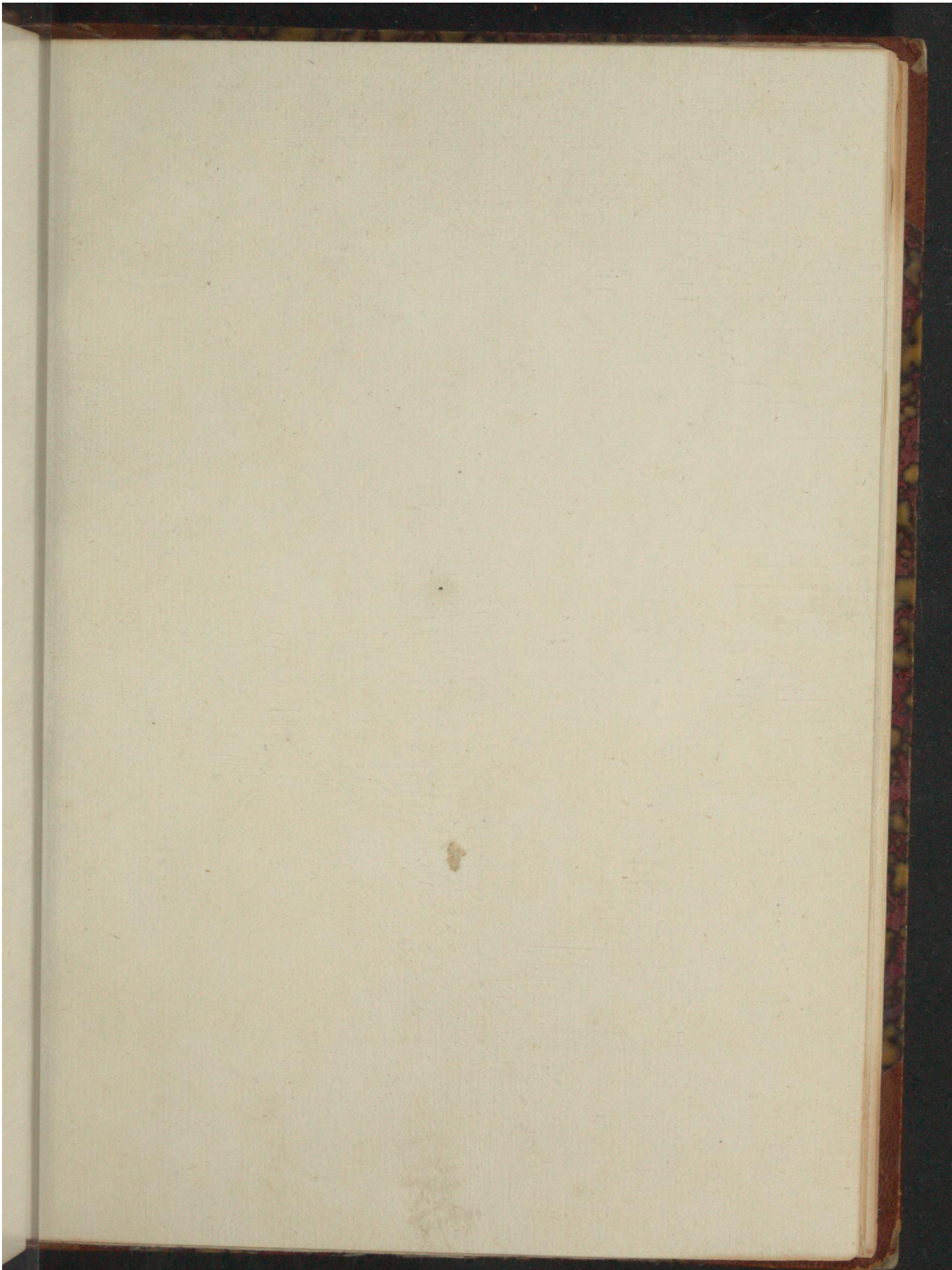
VW
234641

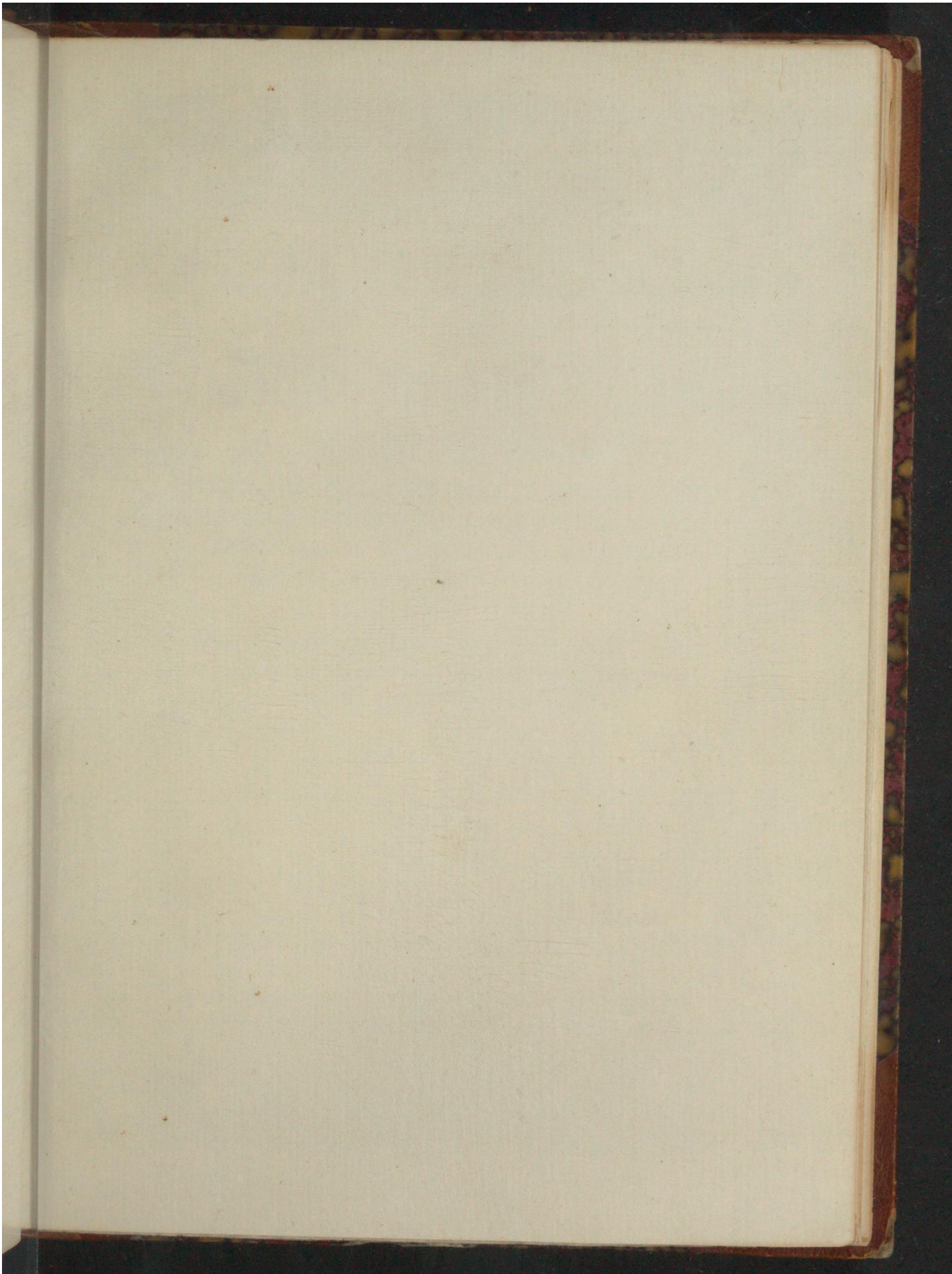

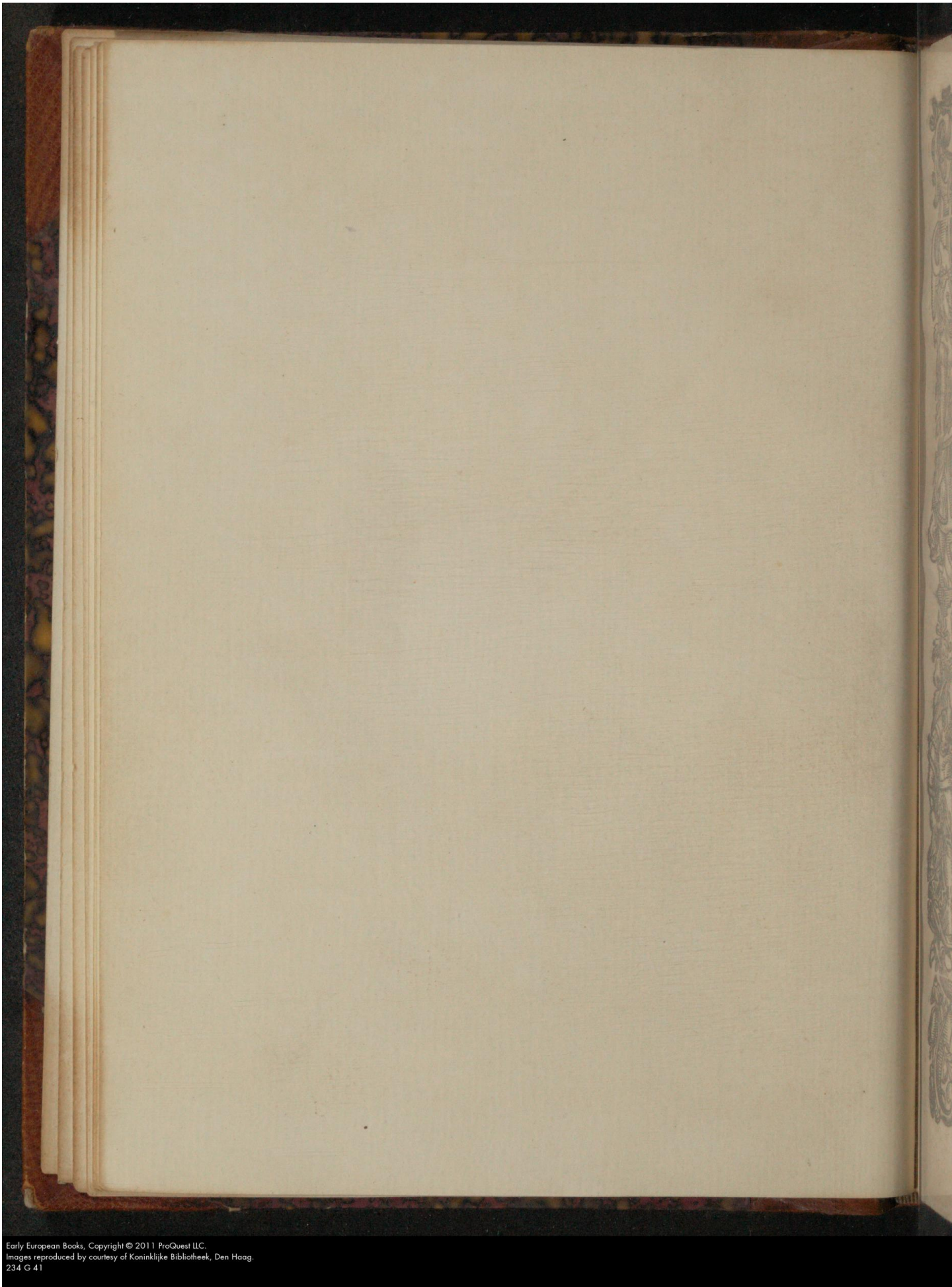

BESCHRYVINGE

Van

Moscobien ofte Ruslant: gestelt in twee deelen.

Waer van het eerste tracteert van den stant des Rijcks/ende op wat tijt de selve eerst be- kent is geweest: met een cozt verhael van t' gene daer te lande/zedert tot noch toe meest ghepasseert is.

Het tweede van der Moscoviten ofte Russen Religie/Ceremonien/Wetten/Policien/ende Crijchs-handel: Beschreven door

I. DANCKAERT.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE SHAGE.

TOT AMSTERDAM,

By Broer Iansz, vvoonende buyten S. Anthonis Poort. Anno 1615.

BESCHRIJVINGE

van de

Landen van de

Indische Archipel

in de

Indische Archipel

van de

Indische Archipel

1811

J. VAN DER

KONINKLIJKE

BIBLIOTHEEK

TE BRUSSEL

TOEGESCHRIJVEN

aan de

Indische Archipel

Mit
Ve
ph

Polen
heute
te bein
reple
pallere
stern
indise
Dome

Aende Ed. Mog. Heeren

Mijn Heeren Canzelaer ende Raden des
Vorstendoms Gelder ende Graeffschaps Zut-
phen, mijn gebiedende Heeren.

M*yn Heeren,*
Also ick ouer eenige Jarē / int Coninc-
rijk van Sweden synde / van den Hee-
re Iacob Pontus de Lagardie, als Ge-
nerael des Leghers van weghen sune
Majesteit van Sweden / tot assistentie
van dē Keyser vā Moscobien tegens de
Polen treckende / versocht werde om de selve reyse met
hem te doen / hebbe ick (begerich om vzeemde Landen
te besien) my daer toe gewillich verthoont : op welcke
reyse wy door diuersche Moscobische Steden en plaetse
passerende / ick verscheyden saecken gemerckt / ende ver-
staen hebbe die de vergetenheyt onweerdich waren / de
welcke ick alle by gheschryfte stelde : Maer nae dat den
voornoemden Heere de Lagardie synen last (de welcke
21 2 was

4.
was den Moscoviters alle hulpe ende assistentie tegens
den Pool te doen) eeniger wijze uytgericht hadde/ heeft
my Gode Almachtich met sodanigē cranchent besocht/
dat ick genootsaeckt was wederomme naer Nederlant
te keeren. Doch eenigen tijt daer nae/ is gheschiet dat
den Baron van Luyt eene reyse naer Moscoviē heeft
aengenomen/ metten welken ick wederomme als Se-
cretaris gerepst ben. Op welke twee verscheyde vopa-
gien ick met allē blijt getracht hebbe der Moscoviters
geleghentheit/ des Landts/ Religie/ Wetten ende Oor-
loghe t'ondersoecken/ ende te bekennen/ waerinne ick te
meer profijteerde/ eensdeels om dat de reysen niet eenen
cleynen/ maer vry eenen geruymen tijt gheduynden/ ten
anderen/ om dat ick (begerich tot nieuwe saecken) van
verscheyden personen van diuersche Natiën / die al-
daer ouer lange jaren gewoont hadden/ ende meest van
den Russen selfs/ vele dingen vernomen hebbe. Ende
al soo ick al t' selve by gheschryfte/ niet ordentlich / maer
journaels ghewijse/ ghestelt hadde: ben ick van sekere
mijne vrienden vermaent gheworden/ dat ick t' selve in
ordye stellen / ende in druck soude laten uytgaen / my
voorzhoudende/ dat t' selve den Luyden niet onaenghe-
naem en soude kunnen wesen. Op welke toelagginge
ick de hant aent werck gheslaghen hebbe. Doch al soo
dit eene saecke is die met verscheyden oogen aengesien
ende veelderhande oordeelen gheoordeelt moet werden/
hebbe ick als een van V. Ed. Hog. geringste onderda-
nen/ my verstant t' selue V. Ed. Hog. op te offeren ende
te dediceren/ op dat dit cleyn stuck werck onder der sel-
ver bescherminge (tegens de gene die al te ghereet sprin-
gen ander luyden arbeijt te lasteren) een peder eē mach
bekent

bekent gemaect werden / **V. Ed. Hog.** onderdanich bid-
dende t' selve int goede te willen nemen / ende sal ic Godt
den Heere gestadich bidden dat hy **V. Ed. Hog.** loff-
like regheringhe daghelicx hoe langs hoe meer wil se-
ghenen.

Wve Ed. Hog. seer dienstbereyden
dienaer /

I. Danckaert.

TOT DEN LESER.

Eminde Leser, het sal u, sonder
 tvvijffel onaengenaem vvesen
 te siē de cortheyt, ende eenige
 disordre in mijn beschrijvē, om
 dat ick niet particulierlick en
 vervolget' gene vanden eenen tijt tot dē an-
 deren in Ruslandt gepasseert is: Maer t' selue
 is my onmogelick ghevveest te doen, door
 dien mē by de Ruffen selfs gene andere par-
 ticulariteyt en vint, eñ dat sy in hare discrip-
 tien, ghelijck in alle hare vvercken, gheheel
 dissoluyt zyn. Maer so veel aengaet hare Re-
 ligie, Policijen eñ handelingē, vāde selue en
 hebbe ick niet meer vwillen verhalen als ick
 selfs gesiē hadde, ofte door andere vvel vvi-
 ste vvarachtich' te vvesen. Hieromme sal
 u gelieuen, niet so seer lettende op de Poly-
 ticheyt des vvercx, als op de nieuwicheyt
 ende vvaerheyte van dien, t' selue int goede
 aen te nemen, ende met vlijt te door lesen.

Vaert vvel.

Het eerste Capittel.

De ghelegentheynt van Moscovien oft Russlandt,
ende hoe t'selve verdeelt vvort.

Moscovien heeft den naem vande Riviere
Moscho, de welke voozby de groote Stadt Moscou loopt/
andere noemen het Lant generalit t' Keyser rijk van Rus-
sien oft Russlandt. Het leydt in twee deelen des Werelts/
d'eene helft van dien in Europa, ende d'andere in Asia. De
Noortzijde streckt aen de witte Zee/die genoemt wert Petzorke. Aen
de Oostzijde grenscht het aen Tartarijen. Int Zuiden leyt de vermaer-
de Stadt Astracan, waerby loopt de Zee ghenaemt Mari Caspium, ende
streckt tot aen de frontieren van Persien. Teghens d'Westen grensen
Lijflandt, Finlandt, ende Littauwen. Het Landt is seer spaticus / ende
heeft onder hem vele Hertochdommen / waer van de vooznaemste sijn/
het ghebiet van Moscou, daer de Keyser sijn Hof hout, Smolenskiij,
waer by loopt de Riviere Borristines, welckers gebiet den Coninck van
Polen nu geheel geincorpozeert heeft/ende het Dozstendom van Novo-
gardia, liggende aen de Riviere Wolga, die haren uptloop heeft inde Zee/
genaemt Mare Balticum. De andere Provincien sijn veele / ende ver-
scheyden/als Wollodimeria, Syberia, Maifaiskia, Plescovia, Euweria, Inga-
ria, Permia, Viatkia, Bulgaria, Cernigonia, Kasania, Woletkia, Roschouia, V-
doria, Obdoria, Beloia, Rostouia, Ierislania, Bielosoria, Condonia, ende Pet-
zora, welke alle behalven de ghene die nu vande Coninghen van Polen
ende Sweden geoccuveert werden / onder des Russichen Keyfers ghebiet
staen. Maer de selveligghen seer wijt/ja sommighe over de 200. mijlen
van malsanderen/ende meest gesepareert met verscheyden Riviere/waer
van sommighe over de 1200. passen byet sijn / om welke oorzake het
Lant te swacker is/dooz dien/by Somer tijde/om de menichvuldighe
Rivieren/ende vele Mozasschen/d'eene Provincie de andere swaerlijck
eenighe assistentie van Crijchsvolck / oft andere noodicheden kan toe-
voeren/gelijck vele uptlanders d'experientie van dien wel ghehadt heb-
ben.

He

Wanneer datmen bevindt dat de Russen alder eerst van hare geschiedenissen yet hebben beginnen te beschrijven.

Gelijck de Moscoviters oft Russen eere Patrie is/waerinne meestendeel de bronckenschap / ontuchtich ende onordentlijck levē alsulcken plaetse heeft / dat sy haer seer wepnich / ofte by nae gantsch niet en delecteren in het ondersoeken wat by haren tijden op andere plaetsen mach gheschieden/ ofte vooz hare tijden / binnen hare eyghene Lant-palen mach geschiet wesen : so ist datmen niet seker weten en can wie dat eerst het Rijkke ghesondeert/ ofte gheregeert heeft. Alleene bevintmen dat sy een wepnich hebben beginnen te beschryven int Jaer na de geboorte Christi 1471. soo van het gene dat by hare tijden passerde/ als oock t'ghene sy van hare Voorouers verstaen hadden ober langen tijt gepasseert te syn/ Ende onder anderen/ hoe dat daer eertijts eene groote dissentie/ twist ende binnenlantsche oorloge ter oorsaecke van de regeringe is geweest/ d'welck geduerende/ so isser binne de Stadt Novogardia eenen voornemen Man gheweest met namen Gistomissel, begaest met een sonderlinge experiētie/ ende in grooten aensiene/ desen/ aenmerckende de groote tumulte/ ende dat mits de selve het Lat begoste tot decadentie te komen / heeft goet ghehouden ende ten lesten sock te weghe ghebracht / dat de Russen eendrachtelick Gesanten hebben uptgesonden aen d'z gheboeders/ woonende by de Waregoffen, de welcke om hare hooge afkomstē ende groote ervarentheit/ so in crijchs als politijcke saecken/ by eenen pegelicken seer geestimeert waren / ende de selve hebben sy de regeringhe van haren geheelen Rijkke aengeboden. Dese gekomen zijnde / hebben t'selve geerne geaccepteert / Ende is onder haer eene sekere verdeelingē gemaeckt/ als namentlickē/ den eerstē Broeder genaemt Aurick creech het ghebiet van Novogardia, ende hiel syn Hof tot Laddega, ene Stadt liggende aen de Sibiere VVolga, 36. duysche mijlen van Novogardia. Den tweeden Broeder genaemt Sinanus werde ghegeven het gebiedt by de witte ofte de staende Zee : by hiel syn Hof op verscheidene plaetsen. Den derden Broeder/ met namen Troiwor nam het gebiet van Plefcou, ende hiel syn Hof inde Stadt Zwor-zock. De Russen beroemen haer (doch sonder eenich bewijs) dat dese gheboeders van Romeynschen afkomstē waren. Als dese de regeringhe hebben aenghenomen / is gheweest int Jaer na Christi gheboorte 951. Maer seer coorts beyde de jongste Broeders gestorvē synde/ is Aurick alleen aengenomen ende gheproclameert Souvereyn gebieder des gantschen Russen Rijkx: Doch t'selve duerde eenen cleynen tijt/ doozden hy seer haest syne Broeders ghevolche is / achter latende eenen Dōne/ ghe-naemt Igor, neffens den welcken/ also hy om syne jonckheyt noch niet regeren en conde/ vercosen wierd een van syn gedachte/ met namen Oleck: Dese twee nu eenige Jaren te samen in de regeringe geweest zijnde/ hebben grooten oorloch geboert tegens de Griecken / hebben eenen inbal in het Lant gedaen tot vooz de Stadt van Constantinopolen toe/ doch genootlaecht geweest wederomme te keeren. Als nu Oleck 36 jarē geregeert hadde/ heeft hy eenige woymen in synen voet gecregen/ de welcke de selven also geïnfecteert hebbē/ dat hy daer van gestorven is. De

Het derde Capittel.

De groote vvreetheydt vande Vorstinne Olka, ende hoe sy aldereerst de Griecksche Religie heeft aenghenomen.

IGoz nu zijnde Souberain / ghebieder des gheheelen Rijck / troude eene Dozstinne van Plescou / ghenaemt Olka / ende nae eenighe jaren den crijch teghen de Griecken weder aennemende / troock niet sijnen heylegher tot Heracleam ende Picomediam toe / alwaer sijne vyanden hem met veele dupsent mannen ghemoetende / hebben hem slach ghelevert ende de victozie behouden. Igoz op de blucht sich begevende / is gevallen in handen vande Derwillianen / op eene plaetse ghenaemt Cozeste / alwaer sy hem met eenighe andere / om t'leven ghezacht / ende op de selve plaetse begraven hebben. Sijne vrouwe Olka hadde hy achterghelaeten eenen sone met namen Swatilauni noch ghelepn zijnde / waer over sijne moeder / met bewilghinge van alle de Onderfaten / de regeringhe vooz hem heeft aenghenomen. De Derwillianen vzeesende dat sy over haers mans doot wzaecke soude soecken te nemen / hebben hy alle middelen ghesocht haer met Olka te reconcilieren / ende daer over haren Dozst gheinduceert dat hy haer ten houweelijck soude eyffchen / hy daer toe bewillicht zijnde / heeft twintich personen van sijne ondersaten afghesonden / dooz de welke hy Olka sijn vooznamen dede te kennen gheben: Maer sy / wiens herte / om het vergoten bloet van haeren man / niet anders en sochte als wzaecke / dede dese twintich boden miserabelijck omme bzenghen / ende sondt eenen Ambassadeur aenden Derwiliaenschen Dozst / hem ontbiedende / dat doos hy haer tot eene Dozstinne begheerde / hy haer beter boden oft ghesauten soude seynden als hy eerst gedaen hadde / twelck hy oock dede / ende sondt tot haer vijftich van sijne voozneemste Bojaren oft Edeluyden / de welke sy (sonder haer eenighe audientie te verleenen) alle te samen in eene badstove dede versmoozen. Daer nae heeft sy den Derwilliaenschen Dozst / de welke onwetent was van het ombzenghen sijnder Ghesauten / haer aencomste doen verclaeren / ende vergaert hebbende eenen grooten hoop volcks om met haer te reysen / gaf sy te kennen dat haer vooznamen was haers mans doot / op de plaetse waer hy begraven lach (twelck aldaer des Lants maniere is) te gaen beschreyen / ende alsoo is sy nae de Derwillianen getrocken / der welker Dozst geen quade suspitie hebbende / heeft haer vele Bojaren ende de principaelste van sijne ondersaten tot onthaelinghe te ghemoet gheschickt: maer sy simulerende de wzaeckgiericheyt die sy int herte was voedende / is vande Derwillianen minnelijck ontfanghen gheweest / dooch nae dat sy die met dyanck / die sy tot dien eynde mede ghevoert hadde /

Igoz bluchte ende werdt verflaghen.

Olka sijn vrouwe nest aen de regeringhe vooz haer sone.

Schickelheke vzeerhent vanden Dozstinne Olka.

Twede vzeerhent / versmoozt 50 Edellieden.

Derbe wyzet
heyt/brenght
alle het boel
om nae dat
syse droncken
ghemaect
hadde.

Sy trecht te
velde/ende
behoudt de
victorie.

Olka werdt
aengeiocht te
parlamente-
re/sy bedingt
uyt elc huys
ofte familie
twee dupbe.

Wonderlijc-
ken brandt
dooz haer
aenghericht.

Sy brengt
het meeste
bolck om/de
rest neemtse
ghevanghen.

hadde/so hadde oberwommen/dat sy als versmoort lagen/ende gansch
van haer selven niet en wisten/ heeft sy die dooz haer volck alle doer
om't leuen brengen/ sonder dat een eenich Mensch daer af is ontco-
men. Dit gheeffectueert hebbende/ is sy weder om naer Chiobien ghe-
trocken/ ende heeft vergadert alle haer Crjchsvolck dat haer moghe-
lyck was/ de selve boorzhoudende de doot hares Mans/ ende de groo-
te eere die sy behalen souden/ soa sy met ghewelt van wapenen wzake
daer ober namen; dooz dese redenen heeft het Crjchsvolck lichtelijck
sich laten beweghen/ ende sy is met haren Legher nae den Derwila-
lienschen Dorst getrocken/ de welke verstaen hebbende het ombzen-
ghen zyns volck/ heeft dock alle sijne macht by een ghebracht/ ende is
daer mede opghetrocken; Maer Olka niet haer volck is hem onder-
siens op den hals gheweest/ ende hem slach leverende/ heeft de victo-
rie behouden. De gheene die van de Derwillianen overbleven/ heb-
ben de vlucht genomen naer een sterck Slot/het welke Olka belegeret
heeft/ ende alsoo benauwt/ dat niemant daer in of uyt en mochte co-
men. De belegheringhe nu een gheheel jaer ghedueret hebbende/ heeft
die van binnen d'ammunitie van oorloge beginnen te faillieren/ waer-
omme sy versochten met Olka te parlementeren/ de welke 't selve ac-
cepteerden/ met conditie/ dat haer eerst uyt elck huys ofte familie/ die
in't Slot waren/ twee levende dupben soude ghesonden werden/ de
welcke ontfanghen hebbende/ heeft sy die onder de vleughelen sekere
instrumentkens met buyz-werck doen binden/ ende de selve alsoo we-
der latende vliegghen/ is elcke dupbe in syn ghewoonlyck huys ende
nest ghecomen/ waer dooz/ 't boozuoemde buyz-werck aengaende/ is
tot verscheyden plaetsen den brandt inde huysen ghecomen. Het welc-
ke wel eenichsins de waerheyt ghelijck schijnt te wesen/ dooz dien de
huysen daer al vandenmen hout ghemaect zijn/ het welke somtijts
dooz het herst oft terpentijn soo vet is/ dat het niet het alderminste
buyz aen brandt gheraecht/ ende een huys aen brandt wesende/ sijn
alle de andere in grooten noot/ dooz dien sy seer dicht op malcanderen
ghebouwt zijn. Die van het Slot siende haer bedwonghen dooz den
grooten brandt/ hebben sich in de ghenade van Olka begheven/ maer
haer en is gheene andere gratie geschiedt/ als nae dat het meeste deel
omghebracht was/ eenighe ghevanghen ghhouden ende als slaven
vercocht zijn. Daer nae heeft Olka meest alle de sterckten der Der-
willianen onder haer ghebedt ghebracht/ uytghenomen eenighe/ tot
de welke de Dorst/ ontcomen zijnde uyt de batalie/ sijnen toevlucht
ghenomen hadde/ om sich voor de wreedtheit van Olka te salveren.
Maer sy/ meyende den doot hares Mans nu dier ghenoech ghe-
cocht/ ende haren lust dooz ghenoechsame wzake gheboet te hebben/
is weder naer Chiobien ghetrocken/ alwaer sy haer eenen tijdt lanck
stille ghehouden hebbende/ heeft/ dooz eyghen begheerlijckheyt ghe-
druven/ boorzgenomen haer op de Griekische maniere te laten doopen/
hare

Svatiflaus neemt aen de regeringhe des Rijcx. II

Haer Religie aen te nemen / ende de selve onder hare Onderfaten te planten / waer over sy met eenen grooten staet naer Griekenlandt is geresepst / de Coningen haer booznemen te kennen ghevende / het welke haer seer aenghenaem zijnde / is sy vande selve wel ontfanghen gheweest / ende strax met veele van de gheene die sy by haer hadde gedoopt / met eenen haren boozigen naem veranderende / werde in plaetse van Olka ghenoemt Helena. Daer nae is sy met groote giften vanden Coninck van Constantinopolen begaest zijnde / weder nae Chivien gheresepst. Ende dese Olka is d'eerste gheweest die 'tChristen gheloove (soo het alsoo mach ghenaemt worden) aenghenomen heeft: Maer alsoo sy 't selve onder hare Onderfaten dede verbzypden / ende vele 't selve aemamen / nochtans en heeft sy noyt dooz gheene middel en haren Sone Swatiflaus connen beweghen om van ghelijcken te doen. Dit is gheschiedt in't jaer nae Christi gheboorte 987. Als nu Swatiflaus tot sijne jaren ghecomen was / heeft hy selfs de regeringhe des Rijcx aenghenomen / hy was een goet Crichs-mau / hy trockten oorloghe sonder tros ofte bagagie / te velde zijnde / hiel hy hem te bzeden met seer slechten cost / als swart broodt / verbroocht ende verbrandt bleesch / met andere dierghelijcken / hy nam sijn nacht-ruste op d'aerde / eene sadel was sijn soz-cussen: Hy heeft vele oorloghen die men niet particulierlijck beschreven en vindt / geluckelijck ten eynden ghebracht / ende onder anderen heeft hy de Bulgares tot Danubium overwonnen / ende de selve onder sijn ghebiedt ghebrocht. Hy hiel sijn Hof tot Jeriflaus / segghende tot sijne Moeder ende Raedts-Heeren: Hier hebbe ick vercofen de middelste ende beste plaetse / want upt Griekenlandt werden my toeghebracht gout / silver / wijn / ende veelderley vruchten / upt Hongarijen oock silver ende peerden / ende upt Ruslandt / leder / wasch / honich / ende Crichsvolck. Cozts daer nae is Olka sijne Moeder seer cranck gheworden / ende ghevoelende dat het leven haer begheven wilde / heeft sy haren Sone ontboden / ende den selven vele vermaninghen voozghehouden / ende onder anderen tot het aememen haerder Religie / de welke onder een groot deel sijner Onderfaten alreede verbzypdt was / als oock tot volherdinghe in't voeren van den Oorloghe / waer inne sy verhooyte dat de fortun hem alle faveur (gelijck sy aen haer ghedaen hadde) bewijzen soude / ende ten laetsten heeft sy van hem begeert / dat hy na haer overlijden / hare sepulture met de aldermeeste pompen ende ceremonien vereeren soude / ende alsoo sy drie daghen daer nae overleden is / heeft hy 't selve / soo veele hem moghelijck was / volbracht. Dese Olka werdt noch huydens daechs als eene Santeime ghevenerceert / ende haren heplighen dach werdt op den elfsten Julij naer ouden stijle / ceremonialijck onderhouden.

Hy berädet van Religie / treckt nae Griekelant en wert Helena genaet.

Swatiflaus haer Sone neemt de regeringe aen.

Olka sterft / en wert haer gedachtenis alle jaren op den 11. Julij ghehouden.

Het vierde Capittel.

Vanden oorloch die Svatisslaus teghens de Grieken ghevoert heeft, ende hoe dat nae syne doot syne sonen om de regeringhe twistich waren.

Svatisslaus hadde drie sonen / ende sijne moeder overleden zijnde / heeft hy gheordneert dat nae syne doot dese alle drie gheslyck souden regeeren / ende heeft onder haer dese verdeelinghe ghemaect: aenden oudsten sone / genaemt Teropolchus / heeft hy ghegheben Chiobien / aen Olega den tweeden / t'ghebiect vanden Derwillianen / ende aenden jonghsten sone met namen Wollodimer / het rijcke van Novogardia . Dit ghedaen hebbende / is hy selfs met alle syne macht ten oorloghe getrocken teghens twee Grieksche Coninghen Basilium ende Constantinum / ende als hy teghens de selve te velde quam / so isser onder de Russen / aensiende het ober-groot ghesetal der Grieken / eene groote verbaestheyt ghecomen / d'welck Svatisslaus merckende / heeft haer op dese maniere aenghesproken: vrome Soldaten / en vzeest niet / maer volcht my alleen / want ick sweere u bechtende te sterben oft de victorie te behouden / ende soo wy alle vromelijck bechtende sterben / sullen wy daer mede eenen onsterffelijcken name achterlaten / ende bluchtende sullen wy even wel ons leven niet alleen in perijckel stellen / maer tselve met een eeuwighe sehande beplecken / soo veel my aengaet / ick sal altijd vast staen / ende mijn hooft booz u luden als eenen schilt te pande stellen / waer op de Russen gheslyckelijck antwoorden: waer u hooft blijft daer sal rouwe oock blijven / ende hier dooz gecouragieert zijnde / zijn hare vbanden te gemoet ghesent mannen verflaghen / maer hebben veele stercke plaetsen in Griekhen-landt inneghenomen ende verdestrueert. De Grieksche Coninghen dit siende / hebben seer ghetracht haer met Svatisslaus te versoenen / waer toe sy hem veele ghiften / als peerlen / gout ende andere costelijckheden ghesonden hebben / de welke Svatisslaus niet en heeft willen ontfanghen / maer nochtans eenichsins sich niet haer versoenende / is boozt ghetrocken naer Constantinopolen / alwaer hy dooz bedroch om tleven ghebracht wierdt van Curis Prince van Pierre Migoz / die hem dede sijn hooft afsnijden / maeckende van t bekeneneel eenen cop oft drinck-beker / waer op hy rontom niet goude letteren dede stellen dese woorden: aliena quærens, propria perdidit, dat is: Soeckende vreemde dinghen, heeft hy syne eyghen verloren. Svatisslaus nu doot zijnde / is eenen Bojaer Swatoldus genaemt / wiens broeder met name Luta van Olega den tweeden sone Svatisslai

Svatisslaus
heeft geore
victorie.

Werd dooz
bedroch om t
leve gebracht
ende van sijn
bekeneel een
drinckbeker
ghemaect.

Van de oorloghen Svatiflai teghens de Griecken. 13

Svatiflai omghebracht was/ hier door tot wrake gheirriteert zijnde/ met
 ter haest afghereyft naer Jeropolchum den oudtsten sone/ dien hy met
 veele redenen onderwees/ dat een Rijk maer van eenen Heere ghe-
 regiert en behoorde te worden/ even ghelijck het lichaem door een
 hooft: ende naedemael hy den oudtsten sone was/ ende dat daerom de
 regeringe niet recht hem alleen toe quam/ so riedt hy hem dat hy sijne
 broeders uyt het Rijke verdrjyden soude. Jeropolchus/ wiens herte
 meer met ambitie als eenige broederlycke affectie bevanghen was/ is
 niet alle sijne macht teghens synen broeder Olegani opghetrocken/
 naer Olega door dese onverwachte overvallinge heeft sich op den
 vlucht begheven/ ende over eenen Bzugghe rydende/ hebben de ghee-
 ne die hem vervolchden/ hem aldacr achterhaelt/ ende alsoo ghedron-
 ghen/ dat hy vande bzugghe in't water ghevallen/ ende met veele an-
 dere aldaer verdroncken is. Wollodimer den jonghsten broeder/ van
 synes broeders dootd verwitticht zijnde/ ende dat Jeropolchus sich
 bereyde om hem van ghelijcken te overvallen/ is van Nobogardia
 ghevluicht naer de Warefkope Mozi/ ende Jeropolchus trock naer
 Nobogardia/ ende tselve niet weynich resistentie ghesubjugeert heb-
 bende/ is Monarch van gheheel Ruslandt gheproclameert. Maer
 Wollodimer heeft byde Warefkope soo veel te weghe ghebracht/ dat
 sy hem ghelooft hebben met alle hare macht ende ghewelt by te staen/
 op dat hy den dootd van synen jonghsten op synen oudtsten broeder
 mochte wrecken/ waer over hy veele duysenden vande Waregen by
 malcanderen gecregen hebbende/ is daer niet tegen synen broeder ge-
 trocken/ ende door eerst hem ghedreben hebbende uyt Nobogardia/
 vervolchde ende belegerde hem binnen het Slot Chioz/ daerinne sonde
 hy heymelijcker wyse eenen bode aen Bludo oberste Raedts-heer van
 Jeropolcho/ den selven excessive groote schatten belovende/ so hy syn-
 nen broeder woude ombrengen/ ofte hem alsulcken raedt gheven dat
 hy door den selven in sijne handen mochte vallen/ het welke Bludo
 ghelooftde te doen/ met instructie dat Wollodimer het Slot metten
 eersten soude bestormen/ t welck gheschiedende/ riedt hy Jeropolcho
 dat hy daer niet inne en soude blijven/ welchen raet hy volchde/ ende
 vluchte by nachte/ nemende synen toevlucht tot Roden/ alwaer hy/ al-
 soot selve sterck was/ meynde by te wesen. Maer Wollodimer/ naer
 dat hy het meestendeel van Chiovien sich subject hadde ghemaecht/ en-
 de aldaer ordze gestelt hebbende/ trock niet alle sijne macht na Roden/
 ende beleggerde dat seer sterck. Als sy nu binnen het Slot begosten be-
 nacut te worden/ soo door ghebreck van victualie als alle amonitie
 van oorloghe/ soo riedt Bludo/ (de welke niet anders en trachte als
 om sijne belofte naer te comen/ ende den beloofden schat te ghenieten/)
 dat Jeropolchus niet synen broeder vrede soude maecken/ door dien
 hy hem niet langher en soude comen wederstaen/ ende dien volghens
 sonde hy heymelijck aen Wollodimer/ hem belovende dat hy wel haest

Jeropolchus
 vervolcht
 sijn broeder/
 dringht hem
 in't water te
 springe/ sodat
 hy verdrinck.

Jeropolchus
werdt dooz
last van sijn
jongte broe-
der omghe-
bracht.

sijne belofte soude te weghe brengen. Jeropolchus volghende desen raedt/ schreef aen sijnen Broeder dat hy vrede begeerde/ hem bidden- de/ dat hy ghenadelijck met hem handelen wilde. Ende alsoo Vol- lodimer scheen daer toe niet te willen verstaen/ ende dat vooz die van binnen gheenen anderen uptblucht en scheen te wesen/ soo riedt Bludo Jeropolcho/ dat hy selfs in persoon tot sijnen Broeder soude gaen/ met hoope dat sijn broederlijck herte (hem siende selfs tot sijn ghenade comen) met medelijden soude beweecht worden/ ende 't selve heeft Je- ropolchus (niet teghenstaende eenige van sijnen Raedt hem 't selve seer ontvreden) voozghenomen te doen; Maer soo haest hy buyten het Slot ghegaen was/ werdt hy van twee Waregen aenghetast ende om 't leven ghebracht/ inde presentie van sijnen Broeder Volodimer/ de welke aetheur hier van zijnde/ hadde hem selven op eene hooghe plaetse ghestelt/ om 't selve spectacel te beter te moghen aenschouwen.

Het vijfde Capittel.

Van het onghereghelt ende superstitieux leven van V Vol- lodimer, ende hoe hy noch met de reste sijn Odersaten het Grieck- sche gheloove aennam.

VVolodimer nu zijnde Souberain ghebieder des gant- schen Rijcs/ heeft sich tot een superstitieux ende onghe- reghelt leven begheben/ ende onder anderen heeft hy in Chiobien (niet teghenstaende een groot deel van de Inwoonders de Griekische Religie hadden aenghenomen) vele Afgoden doen oppichten/ den eersten ghenaeint Perum/ met een silveren hooft/ d'andere waren gheheel van hout/ als Dsda/ Cozsa/ Paswa/ Scriba/ Simozha/ ende Macabeck/ den welken hy offerde ende aen- badt: hy was uitermaten seer gheneghen tot de luxurie/ hy hadde vele ghetroude Vrouwen/ ende hy eene ghenaeint Kochiniba hadde hy drie Zonen/ Isolaum/ Aerslaum/ ende Serwoldum, niet noch twee Dochters/ by eene Griekische Vrouw ghenaeint Gzeca hadde hy eenen Sone met namen Swetopolchum/ by eene Bohemische Vrouw eenen Sastum/ by eene andere Bohemische Vrouw Swa- tislum ende Staislaum/ ende by eene Bulgarische Vrouw Boyits ende Cheb. Daer en boven hadde hy in Alto Castro drie hondert Concubijnen/ in Bulgraed noch drie hondert/ ende in Berestrub Soluy twee hondert: Maer alsoo Volodimer om sijne Monarchie seer ghevzeest ende in grooter estime gehouden wierde/ niet alleen van sijne Odersaten/ maer oock van uptheemische Coninghen ende Doz- sen/ soo quamen diverse Griekische Ghesanten ende Orateurs tot hem/

Volodimer
heeft 800.
Concubijnē.

hem berfoeckende van wegen hare Coningen/ dat hy met de sijne het
 ghyften gelove wilde aenemen / waer over hy wederom sijne Ghes-
 witen aen Constantinum / Coninck van Constantinopolen gescreuen
 heeft/ hem aensegghendt/ so hy hem Anna sijne Suster tot eene Hups-
 vrouwe wilde gheuen/ dat hy beloofde niet alle sijne Onderfaten/ niet
 alleenlyck haer gheloof aen te nemen/ maer oock Cozsinam ende meer
 andere plaetsen die hy in Griekenlant hadde/ hem wederom te geuen/
 dan 'twelcke Constantinus den Coninck Basilius verwytlich heb-
 bende/ is 't selve by haer goet ghevonden en geacordeert. Also is Wol-
 lodimer naer Cozsinam getrocken/ alwaer hy met alle sijne Onderfa-
 ten inde presentie van de Coningen Basilius ende Constantini gedoopt
 en 't Griekische gelooft heeft aengenomen/ veranderende syne na-
 me/ ende wert in plaetse van Wollodimer/ Basilius geheeten. Aldaer
 heeft hy oock des Coninx suster Annam tot sijne Hupsvrouwe geno-
 men / Anno post natum Christum 1060. ende sedert desen tydt is geheel
 Ruslandt in de Griekische Religie gebleuen/ en is tusschen de Grieken
 ende de Russen eenen langen tyt eendracht geweest. Anna sterf drie en
 wintich jaren noe dat sy getrouwt was geweest/ sonder eenige kinde-
 ren achter te laten/ ende Wollodimer ofte Basilius vier jaren daer na:
 op heeft in sijn leven eene Stadt doen bouwen/ ende de selve na synen
 naem doen noemen/ dese is gelegen tusschen de Rivieren Wolcha ende
 Dacca/ ende werdt als noch gheheeten Wollodimeria/ desen Wollodi-
 mer woardt noch jaerlijcx op den 15. Julij gebiert als eenen Apostel.

Verandert
 sijn gelooft
 wert gedoopt
 ende Basi-
 lius geheeten
 Naemt des
 Coninx
 Suster tot
 sijn Hupsvrou

Starft.

Werdt noch
 jaerlijcx ghe-
 biert.

Het seste Capittel.

Hoe dat nae de doot van Wollodimer grooten tvvift vvas
 om de Monarchie des Rijcx.

Nae de doot van Wollodimer oft Basilius/ alsoo hy by sijne
 laetste Vrouw Anna gheene kinderen en hadde/ isser onder
 sijne voorzichte Sonen/ dooz dien sy soo vele in getale waren/
 eene groote dissentie geweest/ ende bysonder tusschen Swa-
 polchum ende de twee Broeders Bozits ende Cheb / want Swa-
 polchus het ghebiert van Chibien met ghewelt in ghenomen heb-
 bende / maecte verraders uyt/ de welke dooz list Bozits ende Cheb
 in het leven brachten / hy dede hare namen veranderen / ende den ee-
 ren David/ den anderen Romant noemen: dese twee werden alsnoch
 op den 24. Julij ceremonialijck ghebiert. Dit niettegenstaende en cost
 Swatopolchus noyt tot synen voornemē geraken/ maer also vele na-
 men leven stonden/ werde hy ten laetsten dooz vergift om het leven ge-
 bracht. Na sijn doot heeft Serwoldus met toename Monomach Rus-
 landt wederom tot een Monarchie gebrecht/ en eenige jaren geluchelijck
 gheregeert

gheregeert hebbende/ is hy ghestorven int jaer naer Christi gheboorte 1124. Desen Serwoldus heeft eenighe ceremonien achterghelaeten/de welke alsnoch gebuyckt werden in het verkiezen van eenigen Vorst/ Knees/ oft Bevel-hebber. Nae deses doot en beviintmen vooz veele jaeren niet beschreven wat sijne naecomelinghen uytghericht hebben/ dooz dien (alsoo de Ruffen seggen) gheen van sijnen stamme opt eenich memorabel exploit te weghe ghebracht heeft. Tot eenen langhen tijdt daer nae dat eenen Georgius ende Basilius te samen inde regeringhe succedeerden/ende dese boerden eenen gheweldighen oorloch teghen de Tarters/ overwonnen den Cartaerschen Coninck Batum in eenen veltflach/ naemen met ghewelt in de stadt Malcou/ verbranden ende verdestruerden veele andere plaetsen int jaer 1236/ maer cozts daer nae zyn sy bejde met vergift om het leven ghebracht.

Het sevenste Capittel.

Hoe dat nae desen tijdt de Ruffen groote oorloghe hebben ghev oert teghen de Tarters.

Nae de doot Georgij ende Basilij sijn tot de regeringhe vercosen twee gebroeders/ den eenen Andreas/ den anderen Demetrius ghenaemt: maer Andreas hebbende onder sijn ghebiedt ghecregen eenen grooten hoop verloopen Tarters ofte ghelijck men soude moghen segghen/ ghenupteneerde/ is met de selve teghen sijnen broeder Demetrium ghetogen/ de welke gheene macht by malcanderen hebbende om te moghen resisteren/ heeft sich inde ghevade vanden Coninck van Tartarien/ Asbeech ghevraemt/ begheben: hy werde van hem int eerste aenghenomen ende wel ontfangen: maer alsoo hy eene carelle creech teghen eenen Tartarischen Knees met namen Georgio/ ende den selven om het leven brachte/ heeft den Coninck hem oock den selven wech doen passeren. Sijnen broeder Andreas en ginck het niet veel beter/ want hy van sijn eygen volck gedoot werde. Maer desen tijdt is Ruslant wederomme eenen langhen tijdt in trouble gheweest/ sonder dat sy in het verkiezen van eenigen Vorst hebben connen accorderen/ totter tijdt toedat eenen Demetrius/ de welke noch hydensdaechs by de Ruffen seer gheroemt wert/ met bewilligingh van alle Boiaeren ende ondersaeten inde regeringe gestelt is. Desen nam de oorloghe tegens de Tarters wederomme aen/ hy overwon in eene batale den grooten Tartarischen Coninck Mammy/ alwaer men seyt dat den wech meer als 30000 schyeden met doode lichaem en bedeckt lach/ ende den Coninck selffs verflaghen. Maer eenighen tijdt

ijdt daer na hebben de Carterz weder eenen anderen Coninc Tack-
 amijseck ghenoeemt vercosen/ de welke alle sijne macht by malcandes-
 nen vergadert hebbende is daermede teghens de Russen te velde ghe-
 komen/ en Demetrius hem met alle het Krijchsvolck dat hy met haest
 vergaderen koste/ te gemoet treckende/ is met alle sijn volck verslagen
 gheworden. De Russen seggen dat de dooden in desen slach in sulcke
 menichte ghelegghen hebben/ dat men vooz de tachtentich eenen roebel
 welck is seben gulden) gaf/ om die te begraven/ ende dat de somme
 seliep tot drie duysent roebels. Tackamijseck vervolghende sijne
 victorie/ beleggherde de Stadt Moscobia: Maer dooz dien sijn volck
 seer ghematteert/ ende eenighe oock onwillich waren/ moest hy we-
 deromme daer van/ ende met eenen uyt het landt vertrecken. Deme-
 trius hadde eenen soone achterghelaten genaemt Basilius/ de welke
 a sijnes baders doot de regeringhe aennam / hy boerde oock oozloch
 teghens de Carterz/ doch niet meerder voozspoet als sijnen vader ge-
 aen hadde / hy hadde vele ende verscheyden batalieu daer teghen/
 ooch meest tot sijnen voozdeel/ hy verdoef hem uyt Bulgarien dat hy
 Volkium leght/ ende bzacht tselve gheheelijck onder sijn ghebiedt.

Basilius
 neemt aen de
 regeringhe.

Desen Basilius regeerde eenen langen tijt met grooten voozspoet/
 ende bzacht het Krijcke allenskens in fleure. Hy hadde hy syne Hups-
 pouwe eenen sone oock Basilius ghenaemt/ den welcken hy niet sien
 woude/ om dat hy hem suspect hiel (gelijck veele hem tselve te ken-
 en gaben) dat hy met syne eppen Moeder die hem gegenercert had-
 de/ Amastigia genaemt/ in overspel leefde. Hieromme terwijlen Ba-
 silius noch leefde/ resigneerde hy de Imperie aen syne Broeder Geo-
 rgio/ ende niet aen synen sone/ waerteghens alle de Bojaren (niet ach-
 tende de onmenschelijcke bloedtschande die den jonghen Basilius be-
 aen hadde) haer opwirpen/ seggende dat hy een legitime Erfgenaem
 was/ ende dat sy daeromme begeerden dat hy nae syns Vaders doot
 t ghebiedt soude succederen.

Basilius
 sone leeft
 met sijn
 moeder in
 bloetschade.

Het achtste Capittel.

Soe den jonghen Basilius nae syns Vaders doot met synen
 Oom Georgio twistich was om de regeringhe.

Basilius eenighen tijdt daer nae comende te overlijden/ meynde
 sijn Broeder Georgio/ als de resignatie hebbende / inde rege-
 ringe te comen/ Maer hier is den jonghen Basilius / ende alle
 de Knesen ende Bojaren seer teghen gheweest / ende hebben
 Basilius ten lesten met ghewelt in het ghebiedt ghedronghen: Maer
 Georgio die meest alle tghemeyne peupel ende veele Soldaten op syne
 side hadde/ heeft eenen Heps-legher by malcanderen vergadert / ende
 Daer

Basilius
 d'oude sterft
 sijn sone Ba-
 silius wert in-
 gedronghen.

Basilij wiert
uvt het rijk
verdreiben/ en
sijn oom
Georgio in-
gheselt.

Georgij
sterft.

Stratages
ma.

Moscobia
ingenomen.

Basilij sijn
beyde oogen
uvt gesteken.

Basilij sterft
mistrooste-
wjk.

Daer mede synen Neve Basilium uvt het Rijkke verdreiben. Desen de blucht nemende/ begaf hem vooz eerst tot Dglits/ Maer int eynde gheenen anderen uvtblucht siende/ heeft hy met synen Oom Georgio geaccozdeert/ belobende dat hy hem onderdanich soude blijven/ midts conditie dat hy na syne doot inde possessie des ghebiedts soude mogen comen/ twelcke hem beloofst werde: Ende also cozts daer na (alsomen meynde dooz toedoen Basilij) Georgio haestelijck is gestorvê/ is Basilus inde regeringe ghestelt. Maer alsoo Georgio twee sonen achter gelaten hadde/ den eenen Andreas ende den anderen Demetrius ghe- noemt/ so hebben de selve eenichsins tot hare jaren comende/ beginnen te murmureren/ segghende datmen haer van haer Erff-goet berooft hadde/ Waeromme sy eenen grooten hoop volcx by malcanderen ver- gadert hebbende/ beleggherde de stadt Moscobia/ daer den Vorst Basi- lius inne was: Maer niet teghenstaende hy alle defentie dede die hem mogelijk was/ soo bedroggen sy hem nochtans dooz een strategema/ te weten: Sy maecten bedecktelijck veel Wagens toe met gewapent volck/ deckende de selve gelijck oft het coopmanschap oft victualie was geweest/ Ende also sy alreede te vozen eenige Wagens met alderhan- de lijff-tocht/ waer toe eenige mede treckende/ geïnstrueert warê wat sy segghen souden/ inde stadt hadden ghesonden/ ende de selve met blij- schap binnen gelaten werden: soo zijn ontrent den about de boozghe- noemde Wagens met Crjchsvolck oock vooz de poozte ghecomen/ en sonder eenige suspitie binnê geboert/ alwaer zijnde/ hebbê sy de wacht oberballen/ de poozten geopent/ en de andere binnen ghelaten hebben- de/ is daer eene groote bloetstoztinge geschiet. Den Vorst Basilium in een Clooster geblucht zijnde/ hebben sy gebangen genomen/ en bep- de syne oogen uvtgesteekê hebbende/ hem voozts met syne hupszou- we naer Dglits ghesonden. Also hebben dese twee gebroeders de pos- sessie genomen/ maer tselve en duerde niet lange/ want de inwoonders des Rjcx al gelijck begosten te murmureren/ om den grooten overlast die Basilio haren rechten Erff-heere aengedaen was/ ende hieromme conspirerden sy heymelijck tegens haer/ twelck Andreas merckende/ heeft sich stracx op den blucht begheven/ Ende Demetrius int eynde ghedwongen zijnde/ nam synen toevlucht naer Dobogardia/ alwaer hy ontfangen zijnde/ cozts daer na ghestorven is. Alsoo is den blinden Basilus wederomme inde regeringe ghecomen/ maer dooz de groote swaricheyt die hy maecte om syne blindheyt/ is hy mistroostelijck ges- storven. Demetrius hadde eenê sone achtergelatê met namen Ivan/ twelck is Johannes/ Dese was begaest met sulcke vzoomicheyt ende wetenschap/ dat hy daeromme van een peghelijck bemint werde/ om welcke oorzake hy met eene gemepue suffragie gheproclameert is als Souberain ghebieder des gantschen Rjcx: Hy was seer gheluckich in alle syne aenlagen/ Hy subiugeerde in cozten tijt en met wepnich volc alle de rebellerende plaetsen. Hy hadde eene Hupszouwe Sophia ge- naemt

naemt/een Dochter van eenen Vorst Thomas Emanueli/ die syn ge-
 niet in Poloponesi hadde/ en was een eygē sone van Emanuel Coninc
 van Constantinopolen. By dese Vrouwē hadde hy vijf sonē/ Gabziel/
 Demetrium/ Georgium/ Simeon en Andream / en ter wijlen hy noch
 int leven was/ verdeplde hy het Rijkke onder de selve / Maer hy was
 maer inne seer different met syne vrouwe Sophia/ de welke de joncste
 mooz de oudtste sonen woude geprefereert hebben. En dit niet teghen-
 staende/ so haest hy ghestorven was/ is Gabziel den oudtsten vercofen
 tot Groot-vorst/ Hy veranderde synen naem Gabziel/ ende dede hem
 Basilius noemen/ Dit is geschiet int jaer 1505.

Het neghende Capittel.

Hoe desen Basilius hem alder eerst den tijtel van Keyser ge-
 gheven heeft.

Desen Basilius is d'eerste gheweest die hem Sair/ d'welck is
 Keyser/ heeft doen noemen/ en aengenomē de tijtel de welke
 noch hupdens daechs geobserbeert wert/ als: Den Grootvorst
 Basilius met Godes Ghenade Keyser ende Dominateur over alle
 luffen ende Vorsten, van VVolsodimerien, Moscou, Novogardia, Plefcou,
 molintsky, Euweria, Ingaria, Permia, Viatkia, Bulgaria, Heerē en Grooten
 prince Novogardia terræ inferioris ende Cernigonia, Kafania, VVoletkia,
 Moschowia, Beloia, Rostowia, Ierussauia, Bielosoria, Vdorā, Obdorā,
 ondonia, &c. Desen Basilius was eenen langhen tijdt in deliberatie
 omtrent wat stamme hy eene hupsvrouwe soude verkiezen/ Maer tē lesten
 hebben de Bojaren hem voozghebacht 1500. Jonckvrouwen/ alle van
 vooznemē geslachte/ en begaest met groote schoonheyt/ op dat hy daer
 omtrent nemē soude die hem tbeste soude behagen/ Maer hy en heeft maer
 ene willen nemen/ Solinea genaemt/ de Dochter vanden Kinees Jo-
 hannes Sapur: En als hy nu 21. jaren met haer in houwelijckē state
 was geweest/ ende geene kinderen en genereerde/ so wert hy toornich
 in hare onvruchtbaerheyt/ en sont haer na een Clooster 1526. Maer
 den Metrapolijt hy haer comende/ om volgens d'ordze/ haer het hupz-
 vte te snijden en de Cappe aen te doen/ heeft sy de Cappe genomen/ en
 seer onweerdelijck ter aerde werpende/ trapte sy met hare voeten
 daer op: Waer over Joannes Schigomia Oberste Raet des Keyseris
 daer niet alleen en heeft berispt/ maer oock met pietsen oft sweepē seer
 vgeeffelt/ waer over sy seer weenende/ badt Godt dat hy dit ongelijc
 houde wzeken/ Maer dit niet tegenstaende/ en wat tegenweer sy de-
 vte/ heeft sy haer teghens haven darck int Clooster moeten houden/ en
 coorts daer na despererende van verloffinge/ miserabelijc gestorven.
 Hier naer nam den Keyser tē houwelijc de dochter vande Kinees Ba-
 silio Tinski/ en hy haer creech hy eenen soue ghenaemt Ivan Basilo-
 vits/ de welke naer syns vaders doot in het Rijkke succedeerde. 1528

Hoe den
 Grootvorst
 van Mosco
 sien hem
 Keyser laet
 noemen ende
 sijn tijtel.

Van 1500.
 Jonckvrou-
 wen een tot
 hupsvrou
 vercozen.

Ozeenden
 handel.

Het thiende Capittel.

Vande overgroote vvreedtheyt van Ivan Basilovvits.

Eē opmerckelijcke wize de historie.

Desen Ivan Basilowits tot syne jaren gecomen zijnde/ heeft niet alleen de aldergrootste Czannen die opt op den Aerdtbodem gheregneert hebben/ ghelijck gheweest/ maer de selve verre te boven ghegaen. Ende onder ontalijcke andere syne onmenschelijke fouten is dit remarcabel: Hy hadde op eenen tijt syn aldergrootste Dozsten ende Princen met hare Vrouwen te gast ghe- noot/ ende also sy nu vzoijck ende met den Dzanck bevangen begosten te zyn/ heeft hy eenighe/ der welker Vrouwen (volgens slants wjse) recht teghen over haer waren sittende/ beghinnen te vzaghen/ wiens Vrouwe is dat? Waer op den Man antwoorde/ Mijn ende des Keysers. Maer ten lesten opgestaen zijnde/ ende beneden aende Tafel sich verboeghende/ heeft hy van ghelijcken eenen Knees gebzaecht wiens Vrouwe is dat? de welke sonder achterdenckē antwoorde/ de mijne: Waer over hy synen sabel oft sweert wtghetrocken/ ende den selven Knees het hooft van malcanderen heeft gheclooft: De Vrouwe heeft hy vande Tafel geruckt/ ende haere cleederen ende hemde boven haer hooft te samen bindende/ heeft hy eerst syne Edelluyden ghedwongen/ in harer aller pzesentie/ daer mede te conberferen/ t welck gedaen zijnde/ heeft hy de minste spner Dienaren tot dit execrabel werck gheropen ende ghedwonghen/ Ende de ghene (ghelijck dooz natuyplijcke schaemte wel gheschieden can) die haer onbequaem ende onbeerdich bonden/ dede hy strack met een Mes haer Mannelijckheyt affnyden. Dese ende vele andere dierghelijcke daden heeft hy in syn leven te we- ghe ghebzaecht. Hy heeft oock synen eyghenen sone/ sonder eenige dooz- saeck/ als alleen dat hy hem beclaccht hadde over synes vaders com- puztementen/ inde pzesentie van alle syne Heeren/ met synen Zabel het hooft af gheslaghen. Hy was soo seer ghebzeest/ dat syne Heeren oft Edelluyden noyt haer tegens hem/ om syne misdaden/ en dozsten op- poseren/ want om de minste suspitie bracht hy haer met syn eygē hant om het leven. Hy was seer liber ael/ begiftichde grootelijck de gene die hy dochte hem toegghedaen te wesen. Hy vercleede sich dickmaels des- snachts/ ende conberferde onbekent onder het ghemeyne volck/ om te weten watmen van hem seyde/ en wie hem saboziseerde ofte niet. Hy is eens op eenen nacht also onbekent eenen Coopman te ghemoet ghecomen/ tot den welken hy seyde: Goede Drient/ soo ghy wilt/ wy zyn beyde ons leven rhck ghenorch/ want ick weet eenen middel om dooz eene enghe passagie in des Keysers schat-camer te comeu/ ende wy sullen daer uyt nemen de costelijcste juweelen/ en tghene ons goet duncken

Nota.

Nota.

Slaet sijn sone met een zabel het hooft af.

ducken sal: Den Coopman twijfelende oft desen vanden Keyser hier
toe wel mochte gheapposteert wesen/antwoorde hem/ schaeint ghy u
niet dat ghy soo een schelm-stuck wilt aenbanghen? Doet ghy wat u
goet dunckt/maer wat my aengaet/ ick en wil onsen Keyser sulck een
ontrouwen niet bewijzen. Desen Coopman heeft hy des anderē daechs
met veele gaben begifticht/ ende tot grooten staet ghepromoveert.

Nota.

Hy heeft oock eenen Italiaenschen Ambassadeur/ de welke aen
hem ghesonden was/ wreedelijck ghedoot/ om dat hy niet ghesaede-
lijck/ terwylē hy syne propositie dede/ syn hooft ontdeckt en hiel/ ende
als den Ambassadeur sich sochte t'excuseren/ allegerende dat sulck sy-
nes Landts maniere was/ ende dat hy gheensins hier inne tegens sy-
ne Majestejt en dochte misdaen te hebben/ so beval den wreede Key-
ser datmen syn hoet ofte bonette/ met eenen naghel aen syn hooft sou-
de vast maken / twelck strax gheschiede/ ende hy seyde daer by seer
schimpelijck/ dat hy hier door haeres Landts Wet niet en soude bze-
ken oft verminderen/ maer veel eer bevestighen ende vaster maken.

Hy laet eenē
Italiaen-
schen Am-
bassadeur
sijn hoet op't
hooft nagelē.

Desen Ivan Basilowits/ niet teghenstaende syne onmenschelijcke
wreedthepdt/ heeft nochtans veele jaren gheregeert/ maer weynich
oorloch ghevoert.

Geduerende syne regeringe int jaer 1572. heeft den grooten Cham-
van Tartarien met hondert en twintich duysent peerden eenen inval
in Moscobien ghedaen/ ende de platte Landen alomme gedevasteert
hebbende/ is voor de Stadt Moscobia ghecomen/ ende door verschep-
den vuywercken die hy inde Stadt dede worpen/ is den brandt daer
inne ghecomen/ ende is in corten tijt met sulck een behementie so ver-
meerdert dat inden tijdt van d'zuren dese soo wijt-vermaerde stadt
gheheel tot polver verbzandt is/ soo dat de menschen/ die met groote
menichte daerinne ghebloden waren/ om den brandt te moghen ont-
gaen/ alsoo over hoop dzonghen/ dat sy tusschen de poozten wel d'z
hooch op malcanderen clomme. Daer zyn over de thien duysent men-
schen doot ghebleven/ eenighe in het dzinghen versmacht/ andere inde
vesten verdzoucken/ en veele in handen vande Carteris (alwaer haer
oock ghene ghenade en gheschiede) ghevallen/ Eenighe zyn noch ge-
salveert/ de welke haer inde kelders onder de aerde verborzen had-
den. Nopt en heeftmen van schrickelijcker oft schaedelijcker bzandt
hoozen spraken/ dooz dien de stadt vol ruyckdom en alderhande coop-
manschap was/ alsoo datmen naermaels noch inde aerde menighe
clonten van ghesmolten silber ghevonden heeft.

Brandt in de
stadt Mos-
cobia.

Comen wel
10000. men-
schen om's
leven.

Den Carter (alsoo hy ghewoon is niet lange op eene plaetse stille
blijven/ dit volbzocht hebbende/ is wederomme wt het Landt getroc-
ken. Den Keyser Ivan Basilowits vergaderde wel metter haest eenen
hoop volcx om hem te vervolgen/ maer het was te laet. Hy had-
de behoozen in plaetse van syne Czanninge t'exerceren/ goede ordze te
stellen om den byandt gheenen voet int Landt te laten nemen. Ivan

C 3

Basilo-

Den tyran
heeft.

Basilowits sende gheenen middel om yet tegens synen vyant uyt te richten/ is wederomme gekeert/ En heeft noch langen tijdt so tyrannichlijc geregeert. Dit niet tegenstaende is hy de eerste geweest die soo veel jaren gheregneert heeft / Ende dat meer te verwonderen staet/ is noch ten lesten van synen eppen sieckte te bedde legghende gestorven.

Nota

Wp souden van desen wreedden Tyran noch wonderlijcke dinghen connen verhalen/maer wijsen den Leser tot een Boeckeren besouder in Hoochduyts daer van gedrukt/dat wy van meeninghe zijn in Nederlantse tale uyt te geben/ende doozwaer wel lesens weerdich is.

Het elfste Capittel.

Hoe Ivan Basilowits overleden zijnde, synen oudsten sone Theodora eenen cleynen tijdt regeerde.

Theodore
neemt aē de
regeringhe.

Stierft.

Demetrius
wert wech
gheboert/
eene valsche
somen sept
comt in syn
plaetse.

Desen Tyran overleden zijnde/ liet twee sonen achter/ maer den derden ghelijck vozen geseyt is/ hadde hy selfs om het leven ghebracht. Den oudsten van dese was genaemt Theodoroze Ivanowits / ende den anderen/ noch jonck zijnde Demetrius Ivanowits. Theodoroze / als de oudste zijnde/ werdt tot de regeringhe verkosen. Desen hadde de natuere gheheel contrarie als synen Vader/ want hy boven maten lanckmoedich/ vroom ende mededooghent was/ waeromme hy sonder eenige ambitie toeliet/ dat eenen Boris Fedowits synes Hupsouwen Broeder neffens hem regeerde/ Hy werde oock (alsoomen meynde) dooz toedoen vanden selven/ cozts daer na dooz vergift om tleven ghebracht. Den cleynen Demetrius werde van eenige Bojarē heymelijcker wijse wech geboert/ en in synen plaetse gesteecken eenen anderen jongen hem geheel ghelijck zijnde/ de welke dooz Boris Fedowits / die herhoopte hier dooz te beter tot het Souverain ghebielt te gheraecken/ ende meynde den jongen Demetrius selfs te hebben/ ghedoot werde. Doch men houdt dooz seecker dat tselve een valsche uytgeven / en dit de Demetrius selfs is gheweest.

Dit gheschiet zijnde/ is Boris Fedowits tot syn voornemen gecomen/ en gheproclameert als Souverain ghebieder des Rijcs/ Hy heeft oock met groot geluc en doozspoet tot het jaer 1605. geregeert. Daer en tusschen is uytgegeven hoe den jonghen Demetrius ontnomen in Polen gevoert/ aldaer opgeboert by den Palatin Sandomier/ en inde Jesuitische schole gestadelijck gheimstrueert was. Desen Demetrius tot sine jaren ghecomen zijnde/ is onder de protectie vanden Coninck van Polen/ wiens intentie was dooz desen middel tgansche Lant van Moscovien t'incorporeren/ ende de Jesuitische leeringhe aldaer inne te plante

planten) met eenighe duysenden/ soo Polen als Casarguen/ in Ruslant
geballen. En alsoo hy dooz de vreesse ten eersten eenen grooten toeval
der Russcher Bojaren gecregen hadde/ heeft hy strack eenige stercken
en plaetsen ghesubjugeert/ i welck Bozis Fedzowits soeckende te be-
letten heeft hem eenighe duysenden Casacken en Strilitzen (dwelck
zijn Boochschieters) te gemoet geschickt. Maer also eenige daer van
haer aende syde van Demetrio/ en d'andere ver slagen en ghevangen
zijn geweest: so heeft Bozis Fedzowits tselve also ter herten ghenom-
men/ dat hy daer dooz desperaet wert/ en eenich vergift geprepareert
hebbende/ heeft hy zijn selven daer mede om het leven ghebzacht. De
Edelen en Bojaren hebben strack synen sone noch geheel jonck zinde/
genaemt Feder Bozitswits/ tot Keyser vercosen/ en geordonneert dat
om syne jonckheyt/ syne Moeder hem inde regeringe soude assisteren.
Maer tselve duerden enen cleynen tyt/ dooz dien/ gelijc de Russen van
naturen wanckelbaer en onghetrou zijn/ houdende (soomen seyt) met
de gene die't wint/ so hebben ooc veele/ so Edelluyden als gemeyne sol-
dat e haer aen Demetrij syde begeve/ waer dooz syne macht dagelijc
accreferende/ heeft hy hem met alle syne macht naer de stadt Mosco-
via begeben/ alwaer hy den twintichsten Junij 1605. met wepnighe
resistentie inneghelaten is.

Bozis Fe-
dzowits ver-
gheeft hem
selven.

Het twaelfste Capittel.

Van het leven, regeringhe, en doot des valschen Demetrij.

Demetrius de stadt geoccupeert hebbende / heeft meest alle de
Ondersaten des Lants/ meer dooz vreesse als genegentheyt/
op syne syde gecregen / waer dooz hy vooz Keyser aengeno-
men ende geproclameert is. De Jesuitische infectie/ de wele-
ke allenskens aldaer begoste inne te dzingen/ heeft so vele te wege ge-
bzacht/ datmen den jonghen Keyser Feder Bozitswits / met de Doz-
stinne syne Moeder/ ende de Princesse syne suster inde ghevanchenisse
heeft geworpen/ alwaer sy seer smadelijck getracteert werdē. Maer
de Dozstinne/ wiens edel gemoet desen smaet en cleynachtige niet en
eoste verdzagē/ heeft dooz hulp van eenige die haer inde gevanckenisse
quamen besoecken/ eenen seynigen dzanck becomen/ waer van sy niet
alleene haer selven/ maer oock haren sone en dochter te dzincken heeft
gegeven. En als het seyn begoste te opereren/ heeft sy hare kinderen
met een stant vastich ghemoedt tot de doot vermaent/ haer voozwer-
pende bele redenen/ als onder andere dat het beter waer dooz desen
middel niet eeren ende al gelijck te sterben/ als haer inde wzeede han-
den harer byanden te begeben/ ende dooz de selve met ignominie jende
den spectaeckel van alle menschen omghebzacht te werden.

Demetrius
Keyser ghe-
proclameert.

De Dozstin-
ne bergheeft
haer selven/
met haer
kinderen.

Ten

Nota.

En lesten hebben sy malsanderen vziendelijck omhelft / ende Adieu gheseyt / de Dozstinne ende haren Sone zijn stracx gestorben / maer de jonghe Princesse / wiens natuer het seijn opwierp / heeft ghebracckt / ende al wat sy ghedroncken hadde / wederomme oberghegeven / waer dooz sy nae eenighen tijdt weder ghenesen zijnde / is van Demetrio naer een Clooster versonden / alwaer sy haer teghens haren danck eenige jaren onder de Religieusen heeft moeten behelpen / en ten lesten albaer haer leven eyndighen.

Demetrius nu inde Monarchije zijnde / heeft eene Ambassadeur naer Polen ghesonden / versoeckende de Dochter vanden Palatijn Sandomer ten houwelijck. Hy dede oock spne Con. Majestejt ten hoochsten bedanckē van spne assistentie / met belofte dat hy allen middel soude aenwenden om hem te helpen recouderē de possessie van het Coninckrijck van Sweden. Hy heeft mede ontboden vele Jesuiten / om dooz haer toedoen de Roomsche Religie aldaer te moghen inplanten / oock heeft hy Jesuiten als Ghesanten aenden Paus van Roomen ghesonden / ende sich selven onder spne protectie begheben / dwelck noyt te vooren eenighen Keyser ghedaen en hadde. Den Palatijn Sandomer met spne Majestejt hier inne gheraetslaecht hebbende / heeft voorgenomen selfs in persoone spne Dochter naer Moscovia te conuoyeren / Den Coninck soudt van spnent wegen / tot vermeerderinghe vanden train een groot ghetal van spne voorneemste Heeren ende Soiaeren. Den Ambassadeur syn afschejt hebbende / is vooz heenen gherepft / ende op den 26. April binnen de stadt Moscou ghearriveert / alwaer hy den Keyser gerapporteert heeft vande goede onthalinghe ende expeditie die den Coninck hem verleent hadde. Den tweedē dach van Mey is de nieuwe Dozstinne met groote pompe ende solemnitejt inneghehaelt / sittende in eenen gouden wagen die den Keyser erpzeffelijck daer toe hadde doen maken / ende sonder eenich wptstel hebben sy oock hare Bruylofts feest ghehouden / ende de nieuwe Dozstinne heeft volgens stants wyse de Keyserlijcke Croone ontfanghen.

Dit geduerende / ende de Polen die met de Dozstinne gecomen waren / zijnde ontrent 1500. sterck / sonder eenich achterdenckē haren tijt verdrijvende / hebben de Russen / de welcke al te vooren hadden beghinnen te murmureren / wtghegeven dat dit den rechten Demetrius niet en was / ende dat sy van eenen illegitimen Keyser niet en behoorden gheregeert te worden. Eenighe vande principaelste hebben tselve oock voozgheworpen / als onder anderen den Heere Basilus Ivanowicz Soutskij / de welcke affirmerende dat hy den rechtē Demetrius selfs hadde doen begraven / is daeromme dooz toedoen van het Jesuirisch ghebroedt ter doot verwesen / ende oock ghebracht ter plaetse daer hy soude gericht werden / dan dooz veele intercessien / ende oock dooz vreesse van tumulte / heeft Demetrius hem wederomme beghenadicht.

Dit

Demetrius
trout de
Dozstinne/
dochter van
den Palatijn

Gaetslach
teghen De-
metrius.

Demetrius vveet jammerlijck vermoort.

25

Dit niet teghenstaende/ is dese murmuratie meer ende meer onder de Russen aenghewassen/ ende hebben ghecomplotteert ten effecte te brengen tghene sy al eenighen tyd te voozen ghepractiseert hadden/ te weten: dat sy de Polen secretelijck soudē overvallen/ ende alcer sy tot defentie soudē comen comen/ om het leven te brengen.

Hier gaet den moort aen.

Maer op den 17. May sinozghens ten seben upzen alle de Bojaren met hare suiten/ haer te Peerde hebben gheset/ ghewapent zijnde eenighe met rinckolders/ lancien/ zabelen/ andere met bogen ende pijlen/ het gemeyne peupel met bijlen/ halff piecken/ stocken ende andersuits/ ende alsoo met een groot ghedruys dooz de straten rijdende/ riepen Moort/ moort/ in den eersten om t'leven brengende alle die sy in Poolse cleederen ghecleet vonden. Daer nae hebben sy beset de logementen/ waer inne de Poolse Bojaeren laghen/ also dat de selve niet by en en condē versamelen om haer te defenderen. Eenē anderen hoop liep met geweld naer het Casteel/ alwaer sy dooz hare groote menichelijchelijck inmedzongen. Den Keyser dese tumulte hoorzende/ spronck uyt het bedde/ ende met haest aendoende synen Nachtrock/ vzaechde wat daer te doen was/ waer op eenighe hem antwoorden dat het zandt was/ maer hy dachte strax wel t'contrarie/ dooz dien hy alle de Clocken vander stadt hoorde alarm luden. Cozts daer nae wert pue Camer bestozmt/ de welke hy ghesloten houdende/ meynde met synen zabel eenige defentie te doe/ verwondert zijnde hoe syne Guarde/ de welke al waren Duytschen/ Fransoyzen/ ende andere uytlanders/ hem also hadden laten overvallen/ Ten lesten/ also die van buyten de deure begosten open te vaken/ is hy van achteren uyt de camer vblucht naer eene badtstove daer hy hem plachte te baden/ ende gezen anderen uytvlucht siende/ is hy dooz een Venster/ dwelc seer hoogh was/ nederwaerts gesprongen/ waer over een van syne dienaers aff loopende/ vant hem noch lebendich/ maer syn hooft was seer gheuetst/ ende syne borst alsoo verstupct/ dat het bloet hem ten monde uyt liep. Hy werdt strax boben ghedzagen/ ende dooz kout water en enighe consoztatijben wederomme tot syn selven gebzacht. De Bojaren hem omringhelende/ ondervzaechden hem noch op eenige puncten/ maer wat hy daer op gheantwoordt heeft/ en is noyt ghedibulceert gheworden. Dit ghedaen zijnde/ hebben sy hem met ghelijcker want ghekerft/ ghehouwen ende ghesteecken/ soo langhe daer eenich leven in hem was/ Het doode lichaem hebben sy met een koorde aen om mannelijckhepdt vast ghemaect/ ende naer de Merct ghesleppt/ selbe aldaer op eene hooghe ende verheben plaetse settende/ ten specackel van alle menschen. Daerentusschen werden de Polen in haere vgementen bestozmt/ ende veele om het leven ghebracht/ eenighe defenderden haer noch seer vailliantlijck/ ende onder anderen den Patijn Sandomer/ wiens hupsinghe eenichsints rontomme ghebarriadeert was/ Maer dit niet teghenstaende/ heeft hy ende alle die by hem

Nota.

Demetrius mert schandelijck vermoort.

D

hem

hem waren / dooz de groote menichte der Russen / ten lesten moeten succumberen. Sy werden daer seer miserabelijck ghetraecteert en geplundert van veele juweelen ende excessiven grooten rijckdom die sy mede ghebracht hadden.

De Keyserinne werdt berooft van alle haer juweelen ende cieren.

De nieuwe Keyserinne dit droevich spectael aen siende / werde oock berooft van alle tghene sy inde werelt hadde. Hare royale cleederen / cleynodien ende carquanten waeren qualijck om waerden / maer alle t'ghene sy behiel was eenen onderrock met haer hemde.

Nota,

Ende in somma van alle dese Polen eschapperden seer weynighe / waer onder was eenen Bojaer ghenaemt Vituenetsky / de welke / also hy eenen grooten suite by hem hadde / defendeerden hem met den selven eenen langhen tijt / maer siende t'ghedrangh booz syn logement altijt vermeerderen / heeft hy een groot deel Hongersche ducaten dooz de venster gheworpen / naer de welke de Russische canaillie soo onbesuyft toedronghen / dat hy niet sijne dienaers uptvallende ende inden hoop staende / vande selve meer als hondert om het leven bracht / ende dooz desen middel upt comende / hebben eenighe Bojaeren hem in saubegarde ghenomen / alsoo dat den oploop allenskens begoste te stillen / ende het ghemeyne peupel / werde dooz toedoen vande Russen ende Bojaeren / vande straten ghesouden.

Het dertienste Capittel.

Van t'gene daer Demetrius mede beschuldicht wierde, naer dat sy eenen anderen Keyser vercofen hadden.

Basilius Ivanowits werdt Keyser.

Beschuldighe teghen den dooden Demetrius.

Demetrius sonder eenighe Pompe ofte ceremonie begraven zijnde / ende naer dat de obergheblevene Poolische Heeren in d'oversteekende plaetse gestelt waeren / hebben de Russen stracdoen versamelen alle hare boozneemste Russen ende Bojaeren om eenen anderen Keyser te verkiefen / ende sonder eenich uptstel is op den 20. dach Maey met gemeyne suffragie als Keyser geproclameert Basilius Ivanowits Soutsky / die geijc vozen verhaelt is / ter doot was verwesen gheweest. Op den 29. is het doode lichaem Demetrius weder onnime upt de aerde gegraven ende ter plaetsen gebracht daer het te voore ten spectael gestaen hadde / en is aldaer tot affchenverbzant geworden / men imputeerden hem / dat hy was een tobenaer / ende dat het dooz zijn toedoen gheweest waer / dat het den volgenden nacht nae sijn overhaden / soo seer ghebruoosen hadde dat alle de brachten op de velden gheestirpeert ende verdozven laghen / om welke oorzaecke daer oock t' selve jaer eene groote dierte gheweest is. Den 30 hebben sy publijckelijck gheproclameert d'artijckelen ende beschuldighen teghens Demetrius / om welker oorzaecke sy sijn lichaem weder onnime outgraven ende ten vupze ghecondemneert hadden.

Gen

Ten eersten om dat hy was een gheschooren verloopen Monnick/ diens vrienden noch int leven waren/ ende dat hare rechten mede venghen (ghelheke t' selve. alsnoch geobserveert werdt) dat een Monick oft Baghne upt haer clooster oft orden verloopende/ sonder ghesade dooz het buyghedoot werde.

Ten tweeden om dat hy een toovenaar was /dooz welcken middel p tot dese digniteyt ghepromoveert was.

Ten derden om dat hy een openbaer ketter was/berachtende hare astendaghen/feesten/ ende behoorlycke ceremonien.

Ten vierden om dat hy met den Paus ende den Coninck van Polen gheconspireert hadde om hare religie aldaer upt te ropen/ ende de Jesuitische ketterije daerinne te plantē/ tot approbatie van t'welcke/ daer ghelesen werden des Paus eyghen brieven / waer dooz hy hem vermaende dat hy boben alles beneerstighen soude de propagatie der Jesuiten/ als waere Leeraers Chrysti.

Ten vyfden om noch andere brieven die ghebonden waren/ waerme hy synen schoonvader Sandomer beloofte hadde het Vorstendom van Smolensky / aen syne wyfsvrouwe het ghebiedt van Novogardia / aen haren vrseder het landt van Siberien / ende dat hy by allen mogelijcken middel de Russche Bojaren soude soecken om te brengen/ ende de Poolse Edelluyden in hare plaetsen te stellen.

Ten seften beclaechden sy haer grootelijc/ dat de principaelste der Russcher Bojaren by hem in soo cleynne achtinghe gheweest waren/ dat hy haer dickmaels onwaerdich ghehouden hadde / audientie te verleenen / daer de Polen / t' sy van wat conditie sy waren / tot hem stijt eenen vrien toeganck ghehadt hadden.

Ten seften dat hy de schatcamer des Kijer gheerhaurieert ende ytgheput hadde/ende dat met veele onnoodighe verguistinghen.

Als onder anderen/ dat hy hadde doen maecten eenen vergulden zoon / waerinne stonden aen elcke syde ses leeuwē als van sijn silber/het welke noyt te voozen eenighen Keyser ghedaen en hadde.

Ten achsten/om dat hy gheprofaneert hadde het clooster daer inne p syne wyf quam besoecken met speelluyden / dansen ende andere lichtbeerdicheyt/ dat hy eenighe maechden daerinne gheviolent hadde / dat hy oock op eenen seer heylighen dach / die van haer in grooter waerden ghehouden werde/ zijne wyflosts feest ghecelebreert hadde.

Dat hy het Beelt van S. Maria aen t' hoofden eynde van sijn bedde hadde ghestelt/ in welckes presentie hy met syne vrouwe geconferseert hadde. Dat hy eenighe religieusen / sonder oorsaeck met weepen hadde doen castyden/ende dat hy upt een ander klooster wel 10000 roebels / t' stuck tot seven gulden / ontleent hadde/ met intentie t' selve nimmermeer wederomme te gheben.

Ten negenden dat hy ghesuborneert hadde eenen / hem uptgebenes vooz de soone van Feder Ivanowits. Dat hy vele Casacken int lande

landt soude brenghen / waer met hy overgrootte schade op de ribiere Wolga ghedaen hadde om dooz desen middel hem te beter van des Rijck schatten te verscekeren. Dat de 22. milioenen die de Keyser jaerlijcx inne comen hadden / hem om sijne prodigaliteyt niet genoegh gheweest en waren.

En thienden dat daer ontallijcke veel clachten ghedaen waren / d'welck eene onlijdelijcke saecke was / over de grootte insolentie der Polen / want sy en achten de Russen niet anders als honden / haer dreyghende ende slaende ghelijck oft haren slaven gheweest waren.

De Bojaren dochters ende andere Joffrouwen en hadden niet meer derben over strate gaen / want sy die niet ghewelt in hare hupsen trocken ende schoffierden / ende dit niet tegenstaende / sonder t'aen hoozen t'aenclaghen / t'welck daer daeghelijcx gheschiede / en werde daer gheen recht ober ghedaen. Cens was het ghebuert dat eenen Pool om sijne onlijdelijcke misdaet ter doot was verwesen / maer alsoomen hem ter plaetse bracht daer hy soude ghericht werden / hebben de Poolen ghelijcker hant eenen uptbal ghedaen / den Scherprichter om t'leven ghebracht / ende den misdadighen upt de handen van de Justitie ontnomen. Dese artjehelen boorzgheleesen zijnde / werden dock by gheschzifte op andere plaetsen overghesonden. Dit gedaen zijnde / werden de ghevanghene Polen naer Smolensky / ende eenighe naer Hyberien versonden / doch wepnige sijnder daernaef afgecomens waer onder is gheweest Sandomer ende eenighe van Adels.

Het veertienste Capittel.

Vanden oorloch tusschen de Russen ende de Polen.

DEn Keyser Basilius Ivanowits / sonde renighen tijdt daer nae eene Ambassade in Polen / sich beclaghende datmen teghens alle recht ende reden in Moscobiam ghebracht hadde eenen valschen gheschozen Monnick / hem boozden rechten Demetrio uptghevende / beherende over sulcx te weten / of t'selve met boozweet oft dooz ingheven des Coninckx gheschiet waer / waer dooz hy ghenoechsamelijck bewesen hadde / haer boozsaten alliantie ghevioleert te hebben / ende dat hy over sulcx sich veroorzaecht soude vinden (ten ware hy hem wederomme soude alle de schatten die den valschen Demetrius naer Polen doen boeren hadde) hem met den Coninck van Sweden te verwoeghen / ende eenen heyzlegher tegens hem in Polen te senden. Den Ambassadeur en creech geene andere antwoorde / als datmen al te rigoreuselijck ende te seer onwetent tegens Demetrium ghehandele hadde / met protestatie des Coninck dat hem groot ongelijck geschiet waer in het ombzengen van sijne onderfaten / ends

Nota.

Vanden oorloch tusschen de Russen ende de Polen. 29

ende dat hy met gheleghentheit t'selue soude soecken te rebengeren.

Maer dese antwoorde is den Ambassadeur wederomme ghekeert/ ende heeft den Keyser alle t'selue gherapporteert. Eenigen tyt daer na heeft den Coninck van Polen eenen grooten Leger / so van peerdvolck als voetvole naer Ruslant gesonden de welke / nae dat sy veele plaetsen geuevasteert hadden / sijn dooz de stadt Moscobia gheconcuende hebben de selve sterck beleghert. Den Keyser Basilius sich in desen staet bindende / heeft ghesant en naer den Coninck van Sweden gesonden ver soeckende dat hy hem hierinne soude willen assiteren / met remonstrantie / dat den Pool dooz desen middel soude soecken enen inval op Finlant ende Sweden te doen / dooz welke consideratie den Coninck van Sweden eenen legher van 6000 mannen soot Fransoyen / Duytschen / Engelschen / Sweden als andere natien / over waerts gheschickt heeft / onder t'ghebiedt vanden Baron Jacob Pontus de la Gardie (noch teghenwoordich daer te lande zijnde).

Desen de la Gardie heeft metten eersten de Polen eenen grooten schrick aengejaecht / hy heeft haer doen optrecken van Pobogardia / welck sy met eenighe duytsent mannen beset hadden. Sy hebben haer oock stracx op den vlucht begheven / ende de Sweden sijn haer ghestadichlyck geuolcht. De Polen van der Sweden veruolcht veradverteert sijnde / hebben alle de Steden / Dorpen ende Pas-bruggen daer sy passerden / in brandt ghesteken / meynende hier dooz het aencomen der Sweden te retarderen / ghelijck sy oock eenichsints deden.

Maer ten lesten alsoo de Polen des snachts in een doorp waren blyuen liggen / ontmoetende aldaer eenighe probianden / als van gebranden wijn / meude / bier ende andersints / die haer met goet conuoy uyt den grooten legher van Moscou toeghesonden was / hebben sy dien nacht / vermoeyt sijnde dooz het gestadich reysen / haer gherust ende vrolijck ghemaecht / ende den voornomden d'ranck soo onmatighlyck uueghenomen / dat noch officiers noch peniant sorghe en droechom eenighe wacht te stellen oft ronde te doen / maer laghen alle sorgheoos en sliepen. Waer op Godt voorszien hadde dat den generael de la Gardie eenen trouw van 500 mannen / lichte peerden booz uyt hadde gesonden / om contschap vanden byandt te crygen / ende dese comende ontrent den abont op een half myle nae by het doorp daer de Polen lagen / ende hebben hare handelinghe ende dronckend incken gemercht / waeromme Evert Hoorn oberste Luytenant vant leger / die over den Sweetschen trouw commandeerde / sijn volck dede assitten om een wepnich te rusten / ende daerentusschen dede hy een ueghelijck Godt bidden / met intentie / als het soude doncker wesen / in des Polen leger te vallen. Ende ontrent de clocke half thien wederomme te peerde ritende / sijn sy sonder eenich gherucht te maecken tot in het doorp gheueeden / alwaer gheene schiltwacht vindende / hebben sy veele gheheel at sijnde / sommighe by den viere slapendeen / de andere over de stract

Nota

Polen beset
geren Mos
cobia.

De Coninck
van Sweden
helpt den
Moscobites.

De Swa
denische ver
rassche ende
slaen de Po
len.

sonder eenich gheveer looyende/om t'leven gebracht/eenighe sijn noch op den vlucht gecomen / als onder andere den oversten Caroloffit sijn genaent / met sijnne Hups-*brouwe* eene Poolische Grabinne hem alijt ghevolcht sijnde/ der welker peerden (gelijck de Polen van qualiteyt wesende/ t' selve ghemeynelijck doen) ghesadelt ende met eenen lichten toom om den hals staende/ sijn in hare nacht-rocken daer op gecomen ende ontreden. De voornemste der Polen hebben haer in eene groote hupsinge/ waerinne sy het ghelt ende den schat / die sy uyt de Russche steden ontvoert hadden/ met haest ingebracht hebben/ tot desentie gestelt/ schietende door de beuisters met lange roers die sy te peerde voeren. Maer ten lesten Evert Hoorn sijnde dat sy geensints haer in sijnne genade wouden geben/ ende dat veel van sijn volck willende t' selve hups approscheren/ gheschoten wierden/ heeft sy daer inne den brant doen steecken/ ende de Polen sijn so opiniatrich gheweest/ dat sy liever hebben ghehadt daerinne te verbranden/ als haer inde ghenade harer vyanden te begeben. De Sweden hebben daer eenen ongelooftijcken buyt gecregen/ als schoone peerden/ costelijcke sijde waren/ en cleeederen/ ende ooc veele Jonckvrouwen die de Polen uyt de Russche steden ontvoert hadden/ daer is ooc eene groote quantiteyt gELTS in geweest/ maer t' selve is in den brant gesmolten ende inde aerde ghelooopen/ vele soldaten daer nae inde aerde grabende/ hebbē groote clompen gesmolten silbers gebonden/ t'welc sommige niet kennende/ om dat het swart verbrant was/ hebbeick ghesien (also ick mede daer present was) dat sy t' selve om cleyne prijs vermangelt/ verspeelt ende vercocht hebben. Den Generael de la Gardie/ desen trouw wedergomme int leger gecomen wesende/ is voorts op waerts nae de stadt Moscovia getrocken/ alwaer hy teghens den Pool eenighe veltstaghē soo voor Ciozock als voor de stadt Cweer/ heeft ghehad/ ende inde selve alijt de victorie behouden. Maer den Pool continuerende alijt in sijnne belegheringhe/ hadde sich voor de stadt alsos gheremparert/ dat den Heere de la Gardie hem niet en coste aentasten / waeromme hy langher tijt te velde liggende niet tegens den Pool heeft comen uytrichten. Hy schickte heymelijck binnen de stadt dry personen/ om den Keyser Basilium van alle sijnne gelegentheyt te adverteren. Den Keyser heeft de selve seer wel ontfaughen ende met groote riedommen begifticht.

Het vijfthienste Capittel.

Hoe de Polen optrocken van de Stadt, ende daer nae met meerder macht weder quamen.

In jaer 1609. heeft den Coninc van Sweden weder eenich verfehtrijchsvolck den Heere de la Gardie toeghesonden/ waer van de Polen verwitticht zijnde / alsoo sy merekten dat de passagien/ waer door sy haer victualien moesten krijgen/ allenskens besloten warden/

Nota.

wierden / hebben sy haren legher opgehoochen / ende haer naer de grensen van Polen begheben. Den Heere de la Gardie is stracx met de sijne naer de stadt ghetrocken / alwaer hy vanden Keyser Basilio met groote triumphie inne ghehaect is. Maer eenighen tijdt daer na heeft den Coninck van Polen versterkinghe van crychsvolck derwaerts ghesonden onder t' gebiedt vanden obersten Kossinsky. Dese heeft met synen Legher weder naer de stadt Moscou beginnen te trecken / doch den Heere de la Gardie is hem met bewillinge des Keyser's te gemoet getrocken / ende ontrent den vyant comende / meynde de syn volck in batalie te stellen / hebben eenighe ghemuytineerde haer onwillich ghetoont / segghende dat sy eene maendt solts ten achteren waren / ende dat sy haer (niet teghenstaende den vyant sich bereyde om te chocqueren) niet eer in defentie en souden stellen / eer sy daer af satisfactie hadden. Ende alhoewel den Generael de la Gardie by alle middel ende met belofte van haer volcomelijck te voldoen soo haest sy weder vanden vyandt souden ghetrocken wesen / sochte dese murmuratie te preventeren. Dit niet tegenstaende / hebben eenige den vyant teycken ghedaen ende tot hem beginnen ober te loopen / waer naer gevolcht is dat sy met heele compagnien t'ssens / ende onder blicghende baendelen / haer aen der Polen sijde begheben hebben. Hier heeft men gesien de ongetrouwichheit der dienaren vanden Heere de la Gardie / want sy in plaetse van sijne bagagie ende schatten / die qualijck waren om te weerderen / te salveren / de selve geplindert hebben / ende zijn daer mede als meyneedighe aen des vyants sijde ghereden. Den generael Kossinsky heeft alle die ober quamen / minnelijck ontfangen / ende die niet van sinne en waren hem te dienen / goet addres ende vrygclept verleent om naer haren wille te mogen vertrecken. Den Heere de la Gardie is alleen met den Colonel Mons de la ville ende eenighe Paigien ontruden / ende heeft sich begheben naer het slot Kechholm / alwaer het oude regiment vanden voorsz. la Ville was legghende / met het welke / ende met noch eenige assistentie upt Sweden comende / heeft den Heere de la Gardie weder eenen voet in Ruslant ghecreghen / eyschende van de Russen t'ghene hy noch aen haer ten achteren was / en t'gene sijne Majesteit van Sweden voor haer gedebourffeert hadde / het welke hem gheuepghert zijnde / heeft hy allen skens door eenen toeval der Russen sich ghefortificeert / ende heeft ten lesten sich ghestelt inde possessie van de stadt ende slot van Novogardia / waer inne sijnde / hebben de rontomme leggende / ende contribuerende plaetsen / hem alle ghetrouwichheit gheswozen / t'welck sy oock / doch meest door vrees / ghehouden hebben / waer door hy sich aldaer heeft ghemaintineert / niet teghenstaende men hem diskmaels soo met geweld / als ander sijn daer upt hadde willen stooten / maer ten lesten sich ghereconcilieert hebbende met vele van de principaelste Bojare en bevelhebberen / is hy absoluytelijc in het gebiedt van Novogardia gebleven.

De Polen
beken op
met haer
legter.

Moscou
ten tweedemaal
beleghert.

Groote on-
getrouwich-
heit.

Nota.

Het

Het seftiende Capittel.

Hoe dat de Polen de stadt Moscou gheoccupeert hebbende, sedert dien tijt Ruslandt tot decadentie heeft beginnen te comen.

De Poolen
nemen Mos-
cou in.

Moscou
vande Russen
weder bele-
ghert.

DE Polen dese victorie behoudē hebbende/ sijn met alle macht naer de stadt Moscou ghetrocken/ ende alsoo de Russen seer geswacht waren/ ende door het inconuenient vanden Heere de la Gardie/ waerop sy alle hare hoop gestelt hadden/ also ontbloot van couragie / dat hare vanden sulck eenen schzick in haer jaechde/ dat sy met wepnich resistentie/ de stadt in hare handen leberden. Den Pool de stadt verobert hebbende / is daer eene groote massacre gheschiet / want sy veele Bojaren ende andere Heeren om het leven bzachten. Den Keyser Basilius hebben sy naer een clooster versonden / doch alsoomen daernaē gheene naerdere tjdninghe van hem ghecreghen en heeft / meynen sommighe dat hy oock t'leven daer niet af en bzacht. Hier na hebben de Polen het landt rontomme niet alleen op veele plaetsen ghedevasteert / maer hebben oock de seer vermaerde ende stercke stadt Smolensky ingenomen. Den Coninck van Polen hier af veradverteert sijnde/ is selfs derwaerts getrocken/ ende heeft voortz het gantsche Dorstendom ende ghebiedt van Smolensky gesubiugeert/ met intentie sijne soone Ladislaus tot souberain ghebieder des rijcs te promoveren. Waer door de Russen grootelijck gheswacht sijnde / begoste haren staet seer te deminieren / ende dit te meer / om dat sy sonder hooft/ oft Keyser waren / doordien sy noyt in het verkiezen van eenighen Keyser konnen verghelijcken. Maer tot haren velt-heer oft ghegenerael oversten hebben sy ghestelt eenen knees Demetrius Paski / de welke naer eenighen tijdt met veele dypsant mannen de stadt Moscovia wederomme beleghert heeft / ende door het groot ghetal sijnes volcks / de selve int eynde alsoo omringhelt / dat de passagien ende alle secours vooz die van binnen / beset ende besloten waren / ende in deser voeghen heeft dese belegheringhe eenen langen tijt gheduyrt / sonder dat daer yet te weghe gebracht is behalven eenighe schermutselinghen die zy te samen hadden. Hier-entusschen heeft oock eenen Russen knees / met namen Sarrousky gherevolteert / ende eenen grootten hoop Casacken oft ghenuptineerden tot hem ghecregen/ met de welke hy veele plaetsen ghedestruert heeft / ende ten lesten inghenomen eene sterckte Calouga ghenaemt / waerinne hy sijne retraite hadde.

Het

Het seventhienste Capittel.

Vanden uytersten noot die de Polen uytstonden eer sy de
stadt opghegheven hebben.

Gheduyzende de belegheringhe / hebben de Polen binnen de
stadt legghende / altijt verhoopt dat sy van haren Coninck
ghescourteert souden werden / ende alhoewel t'selbe niet en
geschiede / dooz dien den Coninck mit s andere inconuenienten
in Polen met meest sijn volck der waerts moeste trecken / soo hebben
nochtans haer tot het uyterste toe ghedefendeert / ende alsulck eene
extremiteyt / honghersnoot ende miserie uytghestaen / dat diesgelijcken
oort te bozen ghehoort en is. Want na dat het bzoort / vleesch ende
andere probisien haer begosten te ontbreken / behielpen sy haer met
eerde vleesch / ende daer na met beesten huyden cleyn ghesneden ende
iergelijcken. Maer nae dat sy haer van alle t'selbe berooft vonden /
ende dat een cleyn stucken bzoort ende een stuck stinckent peerde oft
vonde vleesch / vooz eene groote somme gelts vercocht wierde / so heb-
ben sy haren toeblycht ghenomen tot het mensche vleesch / daermede
haren hongher / sonder eenich bzoort versadigende. Daer waren noch
enige familien van lijflandtsche coopluyden binnen de stadt / dese heb-
ben sy alle uytghejacht ende sy moesten haer meest inde genade vande
Russen begheben / eenighe sijn by nachte ontloopen ende gecomen bin-
nen de stadt Colmogral alwaer ic te dier tijt lach / ende aldaer hebben
sy met eede verclaert het dzoebich specktaeckel / dat sy binnen de bele-
gherde stadt ghesien hadden. Soo haest daer eenich mensche doot ge-
shoten wierde ofte van selfs quame te sterven / soo werden dese strac-
ke ghemeyne magasine gebzacht ende t'vleesch daer van in tonnen
ghesouten ende dagelijcx met cleyne partijen uytghegepit / waer dooz
enighe ghedzeben dooz eenen rasenden hongher / haer met de cleyne
portie niet comende versadighen / hebben de aerde opgegraven ende
de lichamen / die over eenighen tijt begraven hadden gheweest / daer
oort ghenomen / ende ghegheten. Ende alhoewel t'selbe van veele on-
ghelooftich sal schijnen / soo is het nochtans waerachtich / dooz dien
veele ghelofwerdighe personen / daer nae uyt de belegherde stadt
comende / verclaerden t'selbe met oogen dickwils aenschout te hebben.
Maer ten lesten / alsoo die van buyten / dooz de langhe belegheringe
ooghelijck oock gematteert waren / ende die van binnen in sulck eene
extremiteyt / gheen en uytblycht oft secours en saghen (alhoewel haer
de wreetheyt ende trouwloosheyt der Russen seer wel bekendt waer)
hebben nochtans vooz genomen haer inder selver genade (soo sy daer
niet mochten aenghenomen werden) te begheben / ende dien volgende
E hebben

De mensche
eeten men-
schen dooz
noot.

Nota.

De Russen
overballeen
de Stadt
ende slaen de
Polen doot.

hebben sy de Russen het selve hooz ghehouden / de welke dat gheerne aenghenomen hebben / eenighe daghen hebben sy gheparlementeert ende corespondentie ghehouden / belovende die van buyten de Polen het leven te laten behouden, ende alle ghenade te bewijzen / waer dooz de Polen sonder eenich quaet vermoeden / met opene poozten met hare vpanden handeldē om eenige probisie te crjgen / het welke de Russen merckende / sijn eenighe dupsenden Casacken te peerde gheseten / ende eer die van binnen t selve ghewaer wierden / tot in de stadts poozten ghereden / de welke sy overweldicht hebben / ombzengende vooz eerst de schiit wacht / ende daer nae alle de ghene die haer beiegeuden / alsoo dat het meestendeel van de Polen (teghens t ghene haer te vozen beloost was) ghemassacreert werden / het welke lichtelijck te doen was / aenghesien het cleyn ghetal der Polen / ende de swachheyt daer de miserie ende den hongher haer inne gheredigeert hadde. Alsoo is dese wijtbermaerde stadt weder in der Russen ghewelt ghecomen / int jaer 1612 in de maent van October. Men vondt inde magastijne noch eenighe tonnen met menschen vleesch / die haer gheresteert waren / ende de selve hebben sy weder onder de aerde begraven.

Nota.

Het achthienste Capittel.

Van de groote schade, die eenighe Polen, ghedyrende de belegheringe, in Ruslant ghedaen hebben.

DEn Coninck van Polen / ghelijck te vozen gheseyt is / dooz andere inconuenienten geenē middel hebbende om de stadt te secoureren / heeft nochtans eenighe Polen ende Casacken derwaerts geschickt / de welke in twee oft dyp troupen haer verdeplende / ende elck eenen besonderen wech nemende / sijn te lande waerts inne gereden / waer dooz de Russen sulck eenen schzick cregen / dat sy op veele plaetsen / daer de Polen noch wel 40 mylen af waren / verliepen / ende met vrouwen ende kinderen in de bosschen haer verberchden. Onder anderen is oock eenen troup van ontrent 700 mannen / des nachts ghecomen vooz Wollogda / zijnde eenen Hooft-stadt van Moscovien / ende uytghevende dat sy vrienden waren / hebben die van binnen haer de poozten gheopent / ende inneghelaten. Sy hebben haer metten eersten begheven naer het huys vanden Gouverneur / en den selven om t leven gebzacht. Daer nae hebben sy gemassacreert alle de ghene die sy vinden costen / piller ende ende op-packende alle de costelijckste waren die sy bequamelijck mede costen voeren / ende den brandt soo int slot als in de gheheele stadt ghesteken hebbende / sijn sy met haren buyt weder wech ghereden. Maer soo sy het proffst harex Coninx soo seer ghesocht hadden / als het roopen ende stelen / sy souden

De Polen
halen een
ongelockijge
ken roof.

fouden dese stadt inne ghehouden hebben/ ende de Coninck van Polen
 soude hier dooz den besten voet gehadt hebben/ om tot de possessie des
 Rijck te gheraecken / dooz dien men upt dese Stadt/ legghende op de
 passagie/beletten cau/ dat gheen secours/ noch gelt/ victualie/ amunitie
 van oozloch (t'welck al van beneden moet ghebracht werden) naer
 boven comen ghevoert werden / doch d'eyghen baetsoeckinghe heeft
 haer belet t' selve te aenmercken. De andere troupen hebben haer ooc
 seer diep int landt begeben/ ende van gelijcken geplundert vele Steden
 als onder andere Costoma/ Pestega/ Oustsaly/ Jeminska/ ende beele
 andere/ d'inwoonders der welcker sy vermoort hebende/ namé mede
 t'gene haer goet docht/ ende staecken den brandt daerinne. Enige die
 sy op de dorpen ende platte landten vonden/ ende die sy meyndē eenich
 gelt onder de aerde ghegraven te hebben (ghelijck de Russen t' selve
 ghemepnelijck doen) dese tozmenteerden ende pijnichden sy soo lan-
 ghe/ tot dat sy t' selve te voorszijn brachten/ ende dit niet tegenstaen-
 de en mochten sy hiermede t'leven niet behouden. Daer was een
 Boer die seer machtich rijck was/ waeromme hy ons bekent zijnde/
 wy hem noemden den rijcken Boer / den welcken dese Polen mede
 onversients hebben overballen/ ende ghevanghen/ ende alsoo sy dooz
 hare guiden van sijnen rijckdom wel bewitticht waren / soo hebben
 sy hem seer gheppnicht/ begeerende dat hy sijnen schat haer over leve-
 ren soude. Maer desen hadde sijn hert soo seer daer op ghestelt / dat
 niet teghenstaende/ alle de tozmenten des Werelts/ die sy hem aen de-
 den/ hy noyt en woude bekennen/ eenich gelt verbercht/ ofte begraven
 te hebben/ waeromme sy gheirriteert zijnde/ eenen dicken pael in sijn
 fundament staecken / ende trocken hem deselve dwerssch dooz het
 lichaem/ maer tot den upersten toe en kostien hem van sijne resolutie
 niet doen veranderen/ niet teghenstaende/ sijn eygen broeder/ de wel-
 ke ontbloden zijnde/ tot ons is gecomen / bekende sijns broeders schat
 ende rijckdom / onder de aerde begraven te zijn. Dese Polen haer
 siende ghenoech voorszien/ van t' ghene sy begheerden/ sijn wederomme
 upt het landt ghetrocken / mede brenghende sulck een quantitept van
 ghelt/ pcerlen/ alderhande sijde/ stoffen/ bontwerck/ ende andere coste-
 lijcke waeren/ dat alle hare Heerden daermede ghelaeden ginghen.

Tyrannijs
 der Polen.

Het neghenthieste Capittel.

Hoe de Ruffen wederomme eenē Keyser gecosen hebben.

DE Ruffen merckende dat dooz hare groote disordze het landt geruineert werde / ende geschapē was om geheel te niete gebzacht te worden / hebben booz genomen wederomme eenen Keyser te verkiefen / waer toe alle de Knesen / Boparen ende gecommiteerde van andere plaetsen by malcanderen vergadert zynbe / hebben eenen tyt lang qualijck daer inne comen accorderen / dooz dien het gemeyne volc / ende de Casacken haer hertegens waren owerpende. Maer ten lesten is dit alles gemiddelt / ende met gemeyne suffragie booz Keyser vercosen / en gepzoclamieert eenen jongen Heere / out ontrent achtthien jaren / met name Michael Feodorowits / de welke met groote pompe gecroent zijnde / hebben alle de Heeren ende inwoonders des lants haren eedt gedaen / hem getrouwichept geswooren / ende daerop (volgens hare wijsen) het crups gecust / dit is geschiet int jaer 1613 inde Maent van Februarij. Desen Keyser in de regeringe zijnde / heeft strax alle sijn crijchsvolc van alle syden by malcanderen ontbooden / ende doende een generale revene / heeft noch over de 100000 mannen by hem gevonden. Den Coninc van Sweden hier af veradverteert sijnde / dede dooz den Heere de la Gardie aen den Keyser verfoecken satisfactie van t'ghene hem noch was competerende / booz het crijchsvolck / d'welck sijnen vader / op sijne epgene costen / hem tot assistentie gesonden hadde / daer by voegende / so hy t'selve woude effectueren / dat hy hem alle sijne stercten / die hy inne hadden / als Pogardia / ende eenighe andere / soude restitueren / soo niet / dat hy sich veroozfaccht soude vinden / dooz andere middelen / daer toe soecken te comen. Daerinne den Keyser wepgerich blybende / heeft den Coninc van Sweden / strax preparaten begonnen te maecke / om dooz cracht van wapenen / tot sijne competentie te geraecken. Hierentusschen heeft den Keyser d'z Chesanten upt gesonden / eenen aen sijnen Mayestept van groot Brittanien / den anderen aen den Keyser van Duytslant / ende den derden aen den Coninck van Denemarcken / maer tot wat eynde / is onbewust. Hy heeft oock eenige duyfsent Mannen geschickt naer Sarrousky / de welke noch met 10000 gherevolteerden te Calougach. Sommige meynen / dat hy met den Coninck van Polen alliancie soude soecken te maecken / ende sich teghens sijnen Keyser opposeren : Maer naer apparentie sal hem t'selve wel belet werden : Dat daer af comen wil / sal den tyt (de Moeder des waerhepts) ons haestelijck leeren.

Eynde des eersten deels.

De Ruffen
kiefen een
Keyser.

HET TVVEEDE DEEL,

Van de Moscoviten / of

Russen Religie / Cerimonien / wetten /
Policyen ende Crijel sghandel.

Het eerste Capittel.

Van de Religie der Russen.

Neden doot van Olka ende Wollodimer / ghelijck in offe
 bozighe beschrybinghe verhaelt is / hebben de Russen altyt
 in de Griecsche religie ghecontinucert / wat ende hoedanich
 de selve sp/mach eenighe wel bekend wesen / maer nochtans
 al hoe wel men langhen tyt / daer te lande converseert / soo en can men
 nochtans t'rechte ghebruyck van de selve niet bekennen / als alleen
 ghene men uytelijck in hare superstition is siende ende hoorzende /
 oozdien sy niet toe en laten dat ymant van ons / de welke sy on-
 christenen / ende ketterz noemen / in hare kercken come / t'sy gheduy-
 ende haren dienst / oft andersints / meynende dat de selve gheheel sup-
 er / ende heplich sijnde / daer dooz besmet ende ontheplicht soude wor-
 den / jae dat meer is / sy sijn op sommighe plaetsen soo pertiael / dat soo
 ghemerckt hadden / dat eenigen uytlander (uytghenomen de ghewe-
 die hare religie aenghenomen hebben / ghelijck daer eenighe zyn) inde
 kercke hadde gheweest / sy souden heymelijck den selven om t'leven
 docken te byzenghen. Wat aengaet haren dienst / die sy in de kercken
 legghen / als men daer voorby passeert / soo hoorz men / dat sy daer inne
 singhen / bynae ghelijck in de Roomsche misse / maer niet anders als in
 hare epgen tale ; maer wat sy boozts booz cerimonien daerinne ghe-
 bruycken / en can men niet sekerlijc weten : Maer alleen hebbe ic dick-
 maels int passeren / geduerende haren dienst / gesien dat eenige / also de
 kercke te vol was / ofte / also ic gehoorz hebbe / dien het om eenich onbe-
 hoorzlijck werc niet toegelaten en werde daer inne te comen / gedwon-
 gen waren buyten aen de deuren te blyben staen / de welke dicmaels
 daer hoost nederwaerts sloegen / maeckende veele cruycken / ende daer
 nae wederom opwaerts ten Hemel siende. Die ghene die den selven
 dienst doen / zyn verscheyden / ende hare qualiteyten veelderley : Maer
 wy tot de selve comen / sullen wy eerst verhalen uyt wat oorzaecke
 sy haer beroemen alleen Christenen te wesen.

*Hiemort
 mach in der
 Russenkercke
 ke comen / oft
 moeten van
 sijn Religie
 zyn.*

Het tweede Capittel.

Hoe de Ruffen haer beroemen dat haer landt ghesegent is,
ende dat den name van Christenen haer alleen toecomt.

*De Ruffen
beroemen
haer gebens
dijt te zijn
van den
Apostel An-
dreaan.*

De Ruffen beroemen haer/doch sonder eenich fondament/dat
voorz den tijt van Dillodimer ende Olka / gheheel Ruslant
gebenedijt is geweest/door S. Andream den Apostel Chrizti/
ende dat hy eerst uyt Grieken-landt / by den mondt van
Boristenes ghecomen is/ende voorts ghebaeren tot de gheberchten/
daer nu Chiouia legt/ ende dat hy daer alomme het landt ghesegent/
ghedoopt / ende aldaer sijn crups ghestelt hebbende (t'welck sy seggen
alsnoch daer te wesen) ghepropheeteert heeft / dat Godt dat landt ge-
benedijen / ende daer alleen sijne Christelijcke Religie soude inneplan-
ten / dat daer oock ontalliche Kercken ende Cloosters ten dienste
Gods souden ghebout werden. Daer nae seggen sy/ dat hy gecomen
is inde Wolga / ende door de Ribiere Lowat in de Mey oft staende
Zee Jemer ghenamt/van daer door de Ribiere Wolga / die uyt den
lande bloepet / tot de Stadt Nobogardia / ende voorders de Stadt
Laddega ghepasseert zijnde / alsoo door de riviere Kena tot in de Zee
welcke sy de Warefkope noemen/gecomen is/ende van daer ghereyft
naer Kroomen / en ten lesten in Polopones om Chrizti wille van Algo
Antipater gecrupst is. Dit alles wert van haer vastelijck geloofst/te
meer also sy nu seggē dat de Propheete S. Andrea waerachtich is ge-
weest/door dien daer sedert dien tijt/ so menich dupsent Kercken ende
Cloosters gebout zijn/waeromme ooc veele Jaren den meesten schat
des Rijcx tot opbouwinghe van Tempels / Cloosters/ ende Capellen
geemployeert is geworden. Den gemeynen luyden werdt oock wijs
ghemaecht / dat sy Godt gheenen meerderen dienst en connen doen/
als van hare middelen etwes tot proffijte der Kercken te gheben/het
welcke veele met eenen grooten pver toebzenghende ende den Papien
ende Monicken in handen ghestelt sijnde/voorsien sy haer selven alsoo
daer mede / dat men haer meestendeel siet de Knesen ende Boparen/
in rijckdom te boben gaen / hier mede leyvende sulck een abominabel
leven/ met bzassen / supper/ hoereren ende andersints/ dat t'ghene de
arme luyden meynen besteeft te werden/tot de Kercken/nerghens an-
ders toe ghebzuycht en werdt / als tot aenlockinghe ende berweckin-
ghe tot alle de hauche in dese Heplighe Priesters.

Nota.

Het

Het derde Capittel.

Van den Metrapolyt, Eeris-bisschoppen, Bisschoppen, Ab-
ten ende andere Geestelijcheyt.

HEt hoofst van alle de Geestelijckheyt is den Metrapolyt/
t welck is soo veel als een opper Bisschop; desen heeft sijn
authoziteyt van den Patriarch van Constantinopelen.
Den Metrapolyt plach eertijts te wesen in Chiouien/
naer nae in Wollobimerien / ende nu in de Stadt Moscovia. Den
Metrapolyt / ende oock de Hert-Bisschoppen / plachten eertijts ghe-
wesen te werden op dese maniere. Men riep te samen alle de Certs-
Bisschoppen / Bisschoppen / Abten ende Pziorcn upt allen Cloosters /
ende de alderheyligste die men onder de selve conde vinden / waertoe
men peder sijne stemie gaf / werdt booz Metrapolyt gheordonneert /
ende sooder eenige plaetse van Certs-Bisschoppen vacant was / wert
de selve op gelijcker maniere vercofen. Maer den lesten Keyser Ba-
sius / heeft dese ordeninghe verandert / ende de vergaderinghe / als
vozen ghedaen zijnde / heeft hy selfs eenen / naer sijn eyghen goetdunc-
ken upt gekosen. Desen Basilius hadde alsdoen eenen Metrapolyt
gheordonneert / met namen Bartholomeus / de welke den naem had-
de / dat hy een seer heylig / ende matich leven leyde : Van alsoo den
Keyser teghens sijnen danck / eene onbehoorzlycke saecke in de religie
hadde ghepermittteert / heeft hy t selve niet comen verdraghen / maer
comende by den Keyser / heeft hem gheseyt : Rademacl ghy alle din-
ghen naer u eyghen goetduncken wilt toe laten / ende gebruyeken / soo
en can ick geensints mijn officie bedienen : Daer niet gaf hy den Key-
ser sijnen stock / oft cruyts / dat hy altyt inde handt droech / tot teycken
van sijne authoziteyt / d welck den Keyser aen genomē hebbende / dede
hem in de ketens sluyten / ende versont hem armelijck als een slaef
naer Beologerio. Maer eenighen tijt daer na is hy door intercessie
van sijne vrienden noch los ghecomen / ende heeft sich in een Clooster
gegeven. In sijne plaetse wert vercofen eenen genaemt Daniel / een
robust Man ontrent van 30 Jaren / de welke van beele Pederlant-
sche Coopluyden wel bekend was. Desen was genegen / om heyme-
liker wijse / met goede gesellen alle de bauche te plegen / ende om dat
het niet en soude schynen / dat hy het goede cier maecten en de luxurie
meer subjeckt was / als het vasten ende bidden / soo maecte hy sijn
enghesichte bleeck met roock van zolphor / ende alhoe wel beele t selve
merckten / ende wel wisten / soo en dorsten sy om sijne authoziteyt het
selve niet openbaren.

Hee

Het vierde Capittel.

Van het leven der Geestelijke perfoonen.

Alle Certs-Bisschoppen/ Bisschoppen/ Abten/ Priozen/ Priesters ende Monicken/ die moeten den Metropolit subject zijn/ t' sy int respect van haren Godts-dienst / oft in politijcke saecken / waeronder sy haer begheven. Den Metropolit/ Certs-Bisschoppen ende Bisschoppen hebben alleen opsicht op de andere/ sy doen selden dienst / ten sy op Hoochtijden / oft extra-ordinarie Interuentien. De Monicken doen haren dienst in hare Cloosters/ alwaer ghemejnelyck niet als Religieuse perfoonen en frequenteren/ ende desen en is den Houwelijcken staet niet toe ghelaeten: Maer de Priesters doen hare missen ende dienst dagelijck in verscheyden Kercken/ alwaer een pghelijck/ van hare Religie sijnde/ mach inne comen. Ende dese ist gheoorloft een Vrouwe te nemen / maer de Vrouwe overleden sijnde/ en mach hy geene misse meer doen/ maer mach alleen wel met andere misse-dienaers in de misse present zijn/ het welcke eertijts soo stricktelyck niet gheobserveert en werde. Maer nu en wert het gheensints ghepermitteert / ten sy dat den selven Priester sich in een Clooster begheve/ ende volghens desselfs ordzeleue / aldan mach hy wederomme misse doen. De Priesters siet men ghemejnelyck sat ende dzoncken / doozdien sy meest over al / daer sy aencomen / beschoncken werden/ ende aldan loopen ende ballen sy als beesten lanck de straten / t'welck nochtans by haer niet ghestraf en wordt / ten sy dat sy dooz hare dzonckenschap eenighe excessive onbehoorlijcke achten aen vaughen/ ende aldan werden sy met pietsen ofte weepen gheheeselt/ niet om hare lendenen/ maer met reverentie/ op haer hulderste / ghelijckmen de clepne kinderen doet. By des Kepsers Basilijtijde/ wert eenen Priester dzonckē sijnde/ op diberije bevonden/ waeromme den Officier des Kepsers/ hem sonder eenighe ghenade dede op hangen/ t'welc den Metropolit seer qualijc nemende/ dede daer over sijne clachte aen den Kepsers / als dat men eenen Religieusen perfoon/ sonder eenich respect / so ignominieusen doot hadde aen gedaen. Den Kepsers dede hierover den Officier voor hem comen / hem vraghende/ waeromme dat hy sonder den Metropolit t'adverteren/ eenen Priester hadde doen sterben/ waer op hy antwoorde/ dat hy geenen Priester / maer een openbaer dief (die dese straffe alleen toe staet) hadde doen op hanghen / om welke antwoorde ende oorzaecke den Kepsers hem t' selve pardonneerden. Daer en wert voek by haer gheen dincck qualijcker ghenomen / oft eer ghestraf als diberije / maer van t' selve sullen wy hier namaels wijder sprecken.

Het

Het vijfde Capittel.

Van de habijten der Geestelijcker personen.

De Eerts-Bisschoppen/ Bisschoppen/ Abten/ Priozen/ Prie-
sters ende Monnicken/ dzaghen alle langhe swarte rocken/
sonder eenighe differentie in het satsoen / uptghenomen dat
der Priesters ende Monnicken van slechter stoffe zijn/ maer
der anderen zijn van damast / taffetaf ende andere zijde stoffen. De
Bisschoppen sijn hier in differerende dat sy eenen langhen swarten
mantel over den rock dzagen/die aen elke syde van de borst drie witte
lijde quasten heeft / gheblochten sijnde als eenich vloepende water/
waermede sy te kennen gheben / dat upt haer herte ende mont rivier
mens des gheloofs vloepen : Maer verre ist van daer / want ick ghe-
hoobe dat dese significatie haer beter soude betamen / dat de selve
rivieren van boven eert in comen / ende daer nae van onderen upt
vloepen. Den Bisschop van Novogardia is hier in alleen different/
want hy dzaecht eenen witten mantel/ ooc beset met de selve quasten.
De eerts-Bisschoppen/ Bisschoppen/ Abten ende Priozen dzaghen
op haer hoost ronde swarte mijters/uptghenomen den Bisschop van
Novogardia alleen / die dzaecht eenen witten mijter / byna op onse
maniere met twee hoornen. Maer de Priesters ende Monnicken
hebben op haer hoost een rondt mutsken/boven ghestijft in sozma van
een ronde teliooz/ ende daer comt eene hulle over / Of sy ghebruycken
oock wel eenen swarten breedden hoet teghens den reghen oft hette/
ende sommighe graeuwe ongeberwde hoeden van bever hayz. Sy
dzaghen alle eenen stock inde handt boven wat om ghecronit daer sy
wille staende op leunen / ende dese noemen sy possock. Daer zijn oock
enighe die upt de Cloosters gaen in eene Heremitagie oft woeste
laetse/ aldaer maechen sy huyskens daer sy inne wonen/ soeckende
varen coste upt de aerde oft boomen / als wortelen / Crupden ende
enige besien. Dese Heremiten werden by haer genaemt Stolpinckx/
want Stolp is te segghen een Calonne/ gheappropzieert om dat sy
haer clepne huyskens op twee Calonnen bouwen. Dese hebben den
naem dat sy in groote armoede leven : Maer nochtans werdt haer
rickmael van den verby reysenden Man eenighe spijse/ dzanck ende
ghelt ghegheven.

¶

Het

Het seste Capittel.

Van den Doop der Russen.

DE Russen hebben eene particuliere sojme van Doopen / in manieren als volcht: Als een kindeken ghebooren is / wert daer stract een Priester ghehaelt / de welke voor het huys daer de Craembzouwe inne legt / eerst eenighe gebeden leest / het hooft dickmaels neder slaende / ende daer na binnen gaende gheeft hy het kint eenen naem volghens den wille der ouders. Den veertichsten dach daer nae / werdt het kint in de Kercke ghebracht / ende tot drie mael met het gantsche lichaem onder t'water ghestecken / anders / soo daer eenighe partje upt het water bleef / souden sy meynen dat het kint niet te rechte ghedoopt en waer: Daer nae werdt het gesalft met heylighe salbe / de welke in de wercke voor Paesschen gheconsacreert is. Het waeter des doops wert voor elck kindt besonder gheconsacreert / ende stract naeden Doop bukten de Kercke upt ghegoten / sy en ghebruycken daer toe oock gheen warm water / ten sy voor cranche kinderen. Den Doop gheschiet in de Kercke / ten sy dat de Kercke soo verre waer van de wooninghe des kindekens / dat de coude hem op den wech soude moegen schaedelijck wesen / ende als dan werden sy binnens huys ghedoopt. Sy ghebruycken daer inne oock eenighe ceremonien / want met het kindeken naer de Kerck gaende / sijn daer eenighe Priesters die voor gaen / ende dese segghen ende beswoeren tot verscheyden maelen het kindeken voor den Duyvel / ende soo dickmaels spouwen sy met groote wederwerdicheyt op der aerden: Welck spouwen by haer seer ghemeyn is / want ymant t'sy in presentie oft andersints / verachtende ende dreyghende / doen sy het selve oock met dese prononciatie a t'Phja / ende daer by doende haren ghemeynen vloech / waer van hier naer sal ghesproocken worden.

Het sevenste Capittel.

Van haer Nachtmael.

Tot haer Nachtmael werdt een peghelijck / van hare religie zijnde / toeghelaten / niet aensiende in wat debauche hy is levende; Daer toe werden oock ghelaten de kinderkins van ses ende seven jaren / segghende dat sy als van beginnen te fondighen: Ende soo eenich kindt cranck is / ende het Sacrament niet nemen en can / soo werdt hem een droppel upt den heyligen Kelck

Van het Nachmael ende biechten der Ruffen. 43

inne ghegoten / ende soo het daer nae comt te sterben / meynen sy dat het niet anders wesen en can / oft het moet daer dooz salich wesen.

Ende sos ymandt sonder t'sacrament inne te nemen quanie te sterben / sullen de bloet-bzienden het doode lichaem met roesen castyden / meynende dat daer dooz eenige vlecke der sielen can wech ghenomen werden / welc geesselen noch veel onder haer gebzupckt word; t'selbe hebbe ick gesien aen het doode lichaem van een fransch Capiteyn / het welck (also sy in eene batalie van de Polen om cleven was gebzacht) wy sonder eenich achterdencken op der Ruffen Kerckhof begraven hadden. Maer des snachts hebben sy t'selbe wederom uytgegraven / segghende dat het onbehoorlyck was / dat het lichaem van een onchristen / op eene heplighe plaetse soude legghen. Maer alsoo desen Capiteyn gheleben was vooz hare vyanden / ende in haren dienste / soo hebben sy t'selbe lichaem seer met roeden gecastyt / meynende daer mede eenich goet te doen aen sijne ziele / ende daer nae hebben sy t'selbe buyben int velt begraven. De substantie die sy uyt deplen in het Avontmael is hartachtich bzot / het welcke op den witten donderdach ceremonialijck gheconsecreert werdt / ende eer sy t'ghebzupcken wordt het gheweyckt in water ofte wijn. Wat in den drinckbeecker is / en can men niet seckerlijck weten / maer ick hebbe van sommighe berstaen / dat het olve soude wesen / ende andere seggen wederom / dat het wijn is. Mengaende t'gheloobe dat sy daer inne hebben / is oock onbekent / als alleenlijck dat sy segghen / dat daerinne bestaet hare salicheyt.

Het achste Capittel.

Van het biechten der Ruffen.

De Ruffen zijn in hare biechten die van de Roomsche Religie eens deels gelijc / maer sy en biechten haer maer eens sjaers / d'welck is op Paesschen / in dese forma : Den Biecht-vader staet met den ghenen die biecht int midden van de Kercke / met het aensicht gewent nae een Beelt / t'welck daer toe gheordineert is / ende de biechte voleynd / de penitentie nae de grootheyt ende beelheyt der sonden ghegheven zijnde / soo slaen sy beyde haer hoofd tot bericheyden maelen op ende neder / aensiende altijt dat Beelt / ende maeckende vele crupcen / segghen daer nae dese woorden ; *Jesus Christus sone Gods ontfermt u onser / ende daer met gaen sy uyt.*

Enighe wert vooz penitentie ghegheven / eenen seckeren tijt te vasten / andere eenighe ghebeden te leeren bidden / alsoo daer wepnigs sijn die haren vader onse comen. Sommighe die swaerder sonde ghebaen hebben / werden niet water af gewasschen en harder penitentie

f 2 ingestelt.

inghefelt . De alder grootste sonden werden ghracht die op den Sa-
baoth gheschieden / ende dese moeten met besondere penitentie ghe-
absolveert werden . Hare confessie ghedaen / ende hare sonden ver-
gheben zijnde / niepnen sy dat hare voozgaende mis daden / soo sy die
ghebiecht hebben / haer niet toegherkent en sullen worden : Waer-
omme sy weder sonder aensien de alder grouwelijckste sonden com-
mitteren / met vertrouwen / dat de selvighe op gheijcken boet als
boozen / sullen gheremitteert werden . Sy en sien oock niet aen wat
sonden of oncuysheyt sy bedzjben / jae zijn daer inne soo seer excede-
rende de limiten vande menschelijckheyt / dat die van Sodoma ende
Gomozra de selve noyt ghepleecht en hebben : Maer eer wy van de
selve spzeken / sullen eerst sien wat superstitie sy hebben in het bidden.

Het neghenste Capittel.

Van haer bidden, ende vvien sy aenbidden.

DE Russen bidden Godt aen / ende neffens hem *S. Nicolaes* /
den welcken sy houden als haren Patroon ende Middelaer :
Sy pzediken daghelijcx van hem ende van sijne miraculen .
Sy vertellen van eene gheschiedenisse ober eenighe jaren
gheleden . Als *Michael Kysalot* sy een Overste der Russen / eenen
Delt-slach ghewonnen hadde teghens de *Tarters* / ende eenen
grooten Heere van sijne vanden was vervolghende / den welcken
hy niet en conde achterhalen / riep hy overlupde : *S. Nicolae* / gheeft
my desen hondt in mijne handen / 'welck den *Tarter* hoozende / was
verschickt / ende riep wederom : *O S. Nicolae* / ist dat dese met
uwe hulpe my achterhaelt / soo en sal 'tselve van u vooz gheen mi-
rakel ghehouden zjn : Maer indien ghy my bewaert / ende dat
ick dooz uwe hulpe mijn leven behouden can / soo sal uwen name dooz
my groot ghemacckt werden / waer op sy segghen / dat *Michael*
Peerdts bleef stille staen / ende dat den *Tarter* alsoo ontquam / de
welcke daer nae in *S. Nicolaum* gheloofde / ende dede hem jaerlijcx
eene offerhande van veele ponden houighs .

Sy bidden oock aen veele beelden der Hephlijghen / maer' boben alle
't beelddt *S. Nicolai* / het welcke de Moniken boben hare deuren ofte
poozten stellen / op dat alle de gheene die daer vooz by passeren / daer
vooz reberentie doen / met het bloote hooft dickmaels neder te slaen /
ende haer te crupcen / 'welck sy aldus doen : Eerst met de handt
vooz het vooz-hooft / van daer vooz de bozst / dan aen de rechte
schouder / daer nae aen de sijncker schouder / ende van daer eenen
stijven slach vooz de bozst / slaende het hooft altydt nederwaerts /
ende

ende soo yemandt 't selve op een ander maniere dede / dien sou den sy
 booz gheen Christen achten. Het beeldt van S. Nicolao heeft oock
 een peder in syne huyfinghe / ende 't selve werdt in den hocck van de
 camer op een berdeken ghestelt / ende alle die van 't huyf ghesien moe-
 sten dat daghelijcx acubidden / met het crupcen ende hoost-flaen als
 boozen.

Ten tijde als ick met den Heere de la Gardie eerst in Ruslant quam
 binnen de Stadt Novogardia / soo werde ick alleen ghelogiert in een
 camer oft stobe daer dit beeldt in eenen hocck was staende / het
 welcke alsoo ick by gheval des avondts niet en hadde ghesien oft ghe-
 mercht / soo hadde ick myne slacp-plaets ghemaecht op de aerde /
 (alsoo sy daer gheue bedt-steden en hebben) dwerfch vooz de plaetse
 daer dit beeldt stondt: Des morgghens den dach aenghecomen zyn-
 de / ende ick noch in 't bedde legghende / soo quamen in de camer eerst
 eenighe Mans personen / daer nae Vrouwen / Dochters ende Kin-
 deren / de welke haer stelden recht vooz de plaetse daer ick lach / en-
 de begosten daer haer hoost neder te slaen / haer te crupcen ende te
 bidden. Ende alsoo ick van het beeldt niet en wiste / noch met haer
 niet spzeken en cost / soo was ick hier inne verwondert / meynende
 dat sy vooz my dese cere deden / om dat wy daer te lande t'haerder
 assistentie ghecomen waren: Maer als ick opghestaen was / soo
 werde ick het boozschreben becidt siende / waer aen ick wel dachte
 't gheene daer af was: Ende alsoo sy noch eenighe daghen 't selve
 continueerden / ende my dickwils 's morgghens wacker maecten /
 soo bonde ick 's avondts de deure vast toe dat sy daer niet inne en
 conden comen / waeromme sy groot misbaer maecten ende haer
 seer beclaechden / waer dooz ick ghenootsaecht was haer 't selve we-
 deromme toe te laten. Ontrent het selve beeldt en moghen sy niet
 lijden dat men eenighe wapenen oft gheweer hanght / noch en mo-
 ghen niet sien dat 't selve met handen van onchristenen ghelijck sy ons
 noemen / aenghetast werde. Ick hebbe ghesien dat sommighe Sol-
 daten dooz moet willicheyt 't selve beeldt in de handt namen ende ter
 neder wierpen / waer dooz dese Menschen soo uptsinnich ende ver-
 baest waren / dat sy al weenende / huplende / ende met groote rebe-
 rentie 't selve weder op namen. Wanneer yemandt eenen anderen
 gaet besoccken / soo sal hy voozerst innercomende altydt de ghewoo-
 nelijcke reberentie doen vooz dit becidt / ende daer nae vooz de per-
 soonen die daer present zyn / ende wederom me uytgaende van ghe-
 lijcken. Hare Kercken zyn rontomme behanghen met dese beelde-
 kens / jae in sulcke quantiteyt / dat ick ghesien hebbe (als dooz de
 Crygh-luyden eenighe Kercken gherasect wierden) de selve met
 huyfenden ober malcanderen legghen. Daer onder waren oock een-
 nighe van silber / sommighe met silbere randekens / waer mede de
 Soldaten grooten buyt maecten.

Daer onder waren oock veele clepne crupskens/ waerop op d' eene sijde eenighe Moscovische letteren/ ende op d' ander sijde eene figure ghegraveert stont/ sommighe waren van silber/ eenighe vergult/ andere van metael/ coper ende andere substantien ghemaect. Sulcke crupskens hebben sy oock alle / jonck ende oudt / met een snoer om den blooten hals hanghen / ende dat soo lanc / dat sy 't selve in de handt connen nemen ende cussen. De rijcke luden draghen 't selve van gout / andere van silber / ende die van weynich middelen zyn / van sechter substantie. Sy zyn seer ghewoon haer dickmaels te crupen / ende sullen geen dinck van eten ofte dzycken in haren mont steken / oft sullen eerstmael daer een crups ober maken / ghelovende dat 't selve alsdan gheseghent / ende voor alle tooverhen bewaert is.

Het thiende Capittel.

Van der Russen Vasten-daghen.

De Russen hebben veele vastenen die sy strictelijck onderhouden met abstineren van spijs / maer niet van d'zack. Haren eersten vastenis den ghemeynen vasten seben weken voor Paesschen / in welcken tijdt sy gheen vleesch oft eperen eten / ende generen haer meest met een soorte van melck-keeskens die sy Spena noemen / andere liden haer wel met drooch broot ende knofoock / maer ick gheloove wel dat d'abondantie vanden heeten d'zack / haer een goet deel van haren appetijt wech neemt.

Haren tweeden vasten hebben sy acht daghen naer Pinxteren / geduerende tot den dach S. Petri ende Pauli / ende desen werdt van haer ghenoemt S. Pieters vasten / want desen Apostel by haer boven alle andere in groote weerbicheyt werdt ghehouden / om (ghelijck sy segghen) dat hy als Portier den sleutel des Hemels is draghende ; waeromme sy eene superstitie hebben dat als yemandt van qualiteyt / ofte die middelen heeft om 't selve te coopen / comt te sterben / soo werdt hem vanden Metropolit ofte Eerts-Bisschop eenen briesaen S. Pieter in de handt ghesteken / ende met hem begraven / dit is het formulier van den selven bries / van woorde te woorde ghe translateert:

Wy by der gratie Godts Metropolit ofte Eerts-Bisschop N. Aen onsen Heere ende vriendt S. Pieter, sleutel-bevvaerder der Poorten van den Almoghenden Godt.

Wylaten u vverten, dat naedemael op desen tijdt overleden is een oprecht Dienaer Godts, N. ende dat den selven

VAN

van ons van alle sonden gheabsolveert zijnde, de benedictie daer op ontfanghen heeft: So is ons seer ernstich begeeren, dat ghy den selven sonder eenighe veranderinghe in laet in het rijcke Gods, neemt hem aen, ende laet daer inne gheen faute zijn, yvant tot desen expressen eynde hebben wy hem dese brieven van absolutie mede ghegheven. Ghedaen op sulck een plaetse N. ondertekent N.

Varen derden vasten hebben sy van den eersten Augusti tot S. Marie Hemelbaert.

Den vierden vasten werdt ghenacmt S. Philippi vasten / om dat sy begint op S. Philippi dach / ende gheduyrt ses weken / maer dese werden soo naeu niet onderhouden als den eersten / want gheduyrende den selben en soumen haer / noch dooz belosten / noch dooz vreygementen / gheen bleesch comen doen eten / jae zyn daer soo schou aff dat sy een mes / daer bleesch mede ghesreden is / niet en souden wilken aentasten / 't selbe houdende booz de meeste sonde die sy souden moghen doen . Alle dese vastens werden by haer onderhouden niet anders als dooz abstinencie van bleesch / ende sonnige van allen supbel; niet teghenstaende het den Priesters ende Moniken belast werdt / soo langhe den vasten duyrt / sekerp bier / by haer ghenoeit quas / te dzincken / soo siet men haer nochtans / in plaetse van het selbe nae te comen / haer selben daghelijck met ghebzanden wijn ende anderen stercken dzanck alsoo opvolen / dat sy dickmaels op de straten blijven legghen / ende 't selve en werdt by haer niet booz sonde gherkent / als sy alleenlijck haer niet en besmetten met te eten 't gecue dat haer verboden is.

Het elfste Capittel.

Van eene grouvvelijcke supersticie der Priesters ende Moniken.

Al soo daer niet en is daer dese natie haer meer in delecteert als in het dzourken dzincken ende scnipen / so soeken sy oock allen middel om daer toe te gheraken : Ende onder anderen offer enen sekeren tijdt in het jaer / dat de Priesters ende Moniken de gheneyne luyden wijs maken / dat soo op dien tijdt haere gheesten verheucht ende verquict werden / dat alsdan oock de sielen van de afghestorvene haer verheughen ende grootelijck verblijden / ter wat plaetse die oock soude moghen wesen . Alsdan de Moniken
ende

ende **P**riesters op eene plaetse te samen vergadert zijnde / comen de
 luyden / elck nae sijnen staet / die eenighe afghestorvene vrienden heb-
 ben / ende met eenen grooten yber brenghen sy daer / den eenen wijn/
 den anderen ghebzanden wijn / den derden meude / bier / alderhande
 goede spijsse / ende wat daer soude moghen wesen te crijghen / 'tselve
 dese Gheestelijcke personen boozsettende / maken sy daer af seer goe-
 den ciere / gheduyzende thien ofte twaelf daghen ende nachten lanck/
 dat sy binnen den selven tijdt noyt nuchteren en zijn / ende dat met
 singen ende malcanderen booz den mondt te cussen / 'twelck de **M**ans
 daer booz een maniere hebben / daer dooz bewijfende dat haer hert
 ende ghemoet van herten bzolijck is / ende slechte luyden ghelooven
 vastelijck dat de sielen van hare afghestorvene vrienden / hier dooz
 groote verquickinghe ghenieten . Onder alle andere hebben de **P**rie-
 sters ende **M**oniken het beste leven / want op wat plaetsen dat sy
 comen by luyden die eenighe middelen hebben / daer werden sy aen-
 ghehaelt / ende alsoo ghetraecteert / dat sy des avondts onbeguaem
 zijnde om naer huys te gaen / ghedwonghen zijn daer te bernachten/
 ende des morgghens (soomen sept) het hapy van den hondt daer sy af
 ghebeten zijn / wederomme op te legghen . Dit zijn de gheene daer
 men met recht soude moghen af segghen : quod illorum stomachi sunt
 vera pocula Bacchi . Het is te verwonderen / dat sy eenen soo heeten
 dzanck soo ghestadelijck ende met soo groote abundantie connen in-
 nemen / sonder daer nochtans eenichsins dooz ghetrencht te worden:
Maer ick gheloove dat 'tselve is dooz de ghetempertheyt vande locht
 ende climaet daer sy onder woonen . Men sal haer oock niet veel
 cranck ofte impotent sien / maer zijn seer sterck ende robust / so **M**an-
 nen als **V**rouwen / het welcke eenighe meynen meest te gheschieden
 dooz den knofloock / die sy met groote quantiteyt ghebzupcken / waer
 dooz sy segghen dat het lichaem van alle quade humeuren ghesuybert
 wort / ende andere / dooz de badt-stoven / waer inne veele van onse
 natie oock grooten baet ghebonden hebben : **M**aer naer apparentie
 soude 'tselve eer connen gheschieden dooz het sorgheeloose leven dat sy
 leyden / want sy / sonder eenighe sorghe niet verder denckende als
 op 't gheene sy teghenwoordelijck ghenieten / haren tijdt in alle de
 bauchen dooz brenghen.

Het

Het t'v'vaelste Capittel.

Hoe de heylighe daghen van haer gheviert vverden.

De Kuffen houden wel in grooter weerden de Hoochtijden/ als Paesschen / Cosnins / Pincxteren ende eenighe andere die sy noemen Pasnicken: Doch en celebzeren de selve niet met eenighen Godts-dienst / maer alleen niet hare beste cleeren aen te doen / eens de misse te hoozen / ende van daer comende / aen de bierbanck te gaen. Het selve sietmen meest op Paesschen / want als dan hebben sy eene maniere / soo Maanen / als Vrouwen ende Dochters / van wat qualiteyt die oock moghen wesen / dat sy over straten gaende / by haer steken eenighe quantiteyt van eperen / die hardt ghesoden zyn / ende ghe verft met root / blaew / groen / wart / ende andere coleuren / sommighe vergult ende versilbert / dese presenteren sy aen malcanderen / eude aen de gheene die't haer goet dunckt. Als sy aen pemandt eenen ep gheben / spreken sy dese woorden: Christos va Chreost, dat is / Christus is ghecrupst / waer op den anderen antwoydt: Chrikos va skal, d'welck is / Christus is opghestaen / ende hier mede cussen sy malcanderen voor den moundt. De Francosfen ende andere van onse natie dat siende / leerden de voozomende woorden van bupten / ende staken eene groote menichte met eperen by haer / alleenlijck om de Dochters (de welke al hoe wel sy en heel jaer meest gesloten sittende / op desen tijdt uptgaen) te cussen / want sy niemandt in deser voeghen 'tselbe en moghen wepgheren / te al waer het een Bojarinne ofte van grooter gheslachte. Sy doen selve drie daghen lanck / hier inne comen sy met ons ober een / dat is in alle haer Hoochtijden drie heylighe dagen (doch niet behoorlijck) te bserveren. Het is eene sake die by nae onghelooffelijck is / dat sy op dese daghen haer met ghebzanden wijn / ende anderen dranck alsoo opvullen / dat ick binnen de Stadt Nobogardia ende andere plaeten / op dese daghen eenige Mans personen des avondts op de straten doodt hebbe sien legghen / in den dranck versmoort zijnde / ende eele Vrouwen van 'tselbe sop inghenomen hebbende / ginghen dwaalen achter de straten / sommighe blijvende legghen / niet de welke eele van de uptheemsche natie 'snachts haer personagie speelden. Men soude mepnen dat sy door desen heeten dranck aldus ontstelt zijnde / haer des anderen daechs souden abstinieren: Maer verre ist van daer / want des mozhens broech weder by malcanderen comende / segghen sy dat sy zyn Dochriely / 'twelck is soo veel als ghesltereert ofte naedorstich / ende om dit te remedieren / soo beginnen sy weer van voozen aen / ende en houden niet op soo langhe sy soo veel verstaen

verstant hebben van in te schencken / ende den croes aen den monde te setten. Maer daer van sal hier nae wat breeder gesprooken worden / wy sullen weder keeren tot hare heylighe daghen / de welke sy meest alle onderhouden / gelijk men doet by de Roomsche Catholicken : Maer boven al / de dagen van S. Nicolaes ende S. Jans onthoofdinghe / dese twee werden boven alle andere ghecelebreert / doch in manieren als vooren. Op alle heylighe daghen hooztmen sulck een gheluyt van Clocken / gelijk sy die in de Steden in groote quantiteyt hebben / ende luyen ende cleppen die al te samen op eenen tijt / alsoo dat men nauwelijcks malcanderen can hoozen sprecken. 'Tselve doen sy oock / alser eenich onraet oft alarm is / ende de Boeren dit hoozende (wel wetende dat het gheen heylighen dach en is / comen met groote menichte naer de Stadt loopen / mede brenghende sommige bijlen / boghen / vlegghels / halve piecken / andere roers met swaerhanen die van ses mael niet eens acu en gaen / ende meer andere dierghelijche Waepenen.

Het derthienste Capittel.

Op wat maniere zy sweeren oft vloecken.

Het aldergheschickste dat de Russen hebben / dat is dat sy int sweeren ofte vloecken selden den name Godts sullen ghebruycken / ten sy dat het haer ter herten gaet / ende als dan sullen sy met eerbiedinghe haer handen te samen vouwen / ende segghen oppo Christomy, dat is by Christum. Maer wat aen gaet alle andere scheld-woorden ende lasteringhen / daer hebben sy altyt den mond vol af / ende bysonder dit botte mateir dat is / ghebruyckt uwe Moeder / ende t'selbe is onder haer soo ghemeyn / dat het (wanneer sy de minste oorzaecke hebben) by nae het ander woort is dat zy sprecken : Oock noemen sy malcanderen dickmaels Synnaroos dat is teven soon / ter oorzaecken / alsoo wy hier naer sulken segghen / sy met honden / ende andere beesten couversatie hebben. Maer boven alles hebben zy soo ghereet in den mond / het woort bledinsky, t'welc is hoeren soon / dat waer men gaet ofte staet / t'sy by Mamen / Vrouwen ofte dochters / men t'selbe ghestadich hoozt / sae de Moeder selfs vergrammende teghens hare Kinderen / gheben haer desen name / waeromme ick dickmaels teghens haer geseyt hebbe / ist dat u kindt een hoere kindt is / so moet ghy consequentelyc een hoere sijn / maer sy vergramden haer daer over en en gaben ny geene antwoort. Wanneer sy d'een den anderen iets vastelijc willen belooften / so kussen sy het cruytsken /

Van het houwelijck ende leven der Ruffen. 51

crupfken/dat sy om den hals hebben hanghen/ende daer dooz werden
eer geloost/als dooz eenich vloechen oft sweeren. Als oock yemant
den de Magistraet eenen anderen beclaecht/oft eenige nieuwe tijdin-
ge aen brynght/soo moet hy het crups cussen/tot verseeckeringe dat
selve waer is. Ende al hoe wel sy seggen dat sy t'selbe woyt te ver-
sheefs en doen / ende dat sy daerinne niet en souden willen faillieren:
Soo hebbe ick / ende veele andere / nocht aus dick wils t'contrarie be-
vonden: Want het is eene natie de alderbedriechlijckste ende valsche-
ste die men soude conuen binden / ende versieren dickmaels valschelyck
enighe dinghen / de welke (al hoe wel sy onwaerachtich zijn) dooz
cussen des crups, van haer gheloost werden. Ende hier dooz hebben
dickmaels onse Coopluyden bedrogen ende groote schade gedaen:
Diet tegenstaende dat som nige Kepsers de uptheemse natie altyt
haer recht hebben voorgestaen/ en haer van alle iniurieuse obiectien
vrijt/eenighe groote pzevilegien vergondt/ de welke d'Enghelsche
Coopluyden alsnoch zijn ghenietende.

Het veertchienste Capittel.

Van haer houwelijck, ende hoe zy daer inne leven.

S hebben eene particuliere maniere om haer ten houwelijcken
staet te begheven / want een jongman en mach selfs by gheene
dochteren gaen om te bryden / t'welck hem eene schande soude
wesen/maer den vader van de dochter/moet den jongman aen-
spreecken / ende t'houwelijck van hem versoecken / met soodanighe
woorden: Soo ick eene dochter hadde die u behaechde/soo woude ick
wel dat ghy mijn swagher waert/waer op den jongman(soo hy daer
ve gheneghen is) antwoort: In dien ghy my tot een swagher be-
veert/ende het u alsoo goet dunckt soo suldy mijn Ouders ofte vrien-
den daer van aensprecken/ende wat hy haer ghedaen woyt/daer ben
ik niet te bryden. Het welke gheschiet / ende de vader van de doch-
ter zijn versoeck ghedaen hebbende/soo het gheacordeert wozyt/ soo
handelen zy straxx vant t'ghene den vader met sijne dochter ten hou-
welijck gheven sal/ende dit besloten zijnde werdt den dach bestemt.
Daer hierentussche en mach den Bypdegom zijne Brupt noyt sien/
dat moeyte hy daer toe doet: De Knusen / Boparen / ende die van
groote middelen zijn / senden malcanderen de conterseptinghe ober-
ver t'selve gheschiet selden/ dooz dien daer ghene schilders en zijn/
als weynighe uptheemse die by gheval daer te lande comen. Alle
gheonck-vrouwen die schoon ende van qualiteyt zijn / werden meest
tinnens-hups besloten ghehouden/ behalven op eenighe hoochtijden/
oft feest-daghen/dan gaen sy wel in de Kercke.

De ouders hebben oorzake ghenoech om hare Dochters alsoo te houden / dooz dien sy seer gheneghen zijn tot de luxurie / ende bysonder seer beminnen de vreemde natie . Binnen de Stadt Novogardia deden men nisse ontrent te drie ofte te vier upzen des morgghens / ende alsdan sonden de ouders hare Dochteren naer de Kercke / om dat sy des daechs niet ghesien en souden werden / maer alsoo het ter selver tijdt noch doncker was / soo wisten veele Francosfen ende Enghelschen / die niet ons binuen de selve Stadt laghen / daer op te passen / ende deden de Dochters / in plaetse van in de misse te gaen / proeben het gheene sy moghelijck liever hadden : Maer alsoo wy veele wesen aldaer bleven legghen / werde ('tselbe ghemercht zijnde) ordze daer inne ghestelt / ende de Dochters onthouden / soo van haren Kerck-ganck / als van 't gheene haer apparentelijck veel aenghenamer was . Als nu den tydt des byplofts ghecomen is / soo werdt den Bypdegom ende Byypt / dooz hare ouders / ende veele andere / naer de Kercke ghelept / om aldaer ghetrouwt te worden : Maer 'tselbe en gheschiedt niet sonder by haer te nemen de alder expertste Coobenerisse die sy comen vinden / alsoo de selve in groote quantiteyt daer te lande zijn / ende naedemael sy dickwils malcanderen dooz haet ende nijt groot leet aen doen / ende dat meest dooz middel van tooverhjen / so trachten sy 'tselbe aldermeest te doen ten tijde van hare byploften / om tusschen de nieu-ghehoude ende hare vrienden tweedracht te maken . Als nu de Byypt ende Bypdegom sels eene Coobenerisse met haer hebben / soo blijft dese altijdt by haer present / ende ghebyypt sulcke pzeferbatiben / dat eenighe andere haer qualijck hinder oft schade comen doen / ende oft sy schoon daer toe trachten / ofte hare tooverhjen in 't werck stellen / so weten nochtans de andere / als de meeste experientie hebbende / de selve te diffiperen ende crachte loos te maken . In de Kercke zijnde / werden sy ghetrouwt dooz eenen Priester / maer in wat forme 'tselbe gheschiedt en cannen niet te weten comen . De houwelijchsche giften zijn ghemeynelijck Gelt / Peerden / Ossen / Coepen / Peerlen / Cleederen / ende Landt-goederen . De gheene die te byploft comen / moeten oock eenighe giften / ofte leen-goederen mede brengen / 'twelck oock somtijds is gelt / maer meest cleederen ende andere menbelen / de welke den Bypdegom ontfanghen ende by memozie ghestelt hebbende / sluyt de selve in een coffer oft kiste / ende nae de byploft haelt hy die weder te boozschijn / oversiet se / ende sooder pets onder is dat hem behaecht ofte te nut soude moghen wesen / dat sent hy op de Mercht / ende laet estimeren hoe veel het weerdich is / de reste sent hy wederom / doende bedancken de gheene die hem dat ghebrocht hadden ; 't gheene hy behoudt betaelt hy binnen 'sjaers niet gelt oft andere waren : Ende indien pemant syne giften hoogher estimeerde / als die op de Mercht ghewaerdeert waren / soo gaet den Bypdegom wederomme by de gheene

gheene die de estimatie ghedaen hadden / ende vraccht haer noch eens
mael oft t' selve goet meer waerdich is / ende soo sy antwoozden neen /
oo en is hy niet ghehouden meer daer vooz te gheven / niet teghcr
aende den anderen t' selve veel hoogher estimeerde : Ende soo verre
en Szupdegom binnen het jaer niet en betaelt / ofte de giften onbe
hadicht / wederomme sent / soo is hy ghehouden de selve dobbel te
betalen : Ende om dese doozsake fiet men dickwils onder haer eene
roote dissentie / want beele (ghelijck dat wel apparent is) gheene
esde tot hare Vrouwen dzaghende / dooz dien sy die unbekent / ende
neest te boozen onghesien / trouwen / stellen haer leven alsoo aen / dat
in debauche consumeren de goederen / daer sy mede begifticht wa
ren / ende en weten daer nae gheenen raedt om booz de selve satisfactie
te doen . Sy trouwen daer seer jonck / ende dickwils noch kinderen
zijnde / waer dooz / alsoo altemet eene houbare Dochter eenen jon
ghen neemt die noch onbequaem is / soo sal der jonghens Vader (by
te welke sy ghemepnelijck booz eerste in huys woonen /) soo langhe
met sijns Soons Vrouwe conberferen / tot dat den jonghen wat be
ter tot sijne jaren ghecomen zijnde / begint jalousie te cryghen / ende
als dan gaet hy met sijne Vrouwe alleen woonen / ende moet dick
wils sijn Boeder booz sjuen Sone aennememen.

Het vijfthienste Capittel.

Van het onbehoorlijck leven dat de Mans met hare Vrou
wen leyden, ende in wat subjectie ende miserie sy de selve houden.

Het is onmoghelijck / daer gheene liefde ofte eendzacht en is /
dat daer een ordentlijck oft behoorzlijck leven can ghelept
worden. Onder de Ruffen en salmen van thienen niet een
vinden / van wat conditie oft qualiteyt hy sy / die syn vrou
we recht bemindt / ende dat (ghelijck wy te vozen gheseyt hebben) ora
nt sy vooz haer houwelijck malcanderen niet kennen / oft sien en mo
ghen. Dit gheschiet doock meest onder de Tinesen ende Bojaren / dooz
men dese meest van hare Vrouwe absent zijn / om dat sy in dienste des
kepersers zijnde / hem moeten volghen / alwaer sy met andere onmen
ghelijcke wellusten haer besmetten : alsoo dat de Vrouwen daer en
ssehen een arm ende misrabel leven leyden / en en werden niet eer
sch gheacht / ten sy dat sy haer / in absentie harer Mannen / in huys
houden / als alleenlijck dat sy somtijts inde Kercke gaen : Sy sitten gez
epnelijck en naepen / oft bozduren op lijne doeck / met gont / silver oft
de / waer inne sommighe seer crypert zyn / soo dat haer werck in En
ghelant / Italien ende andere plaetsen ghebracht werdt. Int huys
houden hebben de Vrouwe wepnich auctoriteits / maer werden ge
houden :

houden als haer mans slaven / sy werden veel / ende om wepnich oorzaecke geslagen / en gesoffletteert / sy hebbē opinie dat de gene die haer vrouwen meest slaen / dat die de selve liever ende werdigher hebben.

Daer is binnen de Stadt Moscou een duytische sinit gheweest Jordanus ghenaeemt / de welke van veele neder-landtsche Coop-luyden wel bekend was : Dese hadde over veel jaren een Russche vrouwe ghetrouwt / ende als hy haer een wijle tijts ghehadt hadde / sprack sy hem op dese maniere seer vriendelijck aen / mijn lieve man waerom en hebt ghy my niet oprecht lief? waer op Jordanus seyde / vrouwe ick hebbe u van herten liefende bemint u seer / sy seyde dat noch niet bevonden / endenoch gheen recht teecken der liefde ghemerckt te hebben / doen vzaechden hy wat teycken sy hebben wilde / daer op sy boozantwoorde gaf / ghy en hebt my noch noyt gheslaghen : Hy seyde / maer nae myn duncken en sijn de slaghen gheen teycken der liefde / maer dit niet teghenstaende / en sal het daer aen niet ontbreecken : Ende eenighen tijt daer nae eene cleyne oorzaeck bindende / heeft hy haer rechtschaeffen af ghesmeert / ende hy heeft selfs tot veele duytische Coop-luyden gheseyt / ende bekend / dat sy hem daer nae veel liever ghehadt / ende meerder vrientschap bewesen heeft. Men siet daer oock in alle cleyne menaigien / dat de vrouwen moeten slaven als beesten : Als hy de Boeren moeten sy de handt sien aen het landtwerck ende arbeiden dat sy sweeten / by de Borghers ende inwoonders der Steden moeten sy hout / water / cozen halen / ende uyt ende inne brenghen alle t'ghene sy tot de huys-houdinghe van doen hebben / haer huyswerck selfs doen / ende dickwils alle upzen van haere mans gheslaghen worden / de welke buytens huys soo een abominabel leven leyden / dat het wonder is dat Godt t'selve verdraghen can.

Het sestiende Capittel.

Van de groote ialousije der Russen ende hare ongheregheltheyt.

Niet teghenstaende de Russen soo cleyne affectie tot hare vrouwen draghen / soo sijn sy nochtans van de selve soo ialours dat se niet en moghen lijden dat men de selve aensiet oft toe spreect / ende soo t'selve by gheval gheschiet / so moeten de vrouwen strack daeromme gheslagen ende gesoffletteert werden / niet int secreet (ghelijck dat noch eenichsints soude betamen) maer in de presentie van veele personen : Ende dit is de eenige oorzaecke dat de vrouwen (wantmeer sy eenighe ghelegghentheyt ter werelt connen erijghen) sich oock niet andere vergheten / ende bysonder niet d'uytlandtsche natie / tot de welke sy seer gheneghen sijn / wi ut sy sijn

Op zijn soo verhardt in het klyben ende slaen / r'welck sy daghelijck ont-
 ranghen / dat sy r' selve cleyn achten / ende met patientie verdraghen.
 Hare mans affectioumeren wel de uytlandt siche vrouwen / doch al-
 eenlijck met gheneghentheyt om de selve luxurieuselijck te ghebruyce-
 nen / ghelijck my tselve by exempel bekenit is : Ten tijde ick met den
 Heere de la Gardie binnen Novogardie was / geschiede het dat ick by
 geval my vondt in seckere herberge / by eene Engelsche Vrouwe : die
 met ons uyt Sweden aldaer te lande ghecomen was / ende alsoo ick
 met haer eenen dzonek was doende / quamien daer vele Ruffen in loo-
 ren / die my met ghewelt ten huysse uyt dzeben / ende de vrouwe daer
 binnen houdende / deden daer met haren wille / teghevs haren danck /
 niet teghenstaende de selve seer om hulpe was roeyende / ende dat niet
 godanighen beesticheyt dat sy wesende outrent seventhien oft ach-
 tien iughtalle / deen vooz / d'ander naer / de vrouwe in malcanders
 zepesentie vercrachtichden : Waeromme ick ghenootsaectit was / om
 volck tot assistencie te roepen / soo dat wy met ghewelt de poozten
 op liepen ende dese canaille in hoecken ende winckels deden bluchten /
 verlossende alsoo de vrouwe uyt hare handen / uyt wiens mondt wy
 als doen den beestelijcken handel der Ruffen verstonden. Waer uyt
 men mercken can / dat dese natie de alder barbarischste ter werelt met
 recht ghenoeemt mach werden / dat haer noch de climatie des lochts /
 noch de natuyz selfs / noch eenighe redelijcke schaemte noch de liefde
 tot haren naesten / noch (r'welck haer boven al behoorde te moveren)
 de bzeese van dien Godt / die sy met eene upterlycke superstitie schij-
 nen te eeren / van sulcke afgryfselijcke daden kan doen een afgryfsen
 hebben.

Het seventhienste Capittel.

Van het overdadich drincken der Ruffen ende van hare
 cabacken.

Onder alle natien / diemen ter werelt soude moghen binden /
 zijn de Ruffen / naer veler opinie / de ghene die in den dzanck
 het meeste excess doen / ende dat niet sulcke excessive abon-
 dantie / dat veele daer dooz subijtelijck het leven laten. On-
 der andere isser ober eenighe jaeren ten tijde van den Coninck Carel
 12. leden in Sweden eenen Ruffchen Ambassadeur gelweest / van den
 Keyser tot verrichtinghe van eenighe affairen aldaer ghesonden / de
 welke binnē de stadt Stocholm gearribeert sijnde / werde in de vooz-
 maemste herberge gelogiert en also hem des avonts alderhande dzane-
 ls van Spaenschen / Rinschen en anderen Wijn vooz gestelt werde /
 soo en

soo en heeft hy/volghens syne gewooneheit/ niet anders willen bzingen/ als gebzandenwijn/ de welke hem aldaer seer goet dochte/ ende heeft de selve soo onmatelijck inne ghenomen (niet denckende dat den selven van wijn/ ende den haren alleen van water ende cozen gedistilleert wert) dat hy des sinorghens/ als hy by syne Majesteit audientie soude ghehadt hebben/ doodt is ghebonden. E selve siet men oock dickwils ghebeuren onder het ghemeyne peupel/ de welke dagelijcx loopen naer een plaetse die sy noemen Caback/ daer vercooptmen gebzandewijn/ meude/ bier/ de helpt vande profyten daer van comt aenden Keyser/ ende het werdt de bewaerders oft tappers vande selve alleen toeghelaten/ openbaerlijck eenighen dranck te vercoopen. In dese Cabacken sietmen alsulcken overdaet van suppen ende dzincken/ dat het onghelooflijck is: Wanneer pemandt al syn ghelt dat hy by hem hadde daer inne verdzoncken heeft/ soo set hy synen rock te pande/ ende dzinckt daer so veel op/ als de Caback-meesters hem daer op tappen willen/ sommighe versetten niet alleen haren rock/ maer oock mutse/ leersen/ hemde ende al wat sy by haer hebben / loopende alsoo naecht naer hups toe. Men passeert selden booz by dese Caback/ oft men siet een groot deel van dese Caback-broders (gelijck sy die noemen) uytloopen/ d'een moedernaecht/ d'ander in syn hemde/ sommighe noch half ghecleet/ ende dickmaels soo dzoncken/ dat sy niet thuyt en comen comen. Ick hebbe dibernsche ghesien/ de welke al verdzoncken hebbende dat sy by haer hadden/ werden bupten ghestooten/ ende bleven inde sneeuw ligghen/ also versmoort/ dat sy een half uyze daer na doot waren/ sonder dat pemandt passerende/ eenighe compassie daer ober hadden. Dit gheschiet seer dickwils/ ende bysonder als sy connen cryghen gebzanden wijn/ die uyt dese Landen derwaerts wert ghevoert/ want/ alsoo wy gheseyt hebben/ desen wel niet soo sterck in den mont is/ als den haren/ maer nochtans/ om dat hy van wijn gedistilleert is/ soo heeft hy cracht (boven maten inghenomen zijnde) om te verbzanden het menschen hart/ ghelijck tselve by ons oock wel ghesien is. Ick hebber oock veele ghesien/ die inde somer naecht booz de Caback legghende / soo bupten haer sinnen waren/ dat haer lichaem van blieghen ende muggen (die daer te lande veel zijn ende seer scherpe stecken) geheel bedeckt was/ sonder dat sy haer eenichsints roerden/ om de selve te verjaghen. Het is haer onmoghelijck in dese Caback comende/ dat sy daer uyt gaen comen/ sonder als beesten/ dzoncken te zijn: Ende dit gheschiet niet alleen onder de slechte luyden/ maer oock onder veele die van qualiteyt ende groote middelen zijn.

Daer is int boozleden jaer 1613. eenen Gouverneur t' Archanghel gheweest/ de welke dagelijcx oock so onmatelijck den dranck in nam/ ende als hy op eenen naermiddach/ meer als naer gewoonte met gebzandewijn ende eenighen Spaenschen wijn/ sich opgebult hadde/ is hy strack daer van ghestorven/ inde presentie van veele Duytsche Coopluyden

Het achtbienstē Capittel.

Van het grouvelijc ende abominabel leven dat de Russen
leyden in het conuerseren met beesten ende ander sints.

Ghelijck onder de Russen alle wetten ende Policien dissolupt
sijn/ende dat meest alle sonden/hoe grouwelijck die oock sou-
den moghen wesen/ niet streckende tot naedeel oft pzeiuditie
des Keyfers/ toeghelaeten werden: soo leyden sy hier door
en leven soo onghebonden ende ongodlijck / dat een mensche affgry-
en moet int selve t'aenhooren. Dooz eerst soo conberseren sy niet jon-
ghens / ende de mannen met malcanderen / ende dat niet int secret/
naer dickwils in pzesentie van veele persoonen / niepucnde dat het
naer eene eere is t' selve bequamelijck te doen / ende sy dzaghen dick-
wils tot eenen jonghen oft jongman meerder affectie/ als tot hare ey-
gen huyf-vrouwē. Waeromme de groote Heeren ende Boiaren ghe-
meynelijck / neffens haere vrouwen / eenen jonghen ofte Mignon
ouderhouden / de welke int huyfs sulcken auctoriteyt heeft / dat de
vrouwen daer van alle vilempye moeten verdzaghen / sonder dat sy
naer tegens de selve derben oppseren/ dooz vzeese harer mannen/die
selve soude rebengeren: Ende dit gheschiet niet alleen by luyden van
amelijcken ouderdom: Maer oock dickmaels (ghelijck ick t' selve ge-
heten hebbe) by mannen van sestig ende t' seventich jaeren: Waerom-
me eenighe vzeemden daer te lande comende/ ende eenighe jonghens
by haer hebbende/ moeten sy goede achtinghe nemen/ dat de selve van
ese beestelijcke natie/ niet ghedebaucheert en werden/ want sy / soo
dooz ghelt/beloften / als andere middelen/ daer toe trachten te comen.
Ende alhoewel dit een fait is / strijdende teghens Godt. de Wet der
natupren ende alle menschelijckheyt! Soo is nochtans boven allen af-
schijffelijck / t' ghene sy bedryven met alderley beesten / want sy sonder
enighe differentie / haere ongodlijcke conuersatie daermede hebben/
en schamen haer niet te beroemen t' selve dickwils gepleecht te heb-
ben. Ick hebbe ghekendt eenen Russchen Capiteyn met namen Gre-
gorio/ de welke met zijne Compaignie met ons opwaerts trock naer
de stadt Jenuiska, om resistencie te doen teghens den inval der Pos-
n int jaer 1613. Dese was soo onbeschaempt ende beestachtich dat
dickwils in pzesentie van veele persoonen beroemden ende beves-
chde t' selve niet eede / dat hy met sebvenderley soorten van beesten
conuersatie hadde ghchadt/ de selve alle specificerende/ waeromme wy
het hem niet en wouden eten oft dzincken. Dese Gregorio was een
frap

frap cloeck man van aensien/ maer als hy voor den vbandt quam/ so seer vertsaecht/ dat men hem niet een woordt en conde doen sprecken/ maer als wy wederomme vanden vbandt afghetrocken waren/ ende binnen de stadt Colmogza ghecomeu / en pleechden hy niet anders als alle debauche ende onnenschelijke daeden. Het is te verwonderen dat den Almoghenden Godt soo lanckmoedich is / sonder soodanighe afsgrijpselichheden opstaende voets te straffen / maer hierinne siet men/ quod vindicta divina tardo incedit gressu. Men merckt daghe-lycx dat de roede haer boben t'hoofst haught / want men daer niet anders en siet als destructie van steden/ moorden/ rooven ende vbanden/ alsoo ick selfs wel ober de dertich Steden / ende twee hondert dozpen tot den grondt toe hebbe sien avbanden/ ende sal naer apparentie/ het gandtsche landt in potestatem alterius imperij, gheredigeert worden: Maer alsoo t'selve staet inde dispositie van Godt almachtich / Wilten wy/ sonder verder mentie daer af / in onse bozighe materie voortgaen.

Het neghenthieste Cappittel.

Hoe alderley misdaden, wtghenomen het stelen, aldaer onghestraft blijven.

DMer en is gheene misdaet onder de Russen/ hoedanich die oock soude moghen wesen (ten sy dat die gheschiet tot pzeiuditie des Keyfers) die niet dooz den vinger en werdt ghesien/ wtgenomen alleen de dieberpe / waer wt volght alsoo dit by haer gheene plaetse en heeft/ odernit peccare mali formidine poena, dat sy sonder eenighe vrees oft achterdencken / alderley sonden op malcanderen accumuleren. Sy en maecken gheen meer swaricheyt van d'een den anderen om het leven te vzen ghen / als oft sy maer onredelijke dieren en waren. Zoo den ghenen die eenen anderen / t'sy op wat maniere het sy/ omghebracht heeft/ beclaecht woardt / soo can hy niet wepnich ghelts sich daer van outlasten: Maer hy woardt gheheel bebrjdt / soo hy stracy / de daet ghedaen hebbende / het doode lichaem laet voeren / op des Gouverneurs oft bevelhebbers hoff / sich beclaghende dat hem van den nedergheslaghen persoon groot onghelyck gheschiet was. T'selve heeft oock plaets in veele andere saccken/ dat wanneer twee personen in tweedracht oft e diffentie zyn/ den ghenen die aldereerst syne clachten doet/ desen / alhoewel hy het meeste onghelyck des werelts hadde/ werdt ghelyck ghegheben: Hieren me ist dat het haer niet gheoorlooft en is / noch selfs oock den Soldaten/ dooz de Steden / sabels / oft ander sydt-gheweer te draghen / ten sy dat het Boiaren.

Soiaren oft andere Heeren zijn: Maer ghemeynlyck als sy crackeel
 rijghen ende vechten/so ghebruycken sy bylen/ sweepen/stocken/ende
 mit p̄ts steenen ende dierghelycken. De dieberpe alleen werdt van
 haer ghestraf / ende dat naer advenant: Want den gheenen die niet
 veel ghestolen en heeft / werdt alleen met sweepen ghegheeffelt op
 syn bloote hinderdeel / steeckende zyn hooft tusschen de beenen van
 en gheenen die hy bestolen heeft: Maer soo de dieberpe seer groot is/
 oft eenichsints streckt tot naerdeel van den Keyser / soo werdt sy wel
 met de doot ghestraf / ende dat meestendeel met verdincken inde
 Sibiere / ende des winters in eenen byt onder het ijs te steecken/ som-
 tijts oock / maer seer selden / aen eenen boom te hanghen. Dit niet
 ghesstaende/syn sy soo tot de dieberpe ghenegen/ dat sy t' selve qua-
 de naerlaeten connen / ende dat niet alleen slechte luyden / ende van
 eyne middelen / maer die oock van staet ende aensien zijn. Ten tyde
 en Heere van Luyt eerst tot Archanghel aequam/ isser des avonts
 in Rusch Capiteyn by hem te gast ghecomen / de welke siende dat
 de schotels ende tellioiren al van silver waren/ heeft behendichlyck een
 haer telliozen bande tafel ghenomen ende die in zyn bzoeck ghesteec-
 en: Maer alsoo de selve stracr ghemist werden / ende datmen wel
 wist dat daer niemant bzeemts / als desen Capiteyn ende zynen die-
 haer binnen gheweest waer/ hebben wy/ naer den eten / sluytende de
 doortzen des voorzhoffs / hem openbaerlyck daermede beschuldicht:
 en Capiteyn gheenen anderen wtvlucht siende / seyde dat zyn die-
 haer moghelyck de tellioiren wel mocht ghenomen hebben / ende dat
 hy hem die stracr wel soude doen te voozschijn bzenghen/waerover hy
 en dienaer int dypster alleen treckende / heeft hy de tellioiren haeste-
 lyck wt zyn eyghen bzoeck ghehaelt ende die vooz de voeten des die-
 haers nederghewozpen / hem voozts byden haire ghevat ende jam-
 merlyck gheslaghen ghelyck oft hy de telliozen hadde ghestolen ghe-
 hadt/ het welke wy alle wel merckende/ lieten nochtans t' selve son-
 der eenighe aenclachte/ passeren. Sy sullen oock altyts meer de wt-
 anders / als haeren eyghen natie soecken te bestelen / meynde dat
 selve gheen soude en is/om dat het (soo sy segghen) onchzistenen zijn.
 Maer sy zyn soo verblindt dooz de groote begeerlyckhepdt om te heb-
 en/dat sy daer meestendeel soo onbedachtelyck ende onbehendichlyck
 mede te werck gaen/datmen het dickwils merckt/ende haer (ghelyck
 voozschreven is) doet castigeren: Ende wanneer yemant iets behen-
 delijck ontstoolen hadde / ende men suspitie op hem heeft / soo en can
 men hem niet beschuldighen / soo hy het crups wil cussen / ende daer
 mede t' selve loochenen / ten sy dat de ghestoolen goederen daer nae
 gebonden werden / ende als dan werdt den dief noch veel swaerlijc-
 er ghestraf.

Het twintichste Capittel.

Van het praven der Ruffen, ende vvat 't selve sy.

HEt en is by haer niet alleen vooz deiberije gheacht dat men pemandt pet onsteelt / maer oock dat men een ander onthoudt 't gheene men hem deuchdelijck schuldich is. Als pemandt nu eenighe pzetensie / 't sy van gheleenden gelde / oft andersints / op eenen anderen heeft / so gaet hy synen schuldenaer beclaghen / met versocck om hem op de pzaube te mogen setten / 't welck gheconsenteert zijnde / werdt den schuldenaer gheset ende vast ghebonden in een stoel / daer toe ghemaect zijnde / ende met houte cleyfels vooz sijne bloote scharpen ghewreben / ende gheslaghen soo langhe tot dat hy beloofst datelijck te betalen / ende of hy schoon seyt ende sweert daer toe gheenen middel te weten / soo werdt hy nochtans soo langhe alsoo ghetraecteert (jae al souden sy alle het vleesch van de scharpen in stucken slaen / tot dat pemant van zijne vzienden vooz compassie beweecht zijnde / beloofst vooz hem te betalen / het welke soo 't niet en gheschiet / ende so den creditur selfs geene commiseratie en crycht / soo soude den patient den anderen dach / ende veele daghen daer nae / alsoo ghehandelt worden / tot dat hy daer van soude sterben. Daer sijnder veele die dickmaels veel gelts onder de aerde begrabe hebben / ende stellen haer herte daer alsoo op / dat sy om eenighe schult op de pzaube gheset sijnde / lyden sulck een extremitet van torment / dat het onghelooftijck is / aleer sy haren verborghen schat willen melden / het welke te meer staet te verwonderen / vooz dien sy daer gheene Chirurgijns en hebben (als eenighe uplanders die den Keyser volghen) om hare wonden te doen cureren / alsoo dat hare beenen dickmaels gangreneren / ende sy daer van comen te sterben.

Het eenentwintichste Capittel.

Van de groote experientie die de Ruffen hebben, om te cureren Morbum Gallicum.

MEn moet niet twijfelen / oft alwaer sulcke onnatuerlijcke / ende obertollighe luxurieuse faiten / soo veel ghepleecht werden / dat daer vooz niet teghenstaende de ghetempertheit des climaets / groote corupten moeten ghecauseert worden / ende namentlijck 't ghene wy noemen morbum gallicum, oft de Spaensche pocken: Ende niet teghenstaende sy in alle andere medicinale

Van de cureringhe van morbum gallicum.

61
36

male curen gheheel rouw ende onwetent zijn: Soo hebben sy noch-
aus teghens dese infectie sulck een helpent ende heylsaem remedie/
dat het grootelijcks is te verwonderen: Maer wat simplicien oft
substantien sy daer toe ghebruycken/ en can men van haer niet ver-
emen / dooz dien zy t selve heel secret houden. Ick hebbe eenighe
van onse nederlandtsche persooenen aldaer ghekent / de welcke (om
naer te doen cureren) hier te lande allen middel ende costen aenghe-
pent hadde/ende nochtans (dooz het inwoztelen der cozzruptien) van
hare gesontheyt despererden. Ende alsoo sy daer te lande comende/
naer stelden in handen der kussen / sijn sy in den tydt van thien oft
waelf daghen / van haer alsoo gecureert ghe worden / altyt legghende
in eene herte bat stoope / dat alhoewel sy in den selven tyt alsoo ghe-
mattcert ende af gegaen waren / dat sy bynae eenen mensche ongelijc-
ghenen / allensteus wederomme tot haer selven comende / daer nae
naer soo dispoost ende ghesont bonden / als sy opt van te voozen ghe-
weest waren. Een dinck hebbe ick ghesien in hare curen: Wanneer
nemant gecorrumpeert is binnen het hooft / ofte in de hersenen / ende
naer dooz eenichints sijn ghehoor verlozen heeft / soo legghen sy den
patient op sijn zyde / ende in het oppenste ooz setten sy eene keerse / bo-
nen brandende / maer van wat substantie die ghemaect is / en cost ick
niet vernemen: Ende de selve heeft sulck een cracht van trecken / dat
den patient qualijck t selve can lijden / ende naer ontrent een halve
pze sietmen uyt de ooze comen eene harde gele materie / eenen doper
van een ey gheheel ghelijck zijnde. Dit continueren zy drie ofte vier
daghen / ende den patient ghevoelende altyt meer ende meer verlich-
tinghe / bevindt sich int eynde verlicht van alle cozzruptien ende ghe-
elijck ghesen. Sommighe meyuen dat sy daer inne ghebruycken
enighe tooverijen / maer t selve en is niet apparent / dooz dien sy daer
de gheene woorden oft characteren (ghelijck sy wel in andere dingen
sien) maer alleentijck seckere substantien int werck stellen. De pa-
tienten moeten oock geduerende den tyt van hare curatie / goede diete
houden / maer sy zijn soo swack ende mat dat sy niet veel lust en hebben
tot eten ofte drincken / waeromme sy somtijts cleynhertich worden /
mer eenighe consoztatijven / die sy daer toe houden / inne ghegheven
werdt. Sy hebben oock daer toe eenighe unguenten oft salven die sy
bruycken op de joncturen des lichaems / ende in somma / al wat sy daer
toe ghebruycken is seer heylsaem / ghelijck het effect van veele daer
toe ghetuychenisse heeft ghegheven.

Het

Het tveeentvintichste Capittel.

Van hare tooverijen.

HEt is voorzeker dat onder de Ruffen ontallijcke veel Toovenaers ende Tooveressen zijn / die hare conften oock dick wils in't werck stellen / ghelijck veele van d'uytlandtsche natie dick wils daer van d'experientie hebben ghehad / soo dat sy alsnoch / niet sonder groote vrees / de Ruffen eenich leet der ven aendoen / ten zy dat sy die selve met eenen om het leven bzenghen. Ick hebbe met mijn eyghen ooghen binnen de Stadt Colmogra ghesien dat alsoo daer by onghewal een kindt inde Riviere was gheballen ende verdzoncken / in presentie van andere kinderen : soo is de Moeder des kindts met eenighe Vrouwen ter plaetse comen loopen / ende deden haer bzenghen een cleyn Schipken ontrent twee boeten lanck / daer in deden sy sekere substantien / als onder andere Wierroock ende Mirrhe / de selve in bzandt stekende / setten sy het Schipken in't water / ter plaetse daer het kindt verdzoncken was / ende alsoo sy alle te samen begosten te cryten ende te huplen / sprekende eenighe woorden oft characteren / die ick niet en conde verstaen / soo begoste 'tselbe Schipken (de substantien altijd bzandende ende rokende) opwaerts ende nederwaerts te dzyven / ghelijck of het naer 't kindeken ghesocht hadde / somtijts verre van 'tlandt / ende strax weder naerby comende : Het welcke ick met groote verwonderinghe was aensien de / ende merckte wel / dat 'tselbe sonder tooverije niet en conde gheschieden / dooz dien de Riviere aldaer gestadichlyck soo sterck afloopt / als eenich ghetije hier te lande soude moghen doen / ende dit niet teghenstaende en werde dit Schipken niet afghedreven / maer hiel altydts sijn ordinaris gints ende wederbaren : Maer alsoo dese Vrouwen my seer heftelijck toeriepen ende wenckten dat ick soude wech gaen / en dozste ick (vreesende vooz hare tooverijen) daer niet langher blijen / ende hier dooz en coste ick de uytcomste van 'tselbe niet weten. Het is oock waer (ghelijck veele personen hier te lande zijnde 'tselbe connen ghetuyghen) dat binnen de selve Stadt Colmogra / in ons logement was eenen genaemt Chem / zijnde een Samditer oft Lappe / den selven hadden wy des avondts ghehouden om ons des anderen daechs eenen sekeren wech te wijsen ; Maer ghegheten heb bende / wilde hy wederom uptgaen / ende alsoo wy hem 'tselbe niet en wonden toelaten / vreesende dat hy ons soude ontloopen / toefluytende alle deuren ende poozten / die seer hooghe waren / bevonden wy dit niet teghenstaende / in eenen ooghenblich / dat hy bupten het huys was : Ende alsoo hy des anderen daechs wederom tot ons quam /

vraechden

Van de Dienaers ofte Slaven der Ruffen. 63

byzaecheden wy hem hoe hy des avondts soo upt was ghecomen/waer
op hy antwoorde dat hy alleenlic synen Godt hadde aenghesproken/
ende in onse presentie eens opspzintghende/ seide dat hy met soo eenen
opzongh upt het huys was ghecomen/ het welke te gelooven stont/
dooz dien het niet moghelyck en was dooz eenighen middel ter wees
relt anders daer upt te comen.

Het drieentvintichste Capittel.

Van de Galoppen, dat is, Dienaers ofte Slaven.

HEt meestendeel des ghemeyne volcx zijn des Keyfers gal
loppé oft slaven/ende het staet in syne macht met haer/ende
hare goederen/ soo sy eenighe hebben / te doen t'ghene hem
ghelieft. Daer zijn oock eenige die vercocht worden / geinc
ober eenige jaren/een groot deel mannen ende vrouwen/upt Ujslant
under de eyghenschap ende slavernije des Keyfers zijn ghecomen/
van de welke als noch / een groot deel daer te lande zijn woonende/
enighe zijn wel gheemancipeert/ doch evenwel en moghen sy upt het
landt niet trecken/ andere werden noch hier ende daer vercocht/ ende
de ghene die de selve coopen / moghen daer niet doen wat haer ghe
lieft/ het sy (soo het dochters zijn) de selve te schoffieren / ofte hoeda
nich die souden moghen wesen / om t'leven te bzenighen. De Ruffen
selfs connen veel beter suppozteren de slavernije als de byzhept/want
daerinne zijnde/verloopen sy haer in alle de banche/ ende in de slaver
nije bzenighen zy den tijt ober met arbeiden ende vzaen. Als eenige
heeren sterben soo maecten zy somtijts hare slaven vzy / de welke
dan lichtelijck wederom haer in een andere slavernije begheven/ ghe
niet ende daer vooz eene eleyne somme ghelts die sy in cozten tijt seer
onnuttelijck dooz bzenighen. Een vader vercoopt dickmaels synen
soone/ ende soo hy weder vzy ghegheven werdt/ vercoopt hem weder
omme/maer als hy hem tot dzymael toe vercocht heeft / soo en mach
hy hem niet meer vercoopen / noch den soone en is niet meer in zijne
subiectie. Daer zijn veele jonghe mepskens/soo Ujslandtsche als an
dere/de welke oock alsoo vercocht werden/ende na datse schoon zijn
ghelden sy dickwils veel ghelts / maer sy en behouden die ghemeyne
lijck niet langhe/want haren lust daer met gheboet hebbende/vercoo
pen sy die wederom. Soo langhe daer eenen Keyser is / soo moeten
alle onderfaten ende landtsieden jaerlijcx seckerere contributien ghe
ben/welcke ghecolleceert werden / ende ghebzacht in den ghemey
nen schat : Maer den Keyser doodt zijnde / opposeren sy haer / ende
en willen niemandt / ten sy men haer met ghewelt dwinght/ ghehoor
sacem zijn. De Magistraet / die sy noemen den Rus-raedt/ en can
alsdan

als dan gheen ghehoor hebben: maer soo daer eenighe saecke is te decideren/ soo moet het ghemeyne peupel/ iae den minsten bedelaer/ het sy dat sy slaven zijn oft niet alsoo wel haere stemme daerinne voeren/ als pemandt vande vooznehmste Heeren ofte Boiaeren: Alsdan vergaderen sy met duysenden te samen op eene plaetse / ende aldaer roepen zy met luyder stemmen wt haer goetduncken/ wat de meeste stemmen begheeren/ dat moet gheschieden: Ende soo pemandt vanden raet ofte de Boiaeren haer daerteghen wouden opposeren/ souden sy te samen spannen / hem aengrijpen ende int waeter smijten: Maer soo haest daer weder eenen Keyser ghecosen is / soo seyndt hy over al Gouverneurs ende bevelhebbers wt / ende als dan comt dese rapaille van allen canten t'hoofst inden schoot legghen / haer submitterende onder alle t'ghene haer opgheleghet wordt: Ende hoe haere Ouericheyt haer als dan niet meerder rigeur zijn tracterende / hoe sy deselve meer sulen respecteren ende ghehoorzamen.

Het vierentvintichste Capittel.

Van het ghebouvv der Russen, van haere huysen, wooningen, ende van haere menichvuldighe cloosters ende Kercken.

S bouwen haere huysen gheheel van hout/ ende dat van rechte denne boomen/ daermen de masten af maect: Dese weten sy soo bequamelijck ende ingenieuselijck op malcanderen te legghen/ sonder aen het gheheele huys eenen naghel t'employeren/ dat den windt tot gheene plaetsen daer en can inuuecomen: sy decken de selve huysen met plancken / maer meest met schozissen van bercke bosmen / die daer te lande seer groot ende in quantiteyt wasschen. Door de dichticheydt des ghebouws / hebben sy seer warme stoven / daer sy haer des Winters inne onthouden. Sy zijn de coude seer ghe woon/ t'welck niet te verwonderen en is / door dien sy die van ioncx aen leeren lijden / Ende winter / die aldaer uitermaten coudt is / sietmen dick wils de cleyne kinderen/ van een half jaer oft weynich meer/ de welke alreede loopen/ doch meest op handen ende voeten / naect int hemde (alsoo sy somers ende swinters meest niet anders aen en hebben) op de straeten door den sneeuw loopen ende cruppen: alsoo datmen soude segghen dat het niet moghelijck en soude zijn/ dat de selve niet van coude en souden sterben / dit niet teghenstaende/ soo haest sy weder inde stoven comen / en hebben sy gausch gheen letsel / aldaer cruppen sy meest boven op de hovens/ om de wermite te hebben / ende daer vallen zy dick wils van boven neder/ alsoo datmen niet verwonderinghe moet aensien dat sy niet hals ende beenen breecken / sonder dat sy

Van hare huysen, wooningen, kercken en cloosters. Es
dat sy nochtans eenighe schadelijden. De huysen werden door het
antsehe Rijk meest op eene maniere ghebouwt / uytghenomen dat
innen de Stadt Moscobie/ Novogardia/ ende eenighe andere/ sommi-
ge (Doch seer wepnighe) van steen getimmerd zijn / bynae op de duyts-
he maniere: Maer hare kercken ende cloosters / alhoewel de selve
oock niet anders ghemaect en worden als van enkel hout / soo sijn
de selve nochtans seer schoon ende propis. Het is wonder te aensien
het ghebouw dat sy maecten/ Alle de plancken/ sonder eenighe saghen
t schaven/ als alleenlijck met haere bplen/ waer mede sy seer behen-
ich zijn / effen maecten. Sy timmeren de kercken tamelijck hooch/
ende de torens ghemeenelijck met appelen/ meestendeel ghedeckt met
oper vergult/ sommighe van blick ende andere substantie/ het welke
van verre als de sonne schijnt/ eenen grooten glans gheeft. Sy heb-
ben eene uytnemende groote quantiteyt van kercken ende cloosters/
ende dat meest in sommighe steden / als Novograet / Smoleusky/
Nescou ende eenighe andere: Ende in de selve doet men meest daghe-
lijc misse oft Gods-dienst (soo het alsoo ghenaemt mach werden:)
Daer uyt men wel gissen can wat groot getal daer wesen moet van
priesters ende Monnicken. Int verby passeeren van de kercken oft
cloosters/ moet men sich wel wachten/ dat men sijn water daer niet te-
gen en maecte / want dit van haer voor een groote schandael ghe-
buden werdt / ende sy souden t selve door eenighen middel soecken
te revingeren.

Het vijftvintichste Capittel.

Van de overgrootte coude des vvinters, ende vvederomme
van de subyte hette des somers, waer door ghecauseert werden groote
donderlaghen.

DE noortsijde van Moscobien / legghende ontrent op drien-
tseftich graden/ is de aldercoudste: Want voor half Sebtem-
ber begint het te vriesen/ ende den vorst duyrt ghenemenlijck
tot Mey toe/ met soo grooten sellicheyt/ dat het by ons sou-
de onghelooslijck zijn. Ick hebbe de Riviere / loopende voorby Col-
mogra/ de welke met een groot ghewelt altyt afloopt/ op eenen dach
gheheel open ende sonder eenich ijs gesien/ ende sander endaechs alsoo
gevrozen / dat men sonder perijckel daer over cost loopen / ende den
anderen dach daer na/ sach men peerden ende sieden daer over rijden.
Maer ghelijck Godt alle dinghen voorziet/ ende in alle ertremiteyten
stederomme middel gheeft om de selve te comen supporteeren: Soo
heeft hy oock dit landt voorzien met sulck eene abundantie van hout/
dat alle schamele luden / sonder eenighe costen / abundantelijck haer
comen

A

connen boozsien. Oock is dit landt vol van alderley pelterpen ende bondt wercken/ met de welke sy becleet zijnde/ en can de coude qualijck tot het lichaem penetreren de maendt van Mey ghepasseert zijnde/ beghint het eenichsints warm te worden: Maer ontrent Julij ende Augusto/ is het somtijts soo excessijf heet/ dat de hette der sonne qualijck suppoztabel is/ maer dit niet langh duerende: Want het der eenen dach wel onmatelijck heet is/ ende den anderen dach weder sooudt / als oft het hier in Februario ofte Meert was. Het welck naer apparentie / d'oorzaecke is ghelijck de Physici segghen dat der donder ontstaet wt hitte ende coude / dat daer des somers / bycans daeghelijcx/ ghehoort werden alsulcke donder slaghen / dat een mensche daer van vertsaecht wordt. Daer dooz gheschiet dickwils grote schade/ soo in Coozens/ Kercken/ Hupsen/ als mensche/ beesten ende boomen die daer dooz gheslaghen worden. Sy hebben daer te landt veele steenen/ lanckwozpicch ende op beyde de syden spits zijnde/ die welke sy verclaren donder steenē te wesen/ maer t' selbe en is de waerheyt niet ghelijck / niet teghenstaende veele uptlanders haer gheloof daerinne stelle.

Het sesentvintichste Capittel.

Van de vruchtbaerheyt des landts.

MEn soude meppen dat de extreme coude / treckende tot inden grondt/ het landt sterijl ofte onbzuchtbaer soude maekken / ende dat om de corticheyt des Somers de bzuchten niet en souden conuen rijpen. Maer dit niet teghenstaende is het landt daer soo bzuchtbaer / dat het wonder is met doghen te aensien/ want inden tijt van ontrent neghen wecken werdt het cozen ghesapt/ ghemayt/ ende rijp inde scheuren ghevoert: Ende soo Godt dit alsoo niet boozsien en hadde / souden de bzuchten / dooz de subijte overcomende coude ende bozst gheheel verdueren worden. Het helpt/ sonder twijfel / grootelijck daer toe / dat ontrent de maenden Julij ende Augusti / het daer meest althijt dach is ende dat de Sonne ontrent middernacht / maer anderhalf upre onder en blijft: Ende ter contrarie en heeftmen des Winters niet meer als dzy upren dach/ ende de Sonne eenen corten tijt schijnende/ heeft soo wepnich cracht/ datmen de selve niet ghevoelen en can. Inde Somer is daer dooz de hette/ soo eene groote quantiteyt van muggghen/ dat de menschen dooz de selve nacht noch dach en kunnen rusten/ alsoo dat het schijnt dat het selve haer booz eene straffe (ghelijck die van Egypten hadden) opghelapdt is. Daer compt oock somtijts des Somers onder het vee/ sulck eene contagieuse sieckte/ oft buyz (ghelijckmen het hier noemt) dat de beesten

deffen in groote menichte daer van sterben. Tselve heeftmen doock
hesien int jaer 1613. Want alsdoen dese contagie daer sos groot
was/ datmen de velden op veele plaetsen / met doode beesten bedeckt
schiet/hetwelcke veroorzaeckte eenen onberdzaechelijcken stanck / out
dat sy dooz traetheyt de mopete niet en wouden nemen om de selve
andere velden / dewelcke dicht aende hupsen laghen/wech te voeren
te te begraven: Maer/ soo haest die ghestorven waeren / bilden sy
e ende lietense legghen: Ende als de selve op stal sterben / ghelijck
selve doock veel ghebeurde/soo sleeten sy die maer by de andere. Het
grootelijc te verwonderen dat dese infectie ofte peste den men-
schen onbeschaedicht liet / dooz dien de verckens met groote hoopen
aeghelijc te velde liepen ende voepden haer niet dese stinckende ca-
rygien: Ende dit niet teghenstaende/ werden dese verckens by haer
gheslacht ende ghenutticht: Maer wy tselve ghesien hebbende/ en co-
men naer dien tyt gheen verckens vleesch meer eten.

Het sevenentvintichste Capittel.

Van de schoone rivieren ende Visschen daer Godt dit landt
mede voor sien heeft.

In alle de landen des Werelts / en denck ick niet dat daer een is/
t welck den Almoghenden meer gheseghent heeft met schoone ri-
vieren ende waterstroomen / als dit landt: Ende dat met sulcke
quantiteyt / dat niet teghenstaende de spacieuſheyt des landts/
men veele hondert mijlen reyſt ende altydt rivieren vindt / bequaem
om op ende af te vaeren: Ende selve is sulck een menichbuldicheyt
an alderley vissche/ dat soo de inwoonders ingenieur ghenoech wae-
ren om de selve bequamelijck te vanghen / veele andere landen ghe-
nochsameijck daer dooz ghespijst souden comen werden. Het beste
dat sy vanghen comen/ dat is Salm ende Steur/ dewelcke ontrent
het noort quartier met sulck een quantiteyt ghehanghen werden / dat
e selve in dese ende veele andere landen/ghevoert werden/ ende veele
otlandische coopluden doen daer mede grooten handel.

De cuyt van de Steur wert in tonnen in gesouten/ende ghenoecht
caviaer/ t welck sock in veele andere landen / maer booznemenlijck
in Italien/daer het in grooter weerden ghehouden is/gevoert wert.
Daer comen ghemeenelijck jaerlijc twee schepen uyt Italien der-
waerts/die niet desen caviaer hare meeste comenschap doen. Maer
dat aengaet de andere rivier-visschen/ als snoeck / braessens maen-
arpen/ quabaer/ die daer seer abundant is/ met noch vele andere/ die
hier te lande onbekent zijn/die packen sy in tonnen/ met weynich sout
ende water/ ende laten die alsoo staen verderben / als sy nu beginnen
te stinc-

te stincken / dan sijn die vooz haer op het beste / ende als van eten sijn die / want alsoo sijn van verschen visch gheen werck en maecken / en souden die ander haer niet goet schijnen te wesen. Men siet op de merckten / daer desen visch in tonnen te coop staet / alwaer een mensche / die t selve onghewoon is voozby passerende / qualijck van stanchen can gheduyzen / dat de Russen daer comende om te coopen / nemen sijn den visch eerst apt de tonnen / rupckende daer aen oft hy ghenoech stinckt : soo niet / soo werpen sijn dien weder in / segghende / den visch en is niet goet oft crachtich / want hy en stinckt niet. Wat d'oozsaecke daer af wesen mach / is onbekent / maer naer apparentie moet t selve wesen / om dat den menich buldighen kuosloeck die sijn daer toe / ende tot alle andere spijse ghebryucken / haer dooz sijne cracht belet / dat sijn den rechten smaeck daer van niet en ghenieten. Wat aengaet haven cabbeliau / de welke veel in de witte Zee / ende lanck de canten van Lap-landt ghebanghen werdt / die souden sijn bequamelijck in / om den selven in andere landen ober te seyn den : Maer den ghenen die sijn vooz haer selfs houden / die maecken sijn stinckende / ghelijck haren anderen visch / segghende dat den stanch des visch / de eenighe deucht ende cracht is.

Het achtentvintichste Capittel.

Van den sneeuw.

Gheduerende den tijt van seuen oft acht maenden / leyt den sneeuw daer continuelijck de hoochte van een groot maens lenghde / ende dit niet teghenstaende / can men bequamelijck vooz het landt reysen : want als het eerst begint te sneeuwen / ende t selve veele daghen ende nachten continuert / soo sijn de hoeren ghelouden / niet hare sleden ende paerden in de were te sijn / ende ghestadichlijck den grooten landt-wech te banen / van het rene dorp tot het ander / alsoo dat de passanten op ende af reysende / altijt den wech ghebaent vinden.

Ende soo pemaent uyt den selven wech woude gaen oft rijden / en can hy dooz de diepte des sneeuws niet voozt comen. Waeromme de Polen oft andere / die eenighe in wasie int landt dorn / desen wech oock moeten houden : Maer hier teghens hebben de Russen eene inventie / de welke soo sijn recht / ende sonder faute van couragie / int werck gestelt werde / sijn souden hare byanden des winters niet alleene belet ten den inval / maer souden oock de selve / dasinne zijnde / intrinqueren / ende naer haren wille tot ruine brynghen : t selve is / dat sijn hebben houten schijven / ontrent seuen voeten langh / ende een span breeet / ende onder plat zijnde. Dese binden sijn onder hare voeten / ende glijen daer

Van den overvloedighen sneeuw.

haer mede ober den sneeuw / sonder eenichsints daerinne te sincken
 bynae gelijkmen hier op schaetsen rijdt) met sulck een rassicheyt dat
 et wonder is. Ende oft al eenighe byanden met dupsenden op den
 bebaenden wech waren / t'sp te voet ofte te paerde / so connen sy noch
 mans / met so cleyn ghetal als sy willen / daer by ende rontomme glijen /
 ende soo sy eenighe langhe roers oft musquetten hadden / de selve
 vrootelijc beschadighen. Maer dooz ghebreck van dese wapenen /
 ende meest van couragie / soo stellen sy t'selve weynich int werck. Het
 te verwonderen / dat noch d'experientie / noch tijt / noch goede ghele-
 hentheyt / noch den noot (diemen seft) dat alles overwint / dese men-
 schen niet en inciteert tot het rechte ghebruyck / van t'gene sy soo wel
 heimvanteert hebben. Men siet haer ghemeynelijc op dese schijven
 naer den byant rijden met boogen ende pijlen / sonder te considereren /
 dat de roers ende pistolen des byandts veel wijder connen toe dra-
 ghen. Sy zijn boven allen nut om condtschap van den byant te krij-
 ghen / ende beleggerde plaetsen te assisteren. Ich ben int overleden
 jaer 1613. gheweest ter plaetsen / al waer de Polen niet ontrent 2000.
 op een stadt genaemt Jeminska / ons niet meer als tachtentich man-
 nen sterck zijnde / met weynich Ruffen / subijtelijc hebben overballen /
 ende alsoo wy ghenen anderen middel en saghen / hebben wy op eenen
 berck zijnde / metter haest onse steden / daer wy met quamen gereysen /
 int ront ghestelt / in foyma van een retrenchement / de selve (soo veel
 men tijt toe liet) met sneeuw bewerpende : Ende alsoo den byandt
 approsceerde / en coste hy om den sneeuw / niet anders als op den ghe-
 baenden wech / die seer nau was / cargeren : doch dooz de goede mus-
 quetten / die wy by ons hadden / verbooden hem haest naerder appro-
 che : Ende alsoo hy eenighe dagen ons daer was houdende / vindende
 enen binnen-wech / om ons de andere sijde mede te besetten / waer
 dooz ons de victualie begofte te manqueren / ende wy dooz het cleyn
 ghetal onses volcx / niet uyt vallen en mochten / souden wy ghenoot-
 drecht gheweest zijn ons in de ghenade des byandts te begheven / soo
 de landt-luyden / loopende op dese schijven ober den sneeuw / ons niet
 groot / ende andere victualie / niet ontset en hadden. Het welcke den
 byandt merckende / heeft hy de voorsz stadt Jeminska ende eenighe
 ropen aen byant ghestecken / ende is voorts uyt het landt ghereden.
 Eenighen tijt daer nae sijn eenighe daer van ghevanghen / vooz den
 keysar ghebracht / ende ghepynicht sijnde / bekenden dat sonder de
 assistentie die wy ghedaen / ende t'ontset dat de boeren ober den
 sneeuw loopende / sonder dat sy t'selve hadden connen beletten / bewe-
 ren hadden / haer intentie was gheweest / de stadt Colmogra ende
 Archangel te vermeesteren / ende d' inwoonders van dien (ghelijc sy
 sch binnen Jeminska ghedaen hadden) alle om t'leven te brengen.
 Als nu ontrent Midy het sneeuw begint te smelten / ende het ys te
 ontdoijen / soo brengen het selve soo een quantiteyt van water in het
 landt

landt / dat de Sibieren overlopende / de steden ende dorpen alomne onder t'water staen : maer t' selbe en duyrz niet langhe / dooz dien de Sibieren daer dooz te stercker aflopende / sende alle het water ende ijs nae de Zee toe / alwaer het ijs dickmaels noch tot de maent Junij blijft legghen dzyven / alsoo dat de schepen / daer meynende inne te comen / daer dooz grooten noot lyden / ende moeten somtyts wederomme keeren / om naer het ijs te verwachten.

Het negentvintichste Capittel.

Van de peerden der Russen, ende hoe sy die ghebruycken.

De Russen hebben clepne lichte peerden / meest Kupnen / ende veel onbeslaghen / daer toe hebben sy clepne toomen / sonder eenighe stanghen aen het montstuck. Hare saedels zyn seer hoogh binnen uyt ghehoolt / alsoo dat het schynt daer inne sittende / dat men bynae over-eynde staet : Hieromme ist dat sy niet vast en sitten / maer dat men met een swacke lancie haer can ter aerden stooten. Ende al-hoewel de peerden clepyn sijn / so comen sy nochtans grooten ende continuellen arbeyt verdragen : zy sijn snel int loopen / t'welck haer meestendeel dient int vluchten / dat daer seer ghemeyn is / sy sijn in eenighe dinghen de Poolische peerden niet ongelijc / dat is dat sy ghewoon zyn / om de sincker handt ghewent oft gekeert te werden / ende men soude haer qualije met alle geweld de rechte hant comen doen omme keeren / eenighe sijn schoon van hals / clepnhooft / somnighe hebben seer groote maenen bycans tot op der aerden toe hanghende. De Russen en ghebruycken gheene sporen / maer alleen ecne pietse oft sweepe / daer de peerden toe ghewent zyn / dese hanghen sy met een clepyn coordecken aen de piuck oft clepynsten vinger des rechte handts / op dat sy / die willende ghebruycken / de selve grijpen moghen / ende ghebruyckt hebbende / laeten sy die weder vallen ende hanghen om de handt altyt by te houden / ende daer neffens eenighe wapenen in de selve te comen voeren. Hare teugels sijn met een ront gaetken / daer sy den vingher dooz steecken / om oock met de selve hant den booch te moghen houden / ende te schieten. De Dozsten / Knesen ende Boparen hebben vooz op hare sadels staen / een clepyn ketel trommen / in de ronde wat clepnder als een tellioer / hier op cloppen sy met haren sweepstock / wanneer daer eenighen noot oft alarm is. Als sy oock eenighen aen slaech oft berraet op handen hebben / het sy by nachte oft andersints / soo salmen de selve trommelkens seer hoozen cloppen / doozdien die onder van coyer sijnde / seer groot gheluyt gheven.

Het der-

Van de Russen hare handelinghe van vvapenen. 47

Het dertichste Capittel.

Van de Wapenen der Russen, ende hoe sy die gebruycken.

Hare meest ghemeyne wapenen sijn eenen boghe ende pyl-coocker met pylen/die achter op haren rugge haught. Met dese boogen schieten sy seer recht en sterc/want sy daer van joncx aen in geoeffent werden/want meest alle de Sabels/Warters/ende andere ghedierten daer t' bont werck af comt/werden met dese boghen gheschoten/maer dat met stompe pylen/om dat die doose eenichsints scherp waren/souden doorgaen/ende de vellen queten. Sy hebben cronme sweerden die sy Sable noemen/byuae ghe-naeckt op de Poolse manieren/doch niet soo wel snydende. Sommighe hebben pistoolen/ende andere roers met snaphaenen/doch seer inbequaem sijnde/ende de selve af schietende/setten sy die recht voor op haer borst. Ter syden den sadel hebben sy een byl hanghen/eenige voeren tusschen de beenen ende den sadel/eene lange stockade/sonder t'chee/op de Poolse maniere. Op haer lichaem en draghen zy ghene wapenen/uytghenomen sommighe Heeren ende Woparen/die hebben asacken van malien: Hare sabels ende boghen ghebruycken sy al seffens/want in de hant daermede sy den toom aen den vingher hebben/houden sy den boghe/in de mont een pyl/in de rechte hant den sabel/ende de hanghende sweepe/willende nu schieten/soo laten sy den sabel die met een snoer om den arm vast is/neder vallen/ende hanghen. In den eersten aenbal/schieten sy alle ghelijck/doch meest van verre/want sy niet gheerne den byant soo naer by en laten comen/wat hy op haer met de lancie/oft andersints/soude cargeren/ende dit ghedaen hebbende/soo sy niet en merken/dat hare pylen sulck eene ghade onder den byant ghedaen hebben/dat hy daer door grootelijck verswackt is/soo stellen sy haer selfs op den loop/ende werden dickwils loopende d'een over den anderen ver slagen. Ick hebbe tot verheyden malen gesien/dat sy op den blucht/en den byant achter haer ende/den boge en pylle op den rugge hielen/en al loopende schoten sy an achter en naer de byant/sonder t'esse oft sy yemant raecte oft niet.

Het eenendertichste Cappittel.

Van hare ordonnantie in den oorloghe.

De Russen hebben gantsch gheene ordonnantie in den oorloch/ende als sy in eenen velt slach teghens den byant comen/soo en maecten sy gheene bleughels/noch batalie/noch avant/noch arriere garde/maer ryden al over hoop/alleenelijck hebben zy Compaignien van ontrent twee hondert man ofte meer/

meer/die rjden te hoop / doch oock sonder eenighe ozdze oft gheleden: sp hebben eenen comiet int middel rjden ende/dzaghende een vendel byna soo groot / als onse infanterije heeft. Sy pleghen oock voetvolck te hebben met langhe haeckmus-quetten / die sy seer onozdentlijck ghebruyckten/maer dat en hebben sy nu niet meer/als alleenlijck eenighe die met boghen schieten / ende op de schijben ober den sneeuw loopen/ dese noemen sy Strillitskap / want Strilly dat is schieten. Wanneer sy te veldwaerts trecken / ende den byandt noch verre van haer is/ soo schijnen sy te hebben eene groote resolutie: maer den byant haer beginnende te ghenaecken / soo vergaet haer de couragie / ten sy dat hare menichte soo excessijf groot is / dat sy voozseecker houden de victorie te sullen hebben / ende als dan vallen sy aen met sulck een furie dat se schijnen nptsinnich te wesen. Als sy eenighe batalie verloozen hebben / soo sietmen de ober-geblebene hier ende daer rjden/ crjgende ghelijck cleyne kinderen: Ende soo sy by gheval eenighe uyt-lander by haer hebben / dooz de welke sy den byant op den blucht crjghen/ ende victoriens blyven / soo beroemen sy haer seer/ pzoesterende dat sy alleen daer af de oorzaecke zijn / ghelijck oft de andere niet daer toe ghedaen en hadden. Sy hebben gheen quartier met hare byanden/ maer die ghevanghen crjghende / soo houden sy haer eenen tijt lang in groote miserie te water ende te broode/ sommighe moghen twee en twee met eene ysere keting ende een sterck slot/ om den hals te samen ghespannen/ dooz de stadt om Gods wille loopen / maer als het haer in den siene comt / soo bedrjven sy haer playsier daer mede / de selve eenen steen om den hals bindende / ende van eene hooghe brugge int water stootende / ende sien haer sonder eenighe compassie verdzinken. Tselve hebbe ick binnen de stadt Nobogardia geweten geschiet te sijn aen veel Poolse Edelluyden / die ick in de ghevanckenisse samtijts hadde geweest versoecken. Dit doen sy meest als sy tijdinghe crjghen dat haer eenighe schade van den byant geschiet is. Sy sijn soo verbittert op hare vianden/ dat sy die by nae met tanden wel souden van een scheuren. Ick ben selfs daer present geweest/ dat wy met eenige peerden uyt reden om contschap van den byant te crjgen: Ende alsoo wy ter plaetse quamen daer cozts te voozen eenen trouw van den byant gheweest was/ soo hebben wy den selven eenighen tijt vervolcht/doch niet connen attrapperen/als alleen een out grijs man goeden aensien hebbende/eenen schoonen peerlen bant om sijnen hals/ den welchen wy niet wetende om wat oorzaeck hy achter ghebleven was / ghevanghen namen: ende alsoo wy wel verhoopten van hem ghenoechsamelijck den staet des byandts te verstaen/soo stelden wy hem in handen van eenighe van onse Russen / die ons ghevolcht waren/ met intentie den trouw alsnoch te vervolghen: Maer cozts daer na/ siende dat wy gheen verder contschap en costen crjghen / sijn wy wederomme ghekeert/ ende bevonden / dat de Russen desen ghevanghen

ghen moedernaecht ontcleet / vele wonden ghegheben / ende van het
leven berooft hadden / ende waren t'oufer wedercomste daer op noch
soo verhitst / dat sy hem by nae wel souden ghegheten hebben / niet
teghenstaende / sy wel wisten / hoe grootelijcx wy de condtichap nos-
sich hadden.

Het veendertichste Capittel.

In vyf manieren de Russen te velde trecken.

De Russen te velde treckende / nemen seer weynich bagagie
mede / op dat sy vluchtende / de selve niet en souden achter las-
ten / ende bequamelijck haer tot rooben ende steelen begeben.
Den Heere de la Gardia hadde eenen slach teghens de Po-
len / vooz de stadt Tweer / de welke sy in ghenomen ende aldaer hare
etrachte hadden. Sy waren sterck ontrent ses duysent mannen /
ende den Heere de la Gardia bynae van ghelijcken ghedale uptlan-
kers / met veele duysenden Russen / over de welke commandeerde
enen knecht Michael / Gouverneur van Novogardia / ende also daer
libtelijck eenen grooten reghen is ghevallen / soo hebben de Polen
niepene groote advantage te hebben / doordien sy werst voerende
ancien / die sy Copien noemen / de musquetten ende pistolen souden con-
nen te failleren / haestelijck met een furie ghecargeert / het welke de
Russen merckende / hebben haer op den vlucht gestelt / ende niepene
dat den Heere de la Gardie ende de zijne verstroyt souden werden /
hebben haer begheben naer de bagagie / die ontrent een half myle van
daer was / de selve gheylindert / ende al wat van weerden was / op
hare peerden ghenomeit / daer mede voozt rijdende dach ende nacht /
ende over al de tijdinghe bzingende / dat den Heere de la Gardie ende
de zijne verslagen waren / niet teghensstaende hy de victorie behouden /
ende de Polen tot in de stadt Tweer / die gheene vestinghe en hadde /
vervolcht / ende een groot deel der selver verslagen hadde. Hieromme
was tusschen den Heere de la Gardie ende de Russen eenen langhen
tijt groote dissentie / ende en coste noyt veel / van t'ghene sy ghepillieert
hadden / wederomme erijghen. De Russen bzinghen selden eenich ge-
schut te velde / ten eersten dooz vreesse dat sy vluchtende t selve souden
moeten verlaten / ende ten anderen / om dat men weynige onder haer
vindt die t selve bequamelijck connen ghebruycken. Doen den Keeser
Basilius de stadt Smolensky beleghert hadde / plante hy eenich ghe-
schut daer vooz / t welck hy eensdels wt de Stadt Moscou mede ghe-
voert / ende oock / gheduerende de belcgheringhe / hadde laten ghieten.
Maer alsoo hy te dier tijdt geen en Constapelen hadde / noch yemande
die t recht ghebruyck daer af wiste / en cost hy daer mede niet wtghe-
richten.

gherechten. Enighen tijdt daer nae belegherde hy de stadt Casfaen / met een groote quantiteyt van metale stucken : Maer al t'ghene hy daermede te weghe brachte / was / dat hy t'slot (t'welck gheheel van hout ghemaect was) aen brandt schoot / ende hy moeste t'selve daer na selfs wederom laeten op-bouwen. Nu ter tijt hebben de Russen een weynich meer experientie / dooz t'ghene sy vande vzeemde natie ghesien ende gheleert hebben: Maer het staet te duchten dat t'selve te laet sal comen/ende dat het met haer sal wesen: Sero sapiunt Phryges, ghelijck den staet/daer inne sy gheredigeert zijn / t'selve gheuoich ghetuyghen can.

Het drieendertichste Capittel.

Hoe de Russen in eene plaetsse belegert zijnde, niet lichtelijck haer op gheuen, maer tot den wtersten toe haer defenderen.

Niet teghenstaende de cleyne experientie die de Russen inden krijchshandel hebben / soo ist nochtans dat sy in eenighe belegherde plaetsse zijnde / alle extremitteyt liever verwachten als haer inde gheuade haer vanden te begheuen: sy verweren haer daer inne met lange haecken / met pijlen / steenen / ende alle t'ghewe haer moghelijck is t'inventeren. De Wallen / boben t'ghene dat sy met aerde tamelijck hooch opgheworpen zijn / hebben daerenboven noch een rampart van dicke balcken vast inde aerde staende / daer op legghen rontom een groote menichte van groote masten / die men met weynich macht van boben nederwaerts can stooten / ende den vyant aencomende ende de selve stercken beclimmende / laten sy die masten af rollen ende dooz de groote swaerte doen sy dickwils groote schade ende brenghen veel volcx om het leven. Den Heere de la Gardie dede een assaut op een slot ghenaeemt Capozrea met ontrent 6000. mannen / waer inne niet anders als Russen en waeren: Maer de selve deden sulcx sene resistentie met eenighe Metalen stuckkens / Haecken / steenen ende andersints / dat de ghene die de petarde weyniden aende poozte te brenghen / meest verflaghen wierden / ende den Heere de la Gardie was ghenootsaecht met groot verlies ende schaede daer wederomme af te trecken / alsoo hy om de groote coude ende de diepte des sneeuw / gheene belegheringhe en coude doen. Daer en teghen zijn de Russen gheheel onbeguaem om eenighe stercken selfs te belegheren want sy soo vertsaecht zijn in eenighe appoche te doen / dat een vghelijck soecht de leste te wesen. Maer alle t'ghene sy ghemepelijck uptrichten / is dat sy dooz de groote quantiteyt haeres volcx / vooz de belegherde alle passagien besetten / alsoo dat sy dooz noot ghedwongen werden haer op te gheuen. Maer die haere conditie kennen / weten de / dat

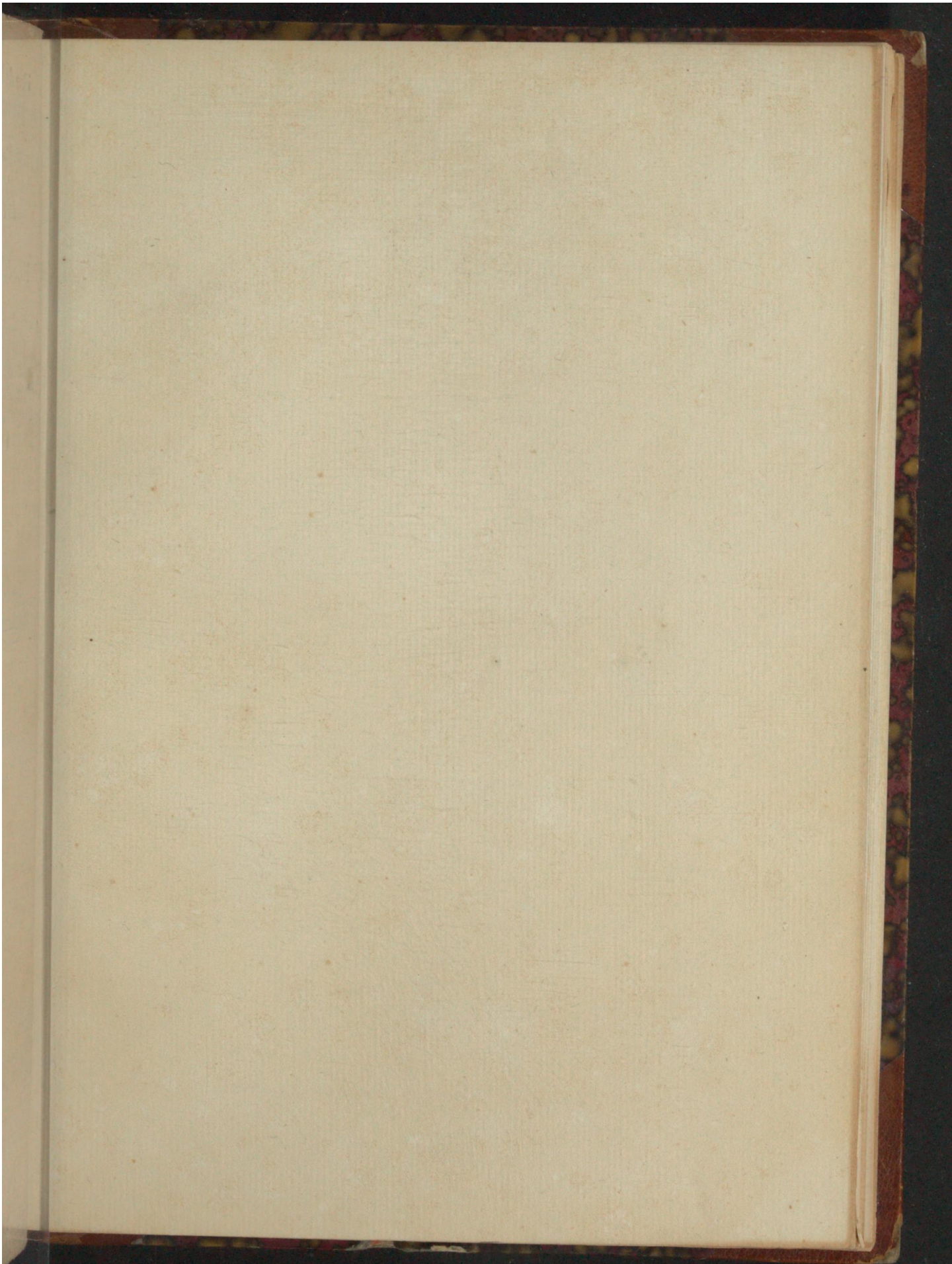
dat niet tegenstaende veel schoone beloften / haer gheene ghenade
 sal gheschieden / hebben liever den alderuptersten noot te verwach-
 ten / oft al verhtende te sterben / als haer onder haer jock te begheven.

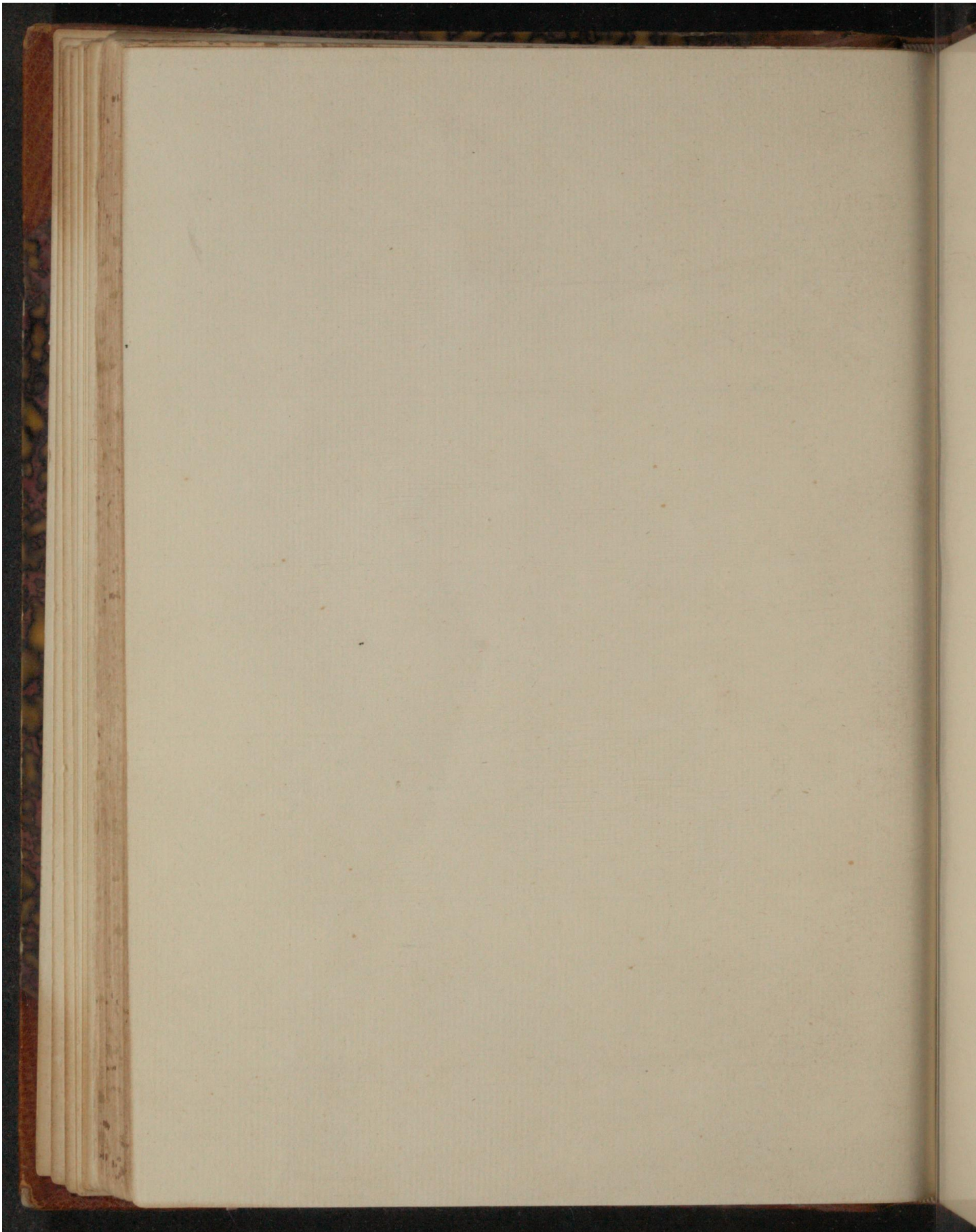
Het vierendertichste Capittel.

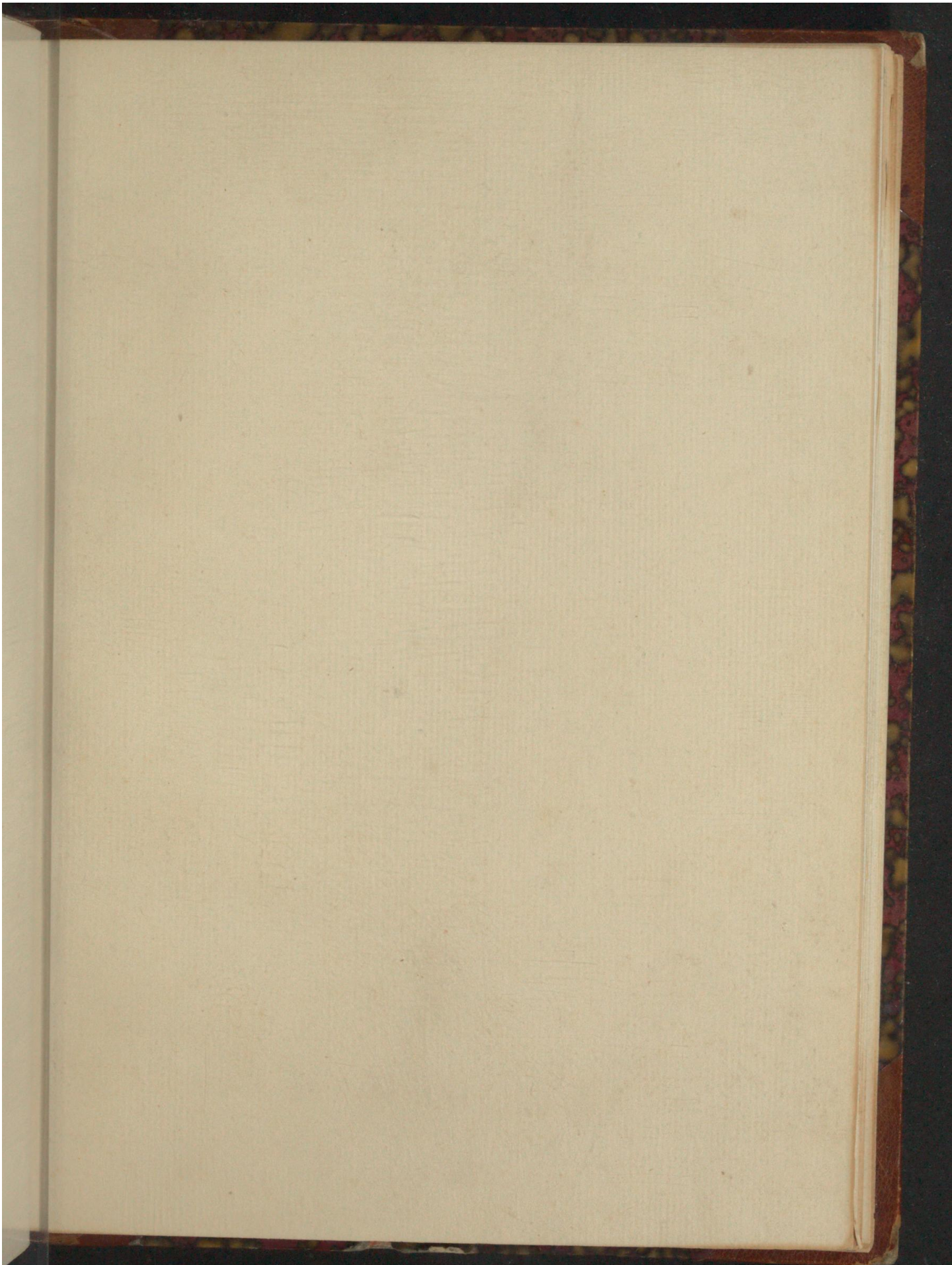
Hoe de Ruffen te velde zijnde, haer behelpen.

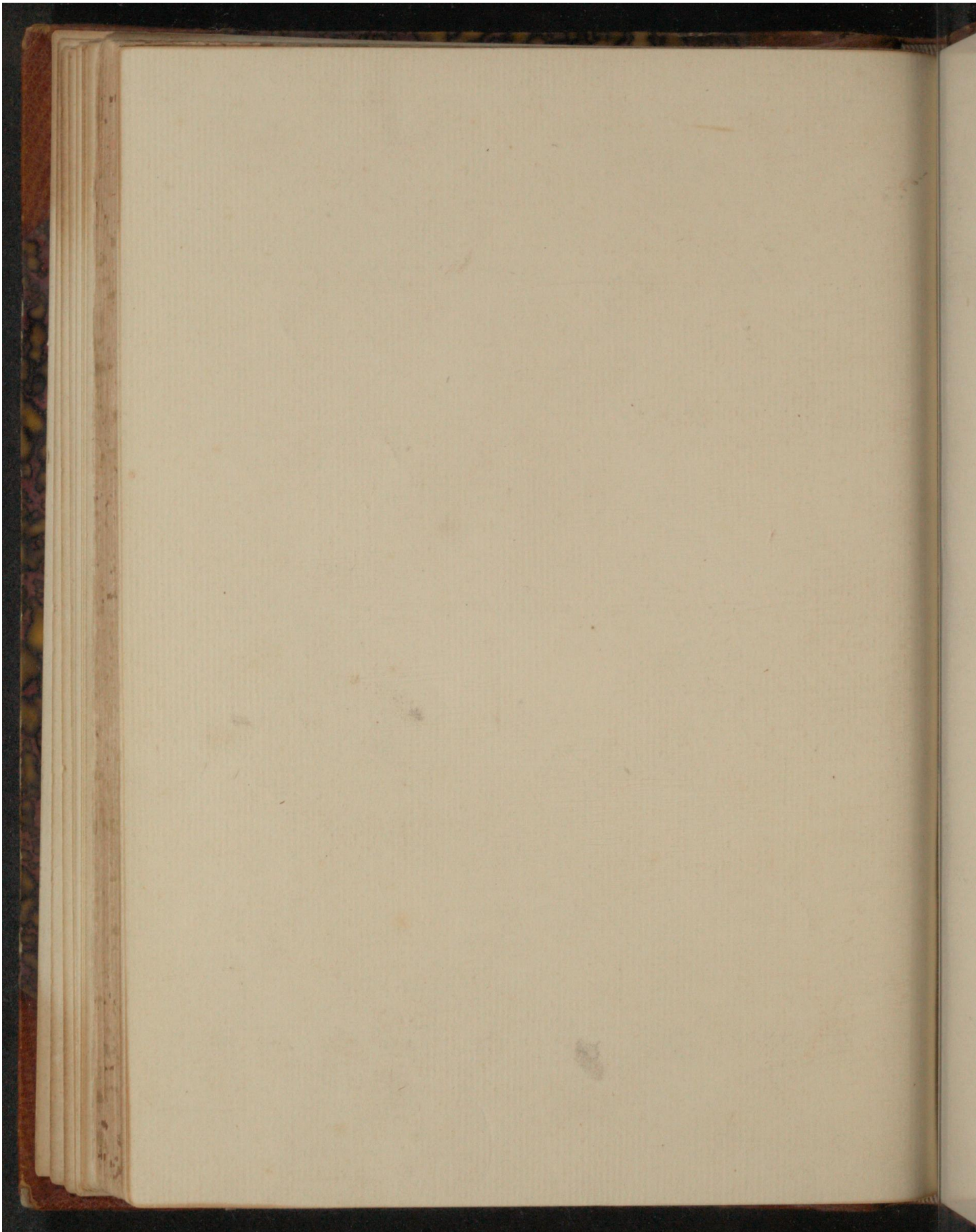
Als de Ruffen te velde zijn / ende haer ergens willen ter neder
 stellen / so verkiefen sy eene groote ruym plaetse / in de welke
 den Generael / Obersten ende voornemste Officieren hare
 tentē settē / sonder eenich retrenchement daeromme te maec-
 ken. De ghemeene soldaten voorzien haer meest ontrent de bosschen /
 aerinne maecten sy cleyne hutten / niet soo seer voer haer selben / als
 om hare sadels ende boghen te bewaren / dat sy niet nat en werden.
 Hare peerden laten sy veel int belt loopen / waerover / als daer eeni-
 ghen alarm comt / eene groote confusie comt / om de selve wederom te
 langhen. Sy houden eenighe peerden expresseelijck / die haer victualie
 voeren / sy moeten oock alle voorzien zijn van broot / doordien de
 ruyf sluyden oer al verloopen / ende hare provisien in de bosschen ver-
 terghen. Het broot dat sy mede voeren is ghesneden in cleyne vier-
 ante stukkens gelijk teerlinghen / waeromme de Francospen t selve
 noemden pain de bez / het is twee maets gebacken / ende men can t sel-
 ve in tijde van noot langhen tijt goet houden. Haren dranck is ghe-
 meynelijck water met een lutsien asijn ghemenghelt. Ende oft daer
 somtijts eenighe ghebzande wijnen oft andere drancken ghebzacht
 werden / soo ghebruycken sy die soo overdadelijck / dat sy daer nae
 weder niet en hebben. Sommighe hebben aende sadels hanghen ledes-
 se flesschen met ghebzanden wijn / op de Poolsehe maniere / ende t sel-
 ve verwaeren sy om int appzocheren des vbandts in te nemen / ende
 haer dooz betere cou rage te cryghen: Maer my dunckt / dat sy t sel-
 ve ingheromen hebbende / veel eer wotsumighe / als couragicuse / mogen
 genoemd werden. Het is wel waer dat de Polen t selve oock gebruyc-
 ende / daer na met eene groote furie op haere vband chargerē: maer
 ten eersten choc ghedaen / ende sy ghedwonghen zynde haere lancien
 te verlaeten / meyne ick dat haer veel meer eere voorzichtigheyt / als
 o eene ongebonden furie / soude noodich wesen / waer van sy de vzych-
 ten / soo teghens de Francospen / Engelschen / als Nederlander's nu-
 mek wils ghesmaect hebben: Maer wat de Polen belanght / daer en
 is in syn wy niet van meyninghe wyders mentie af te maecten / doordien
 haeren handel / soo in crijchs als Politijcke saecken / eenen vghelijck /
 doordien het landt van veel versocht is gheweest / wel bekendt is.

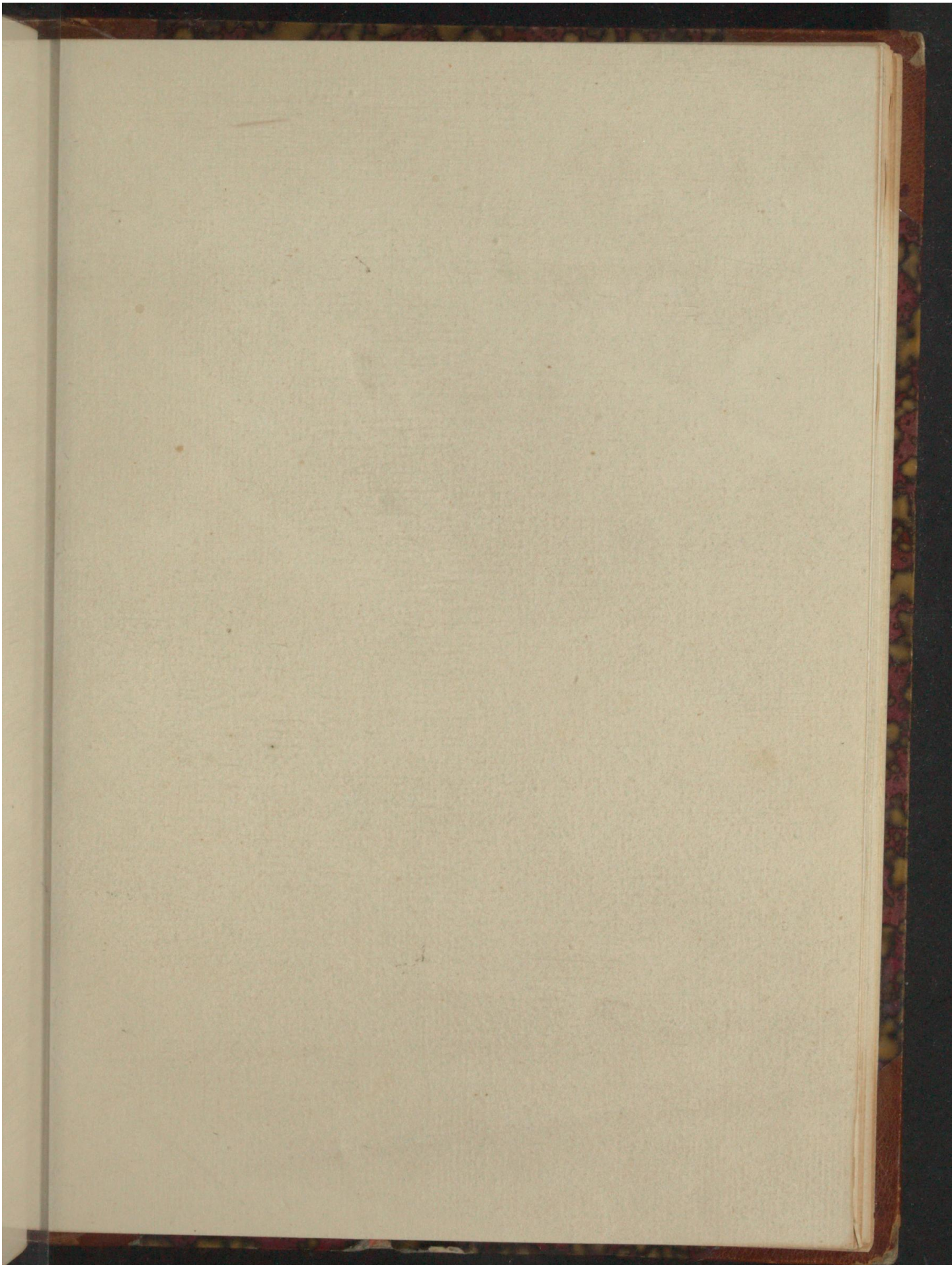
F F I S.

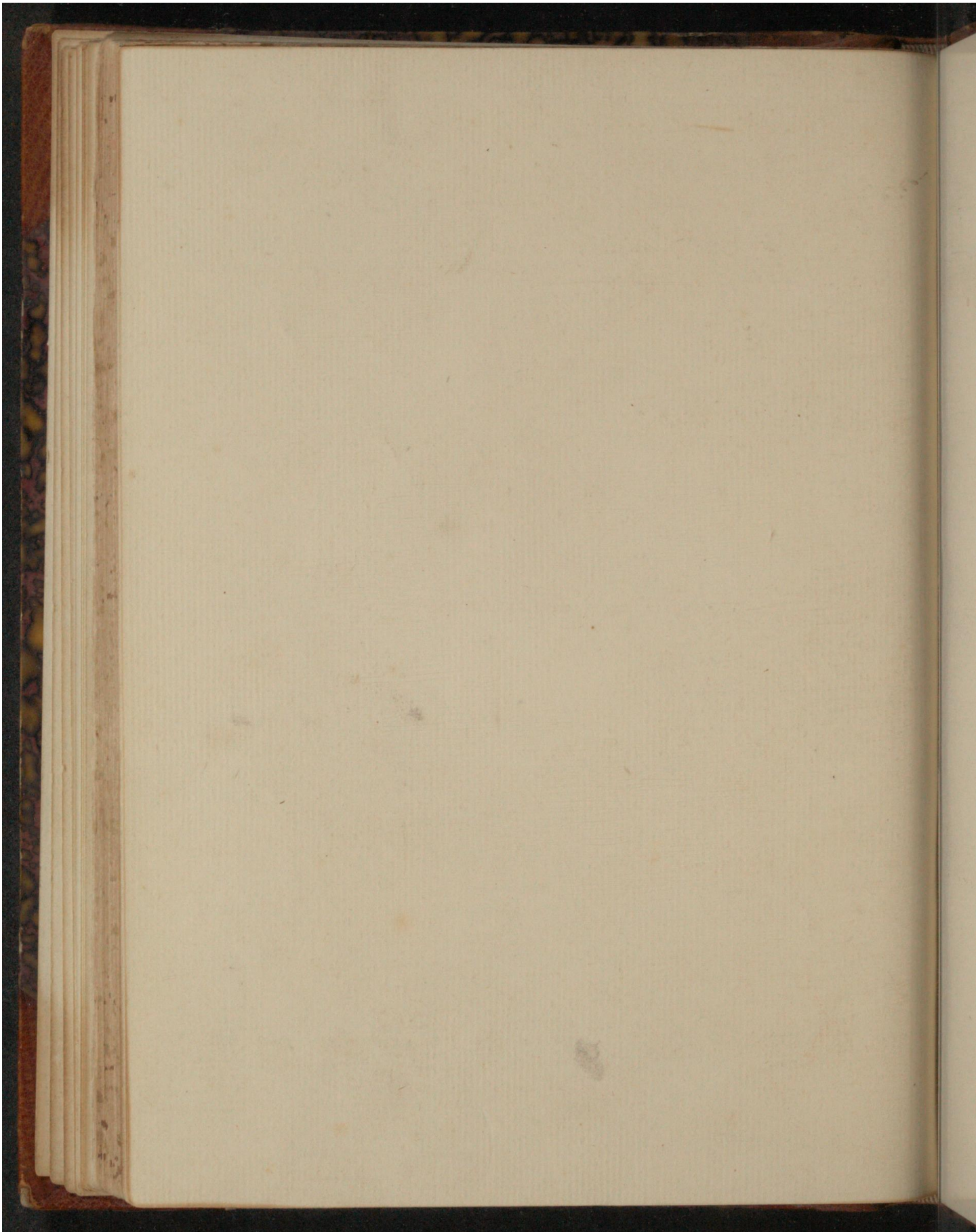

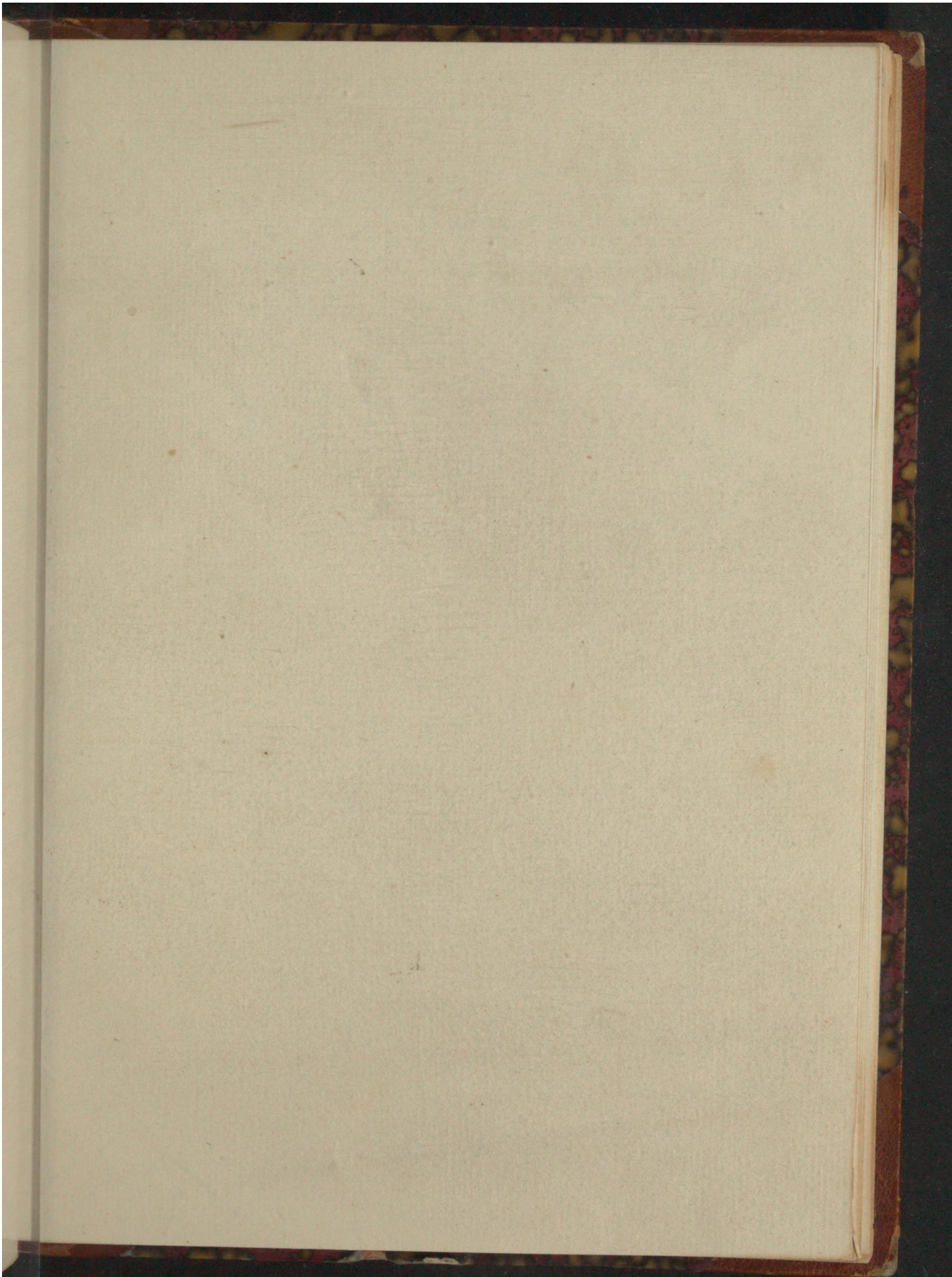

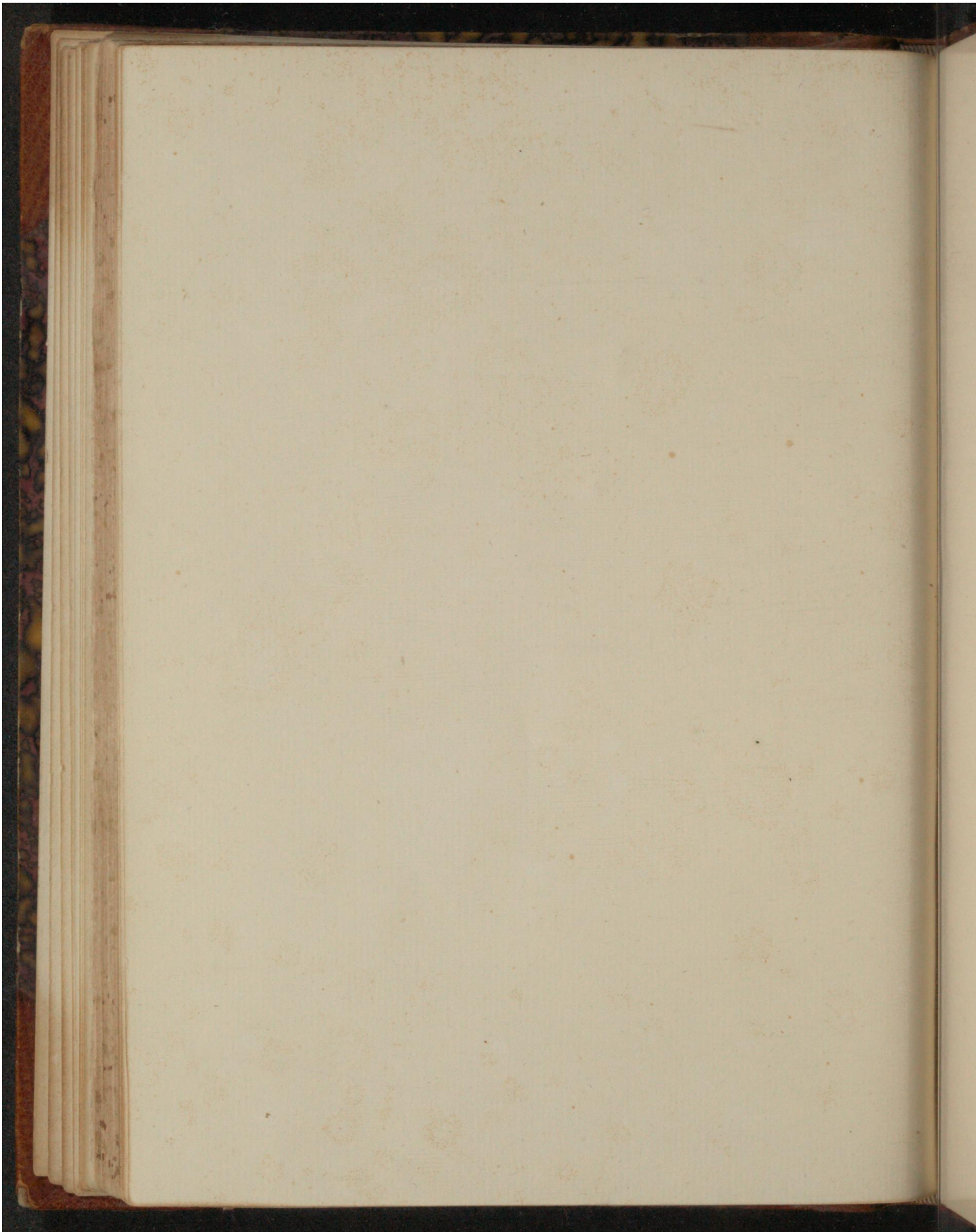

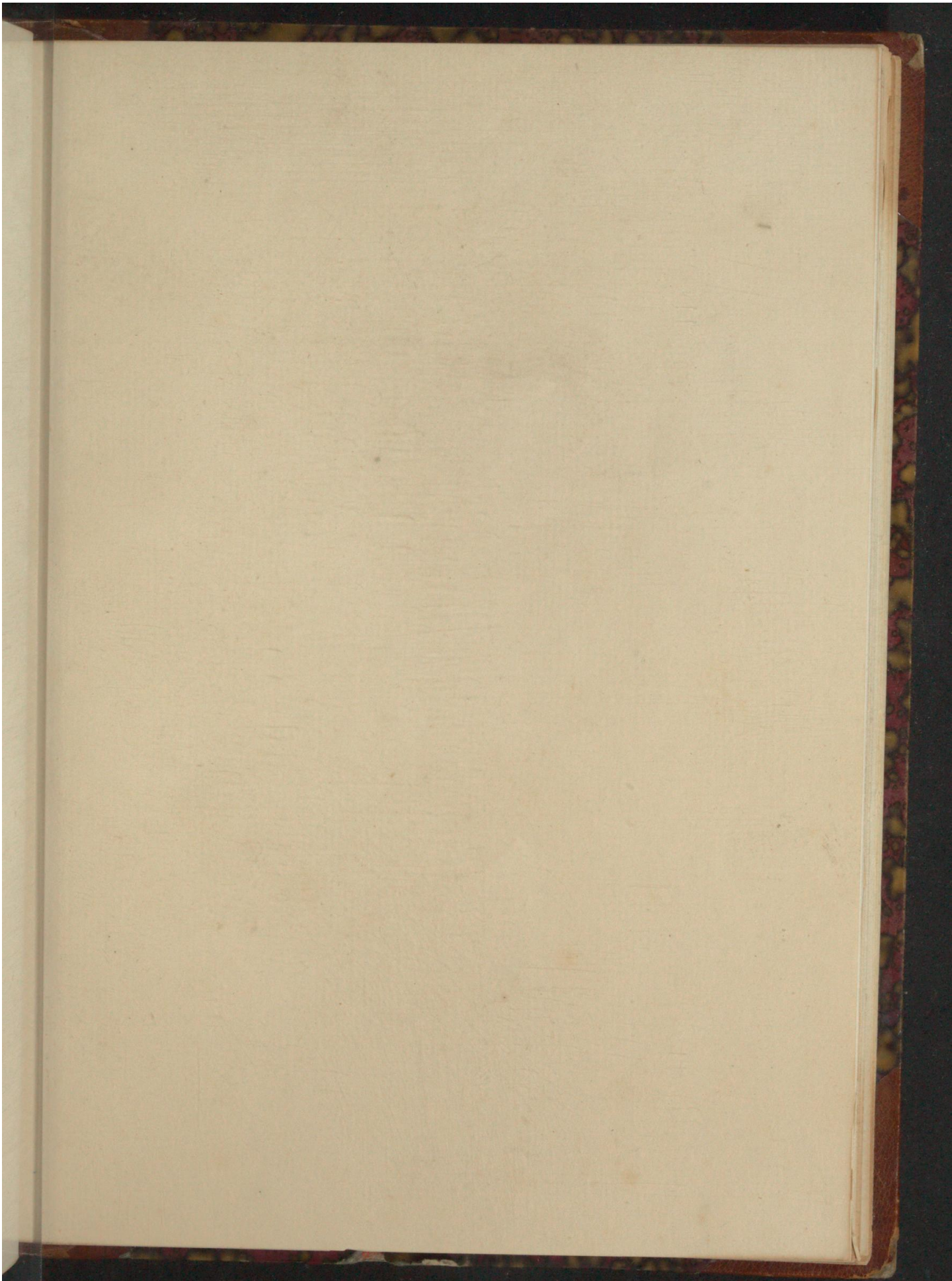

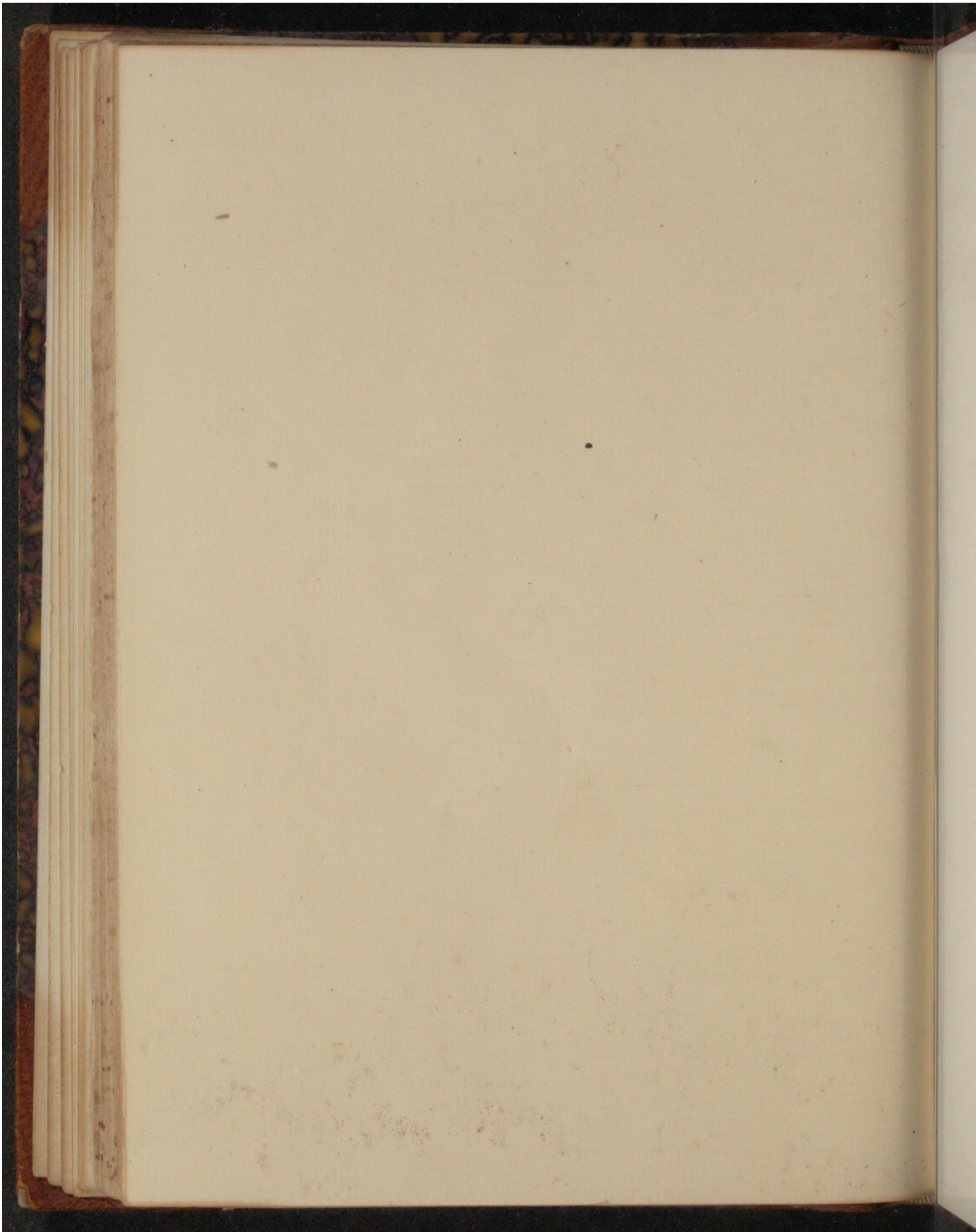

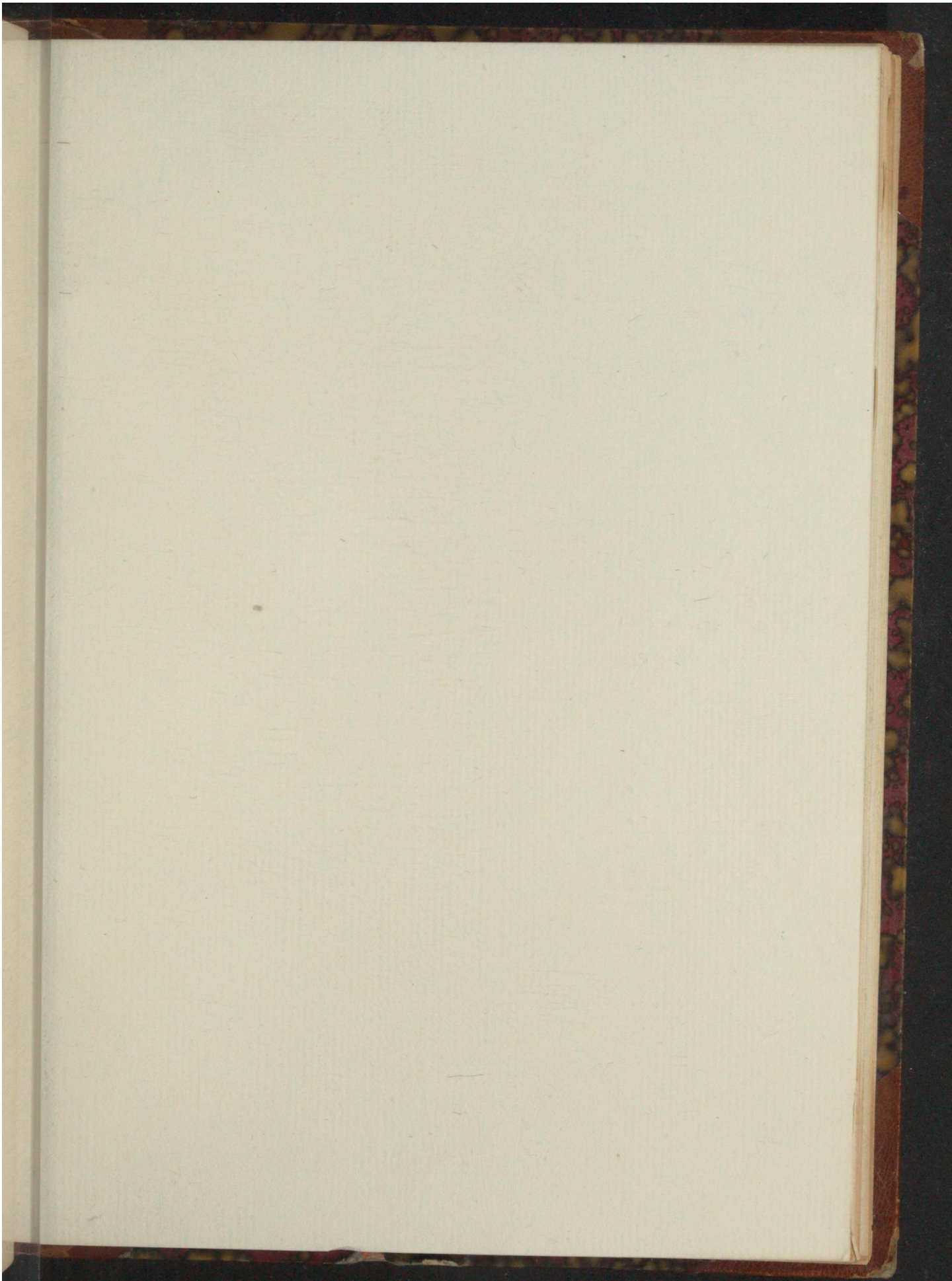

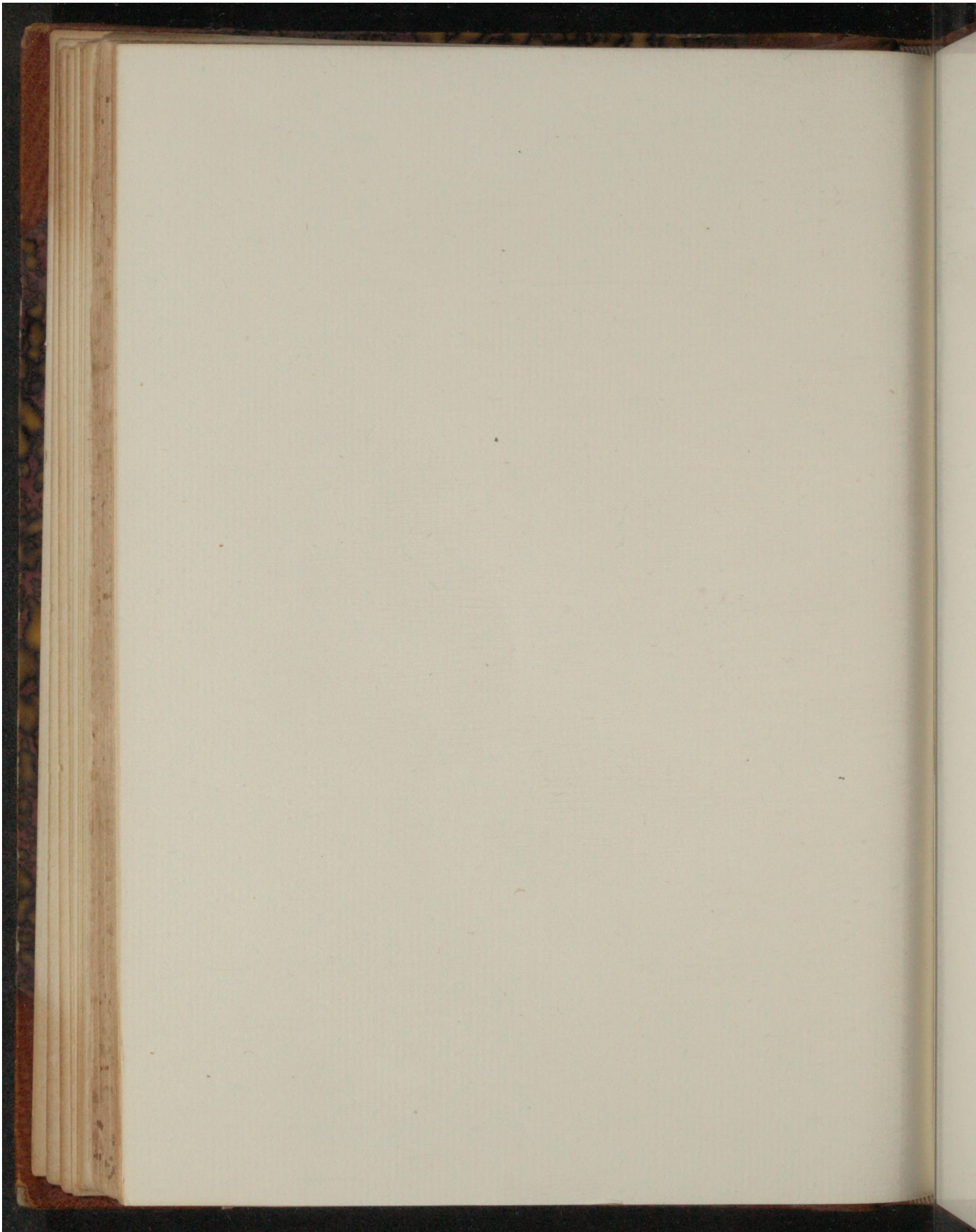

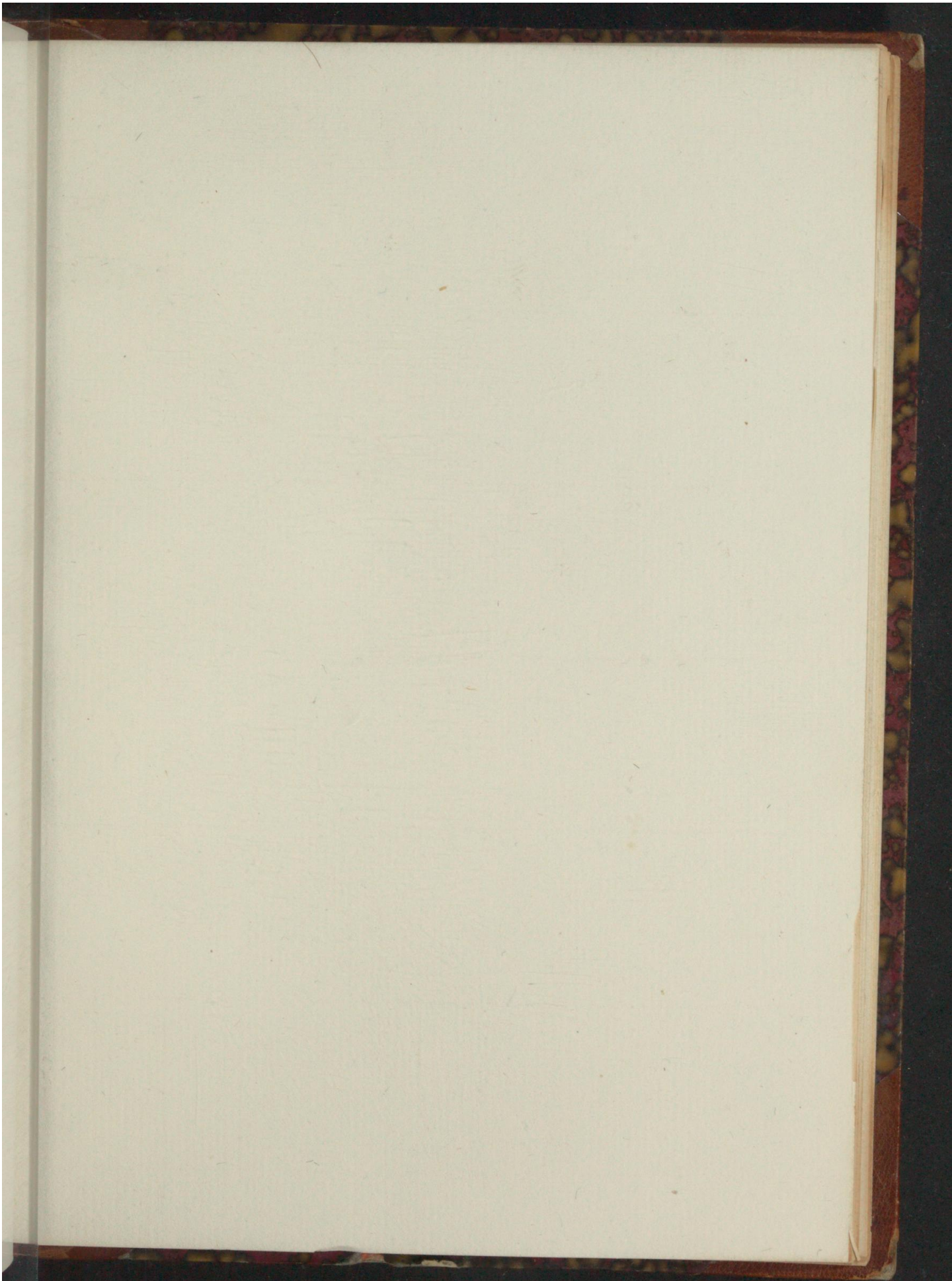

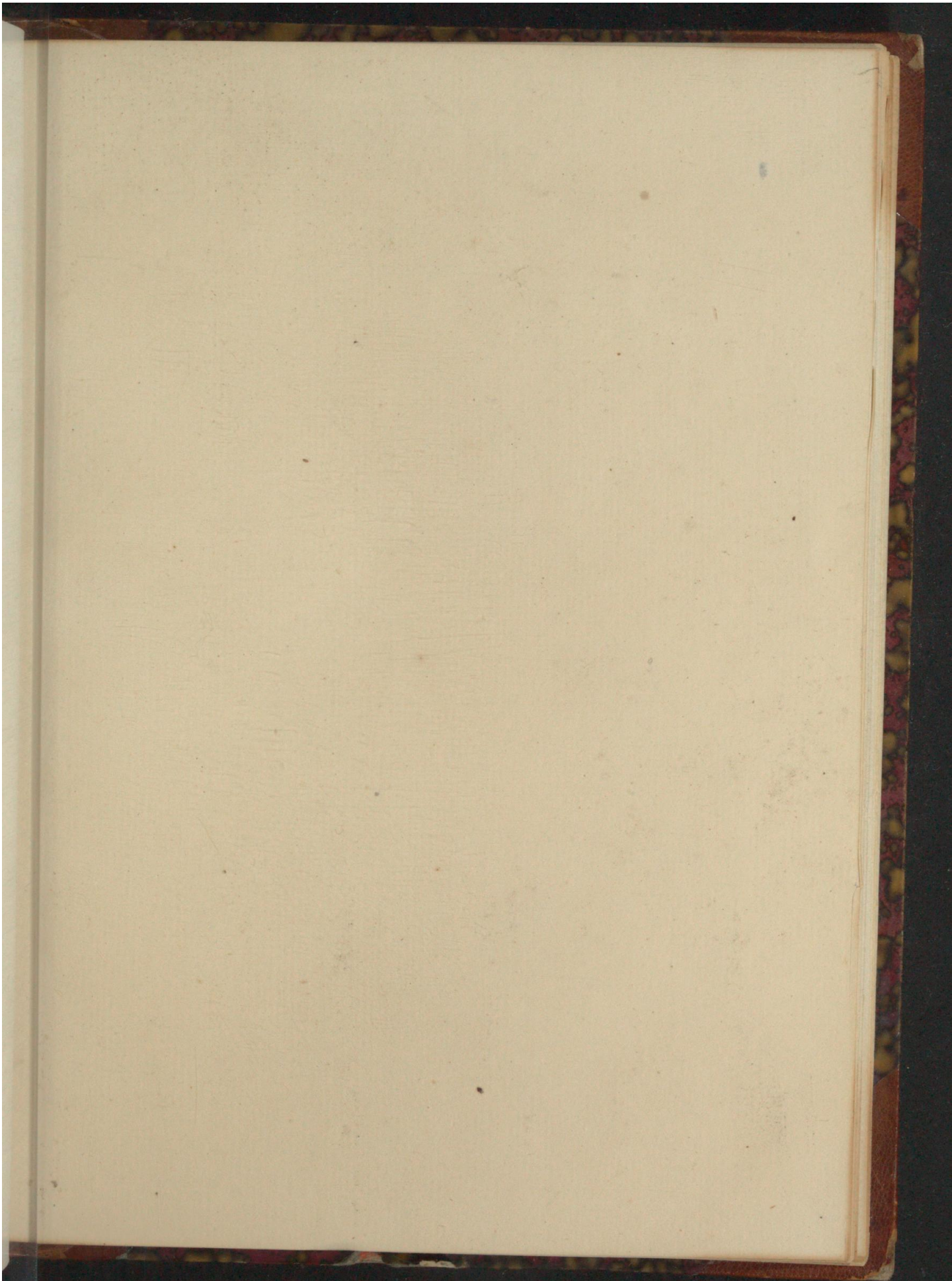

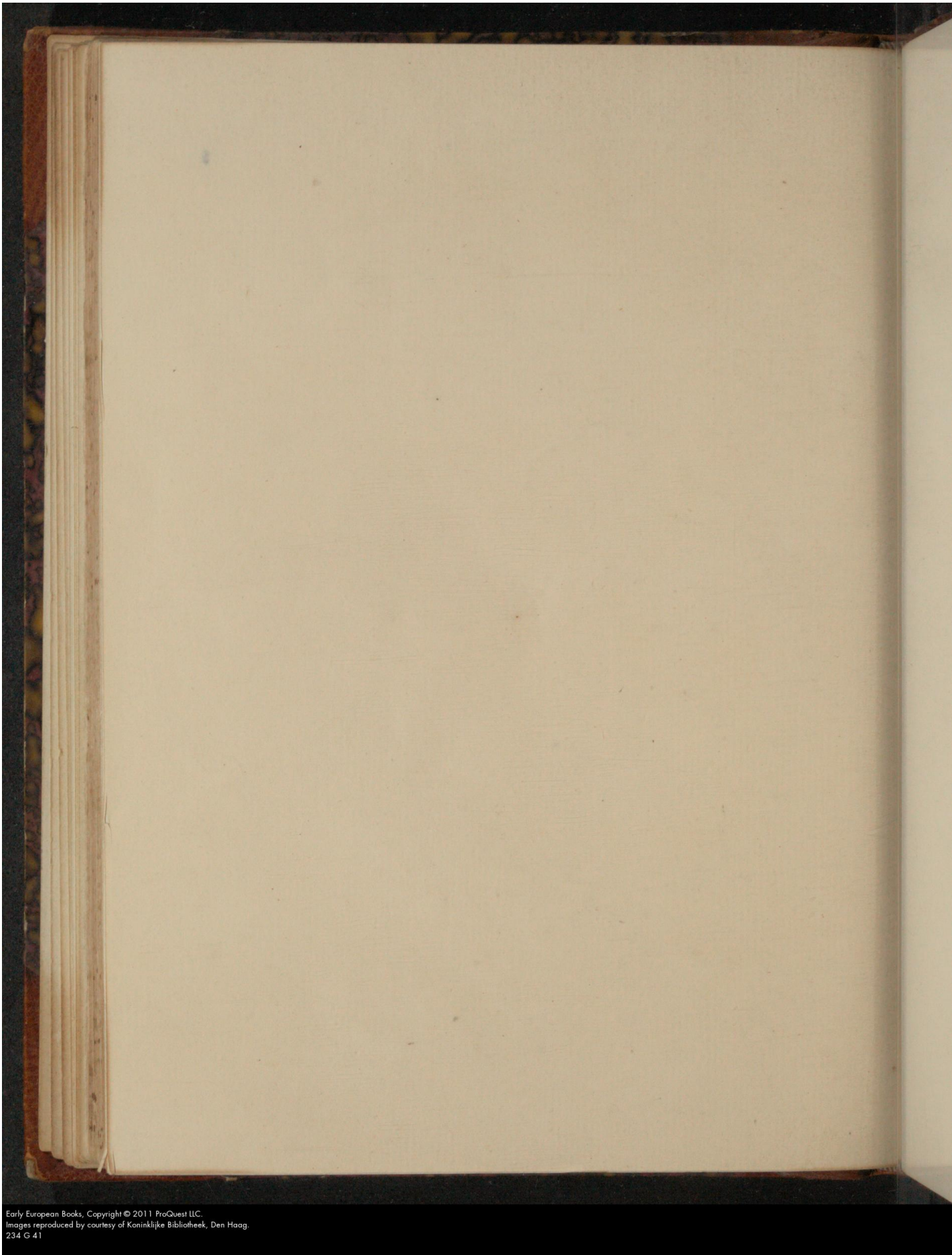

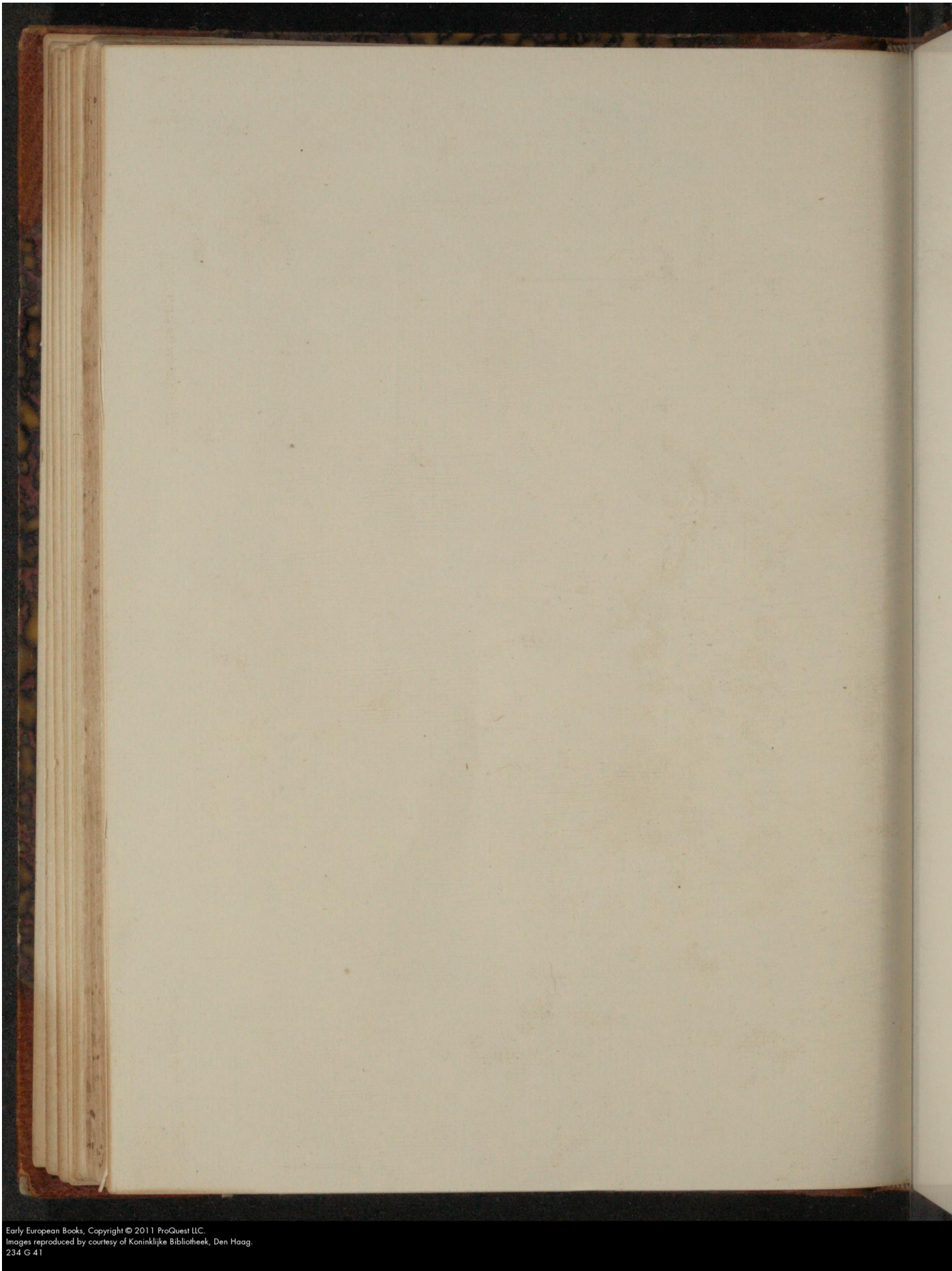

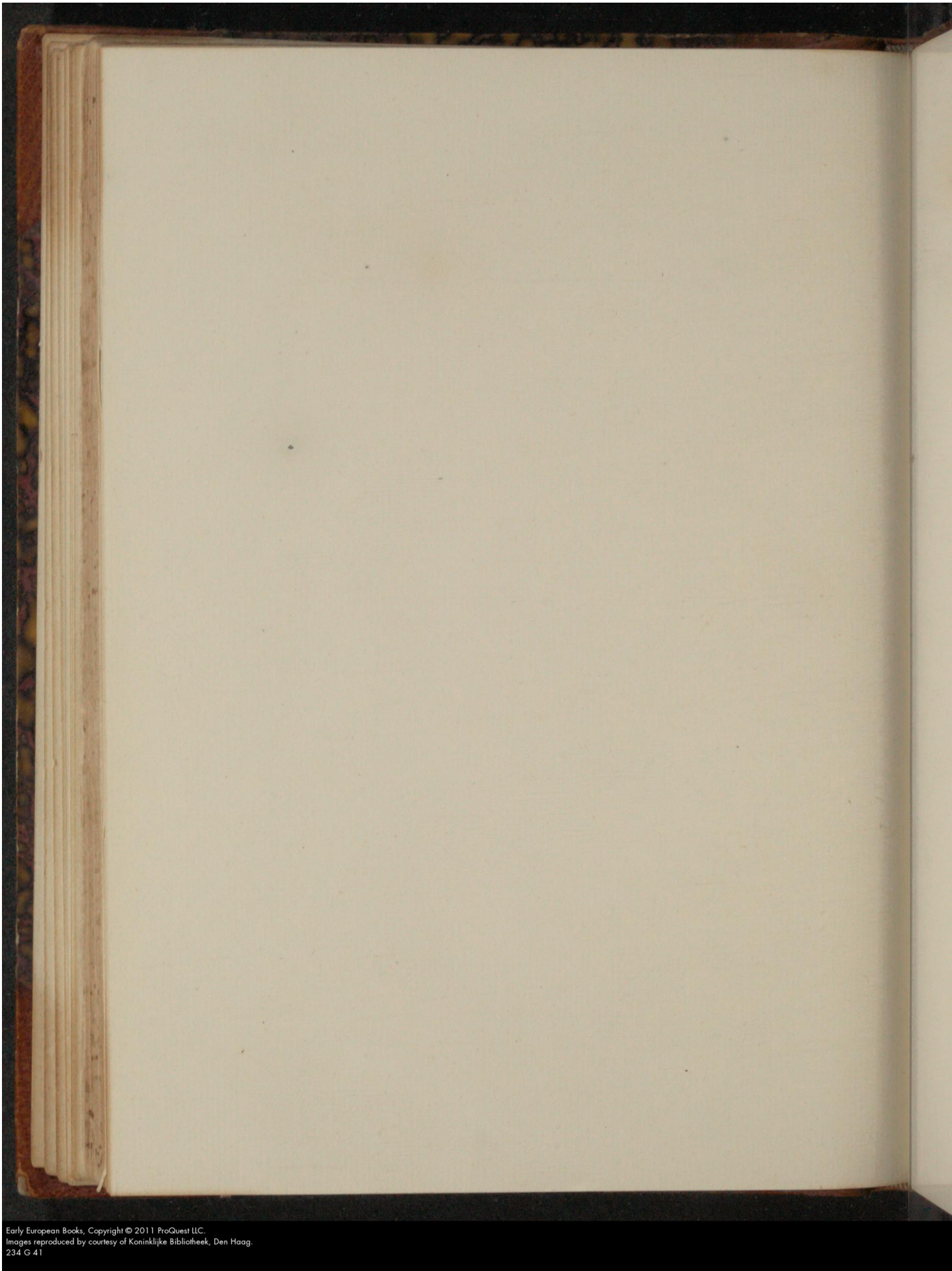

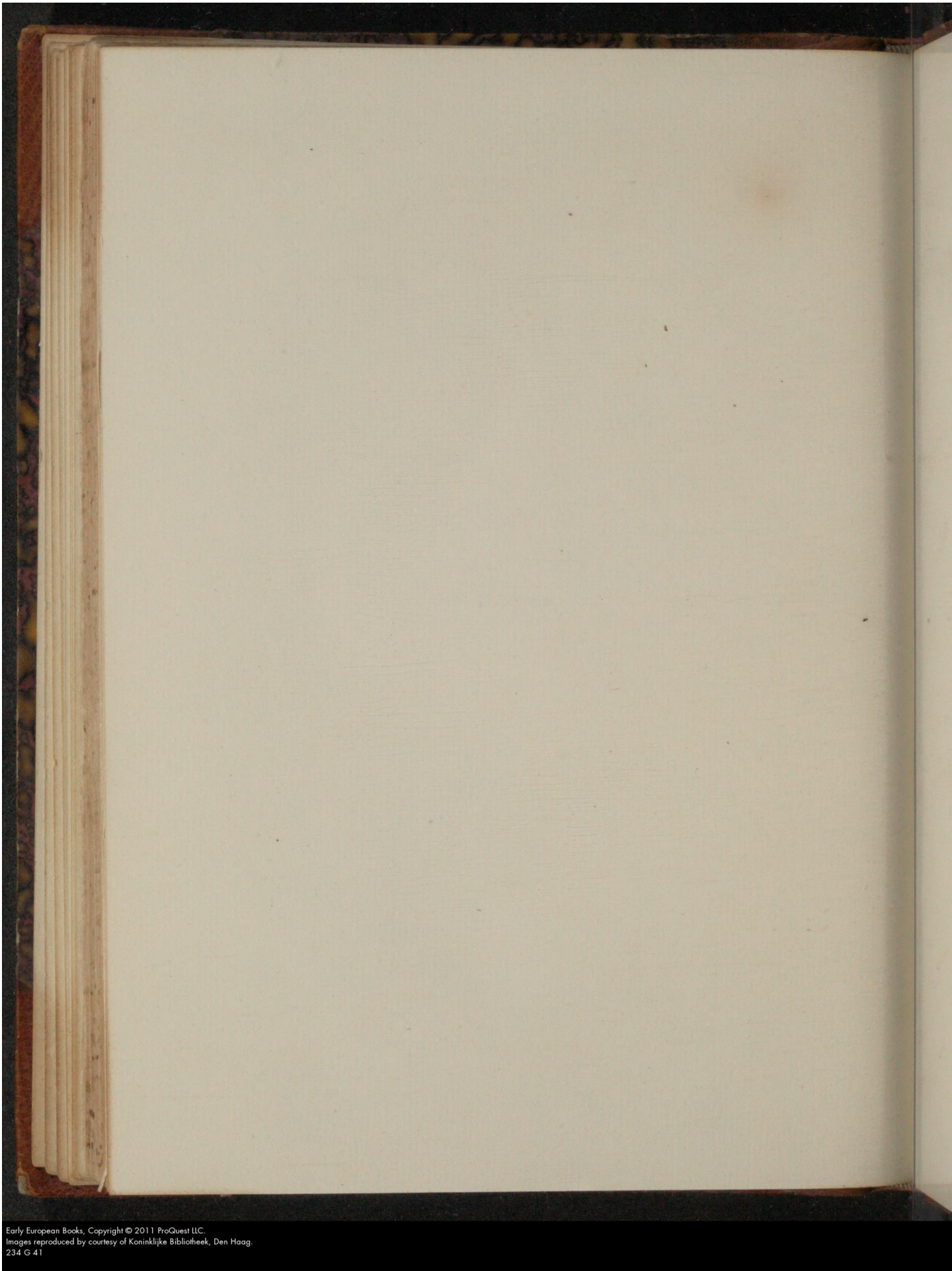

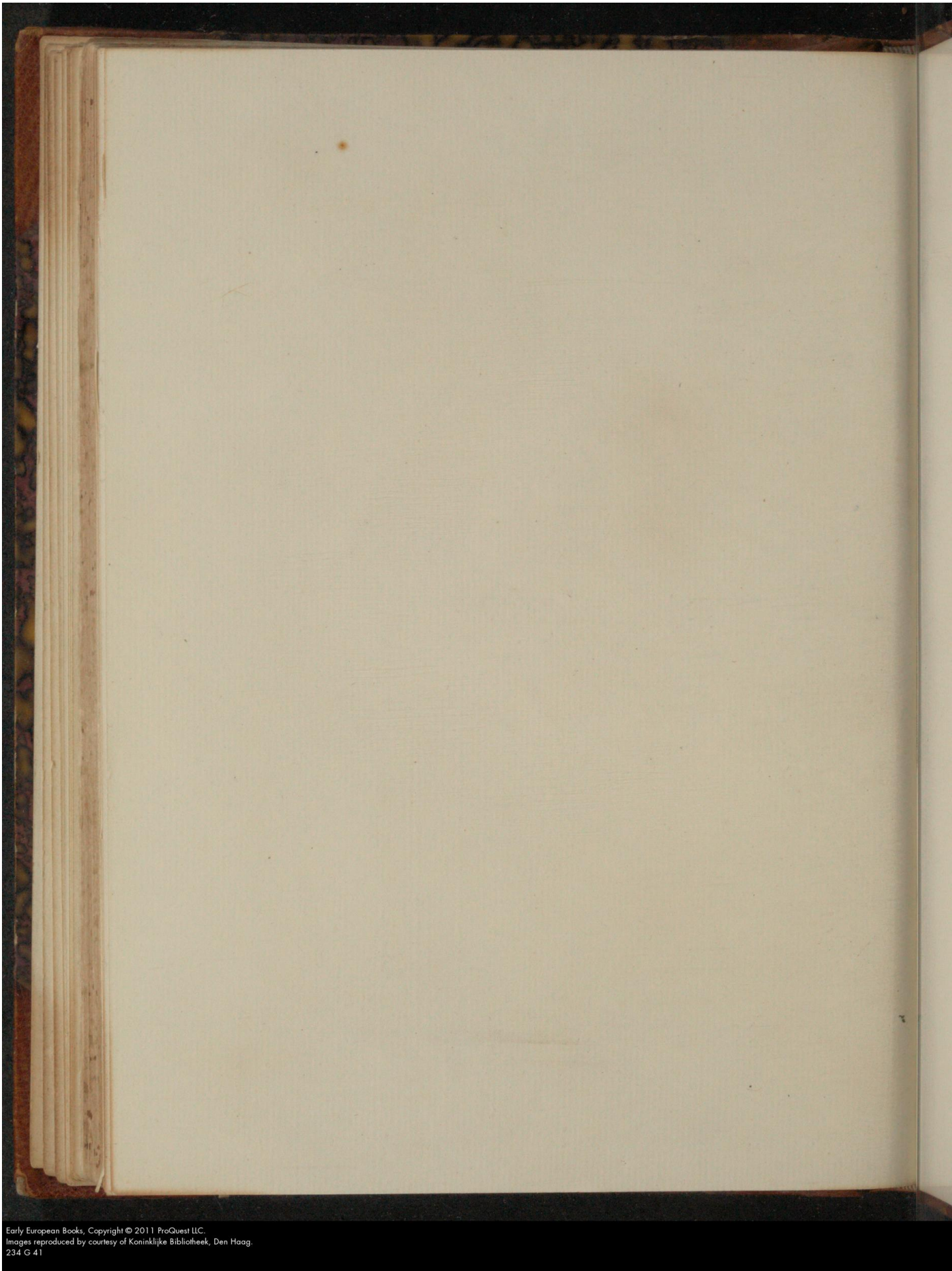

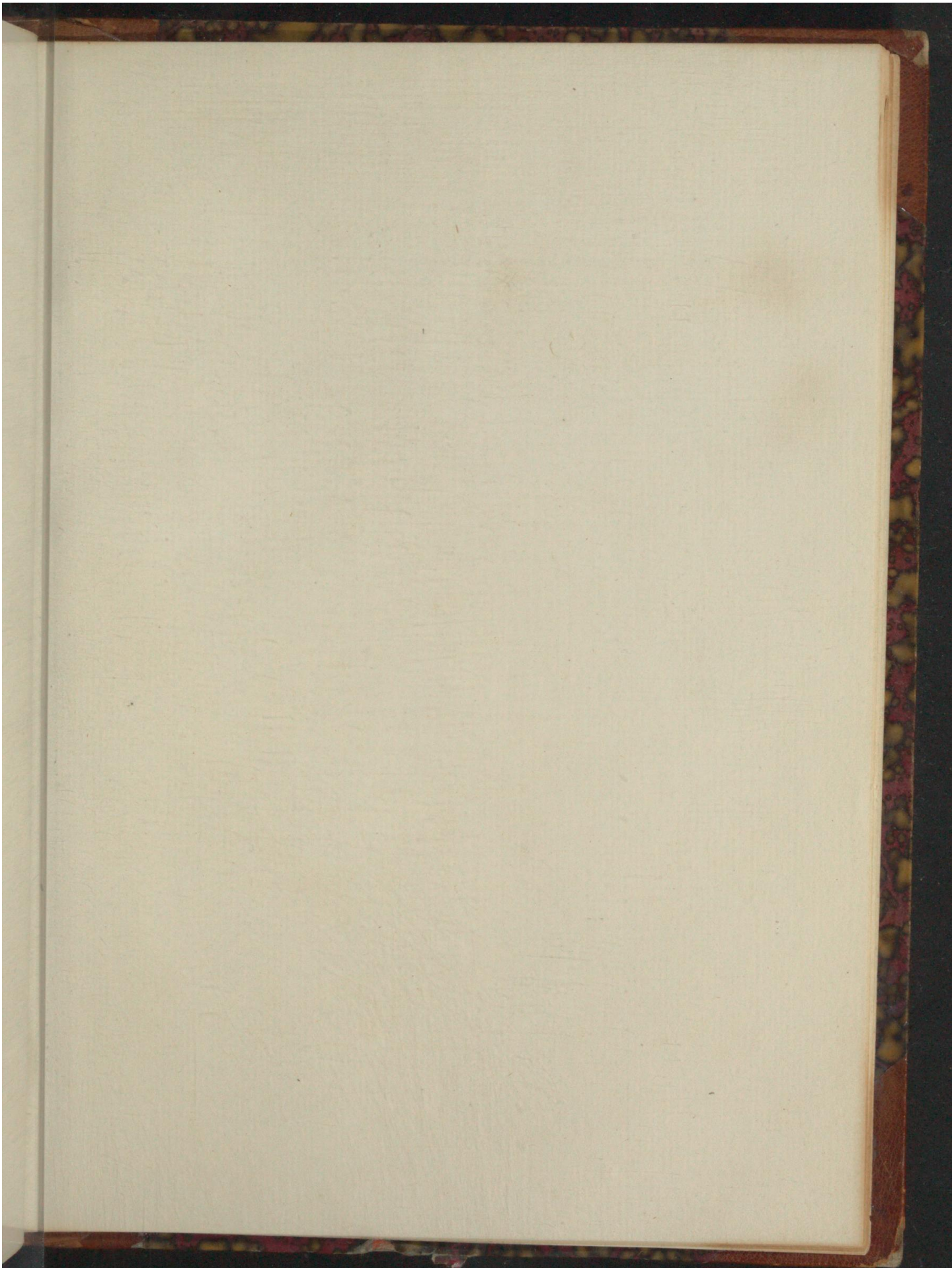

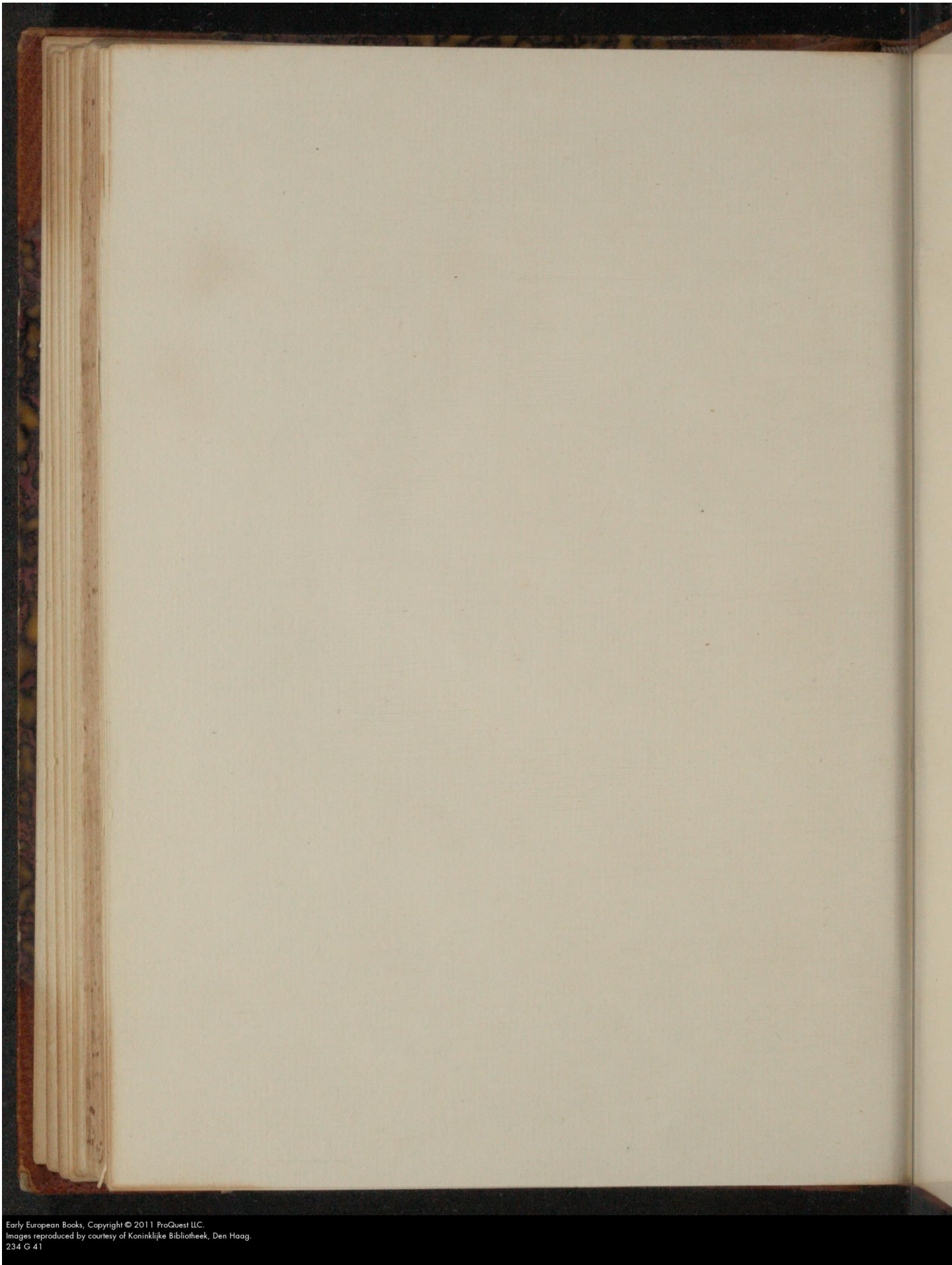

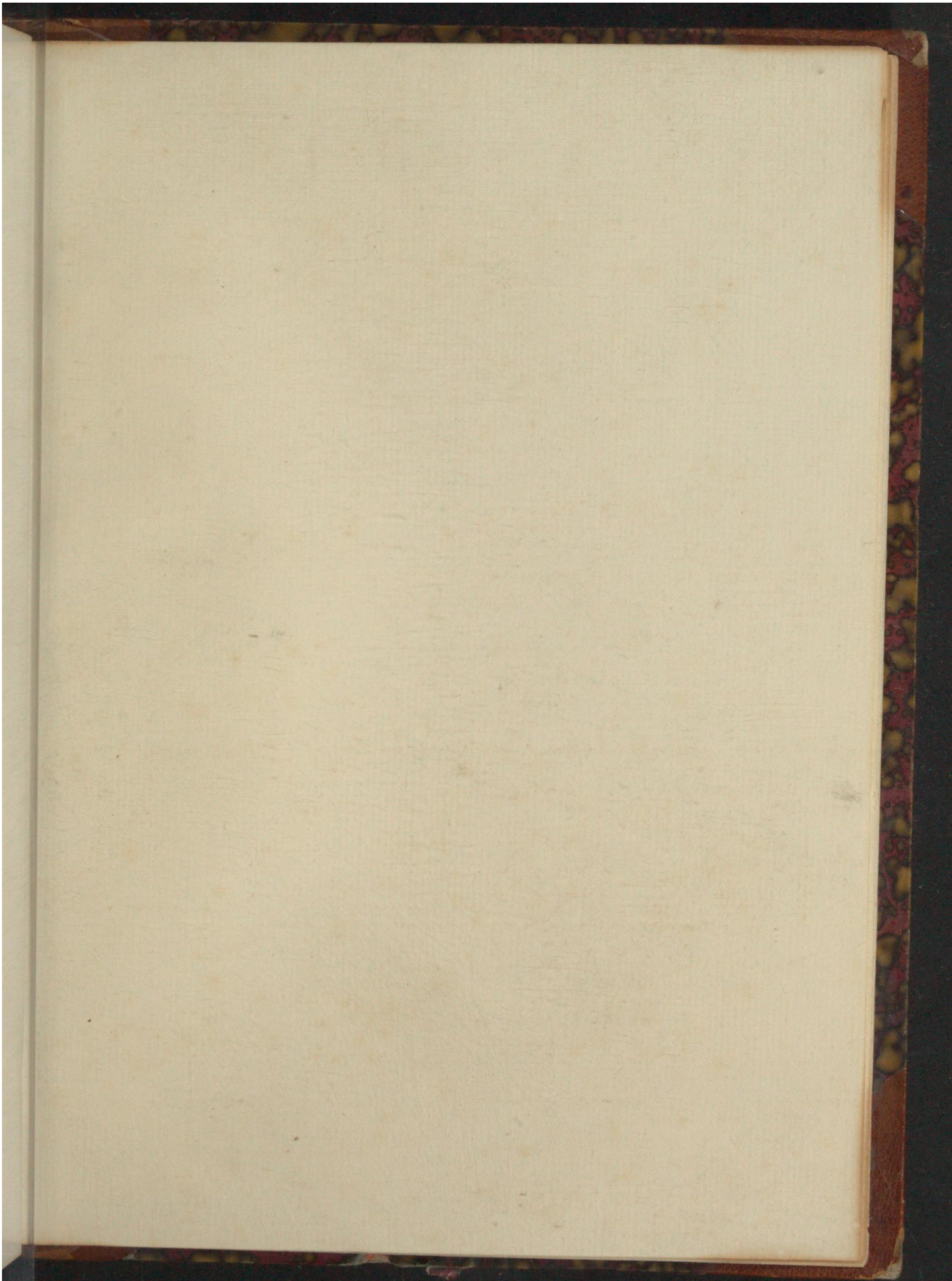

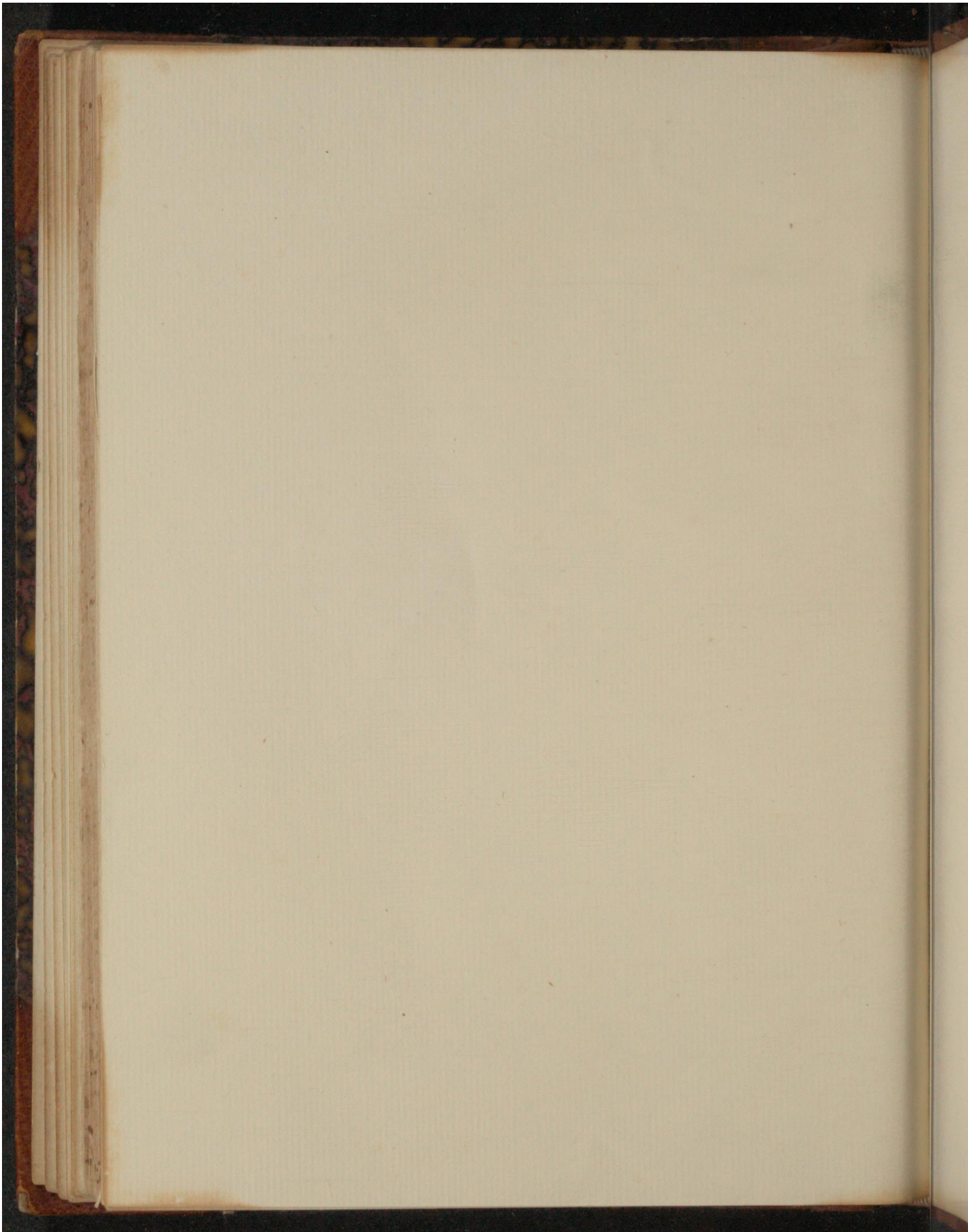

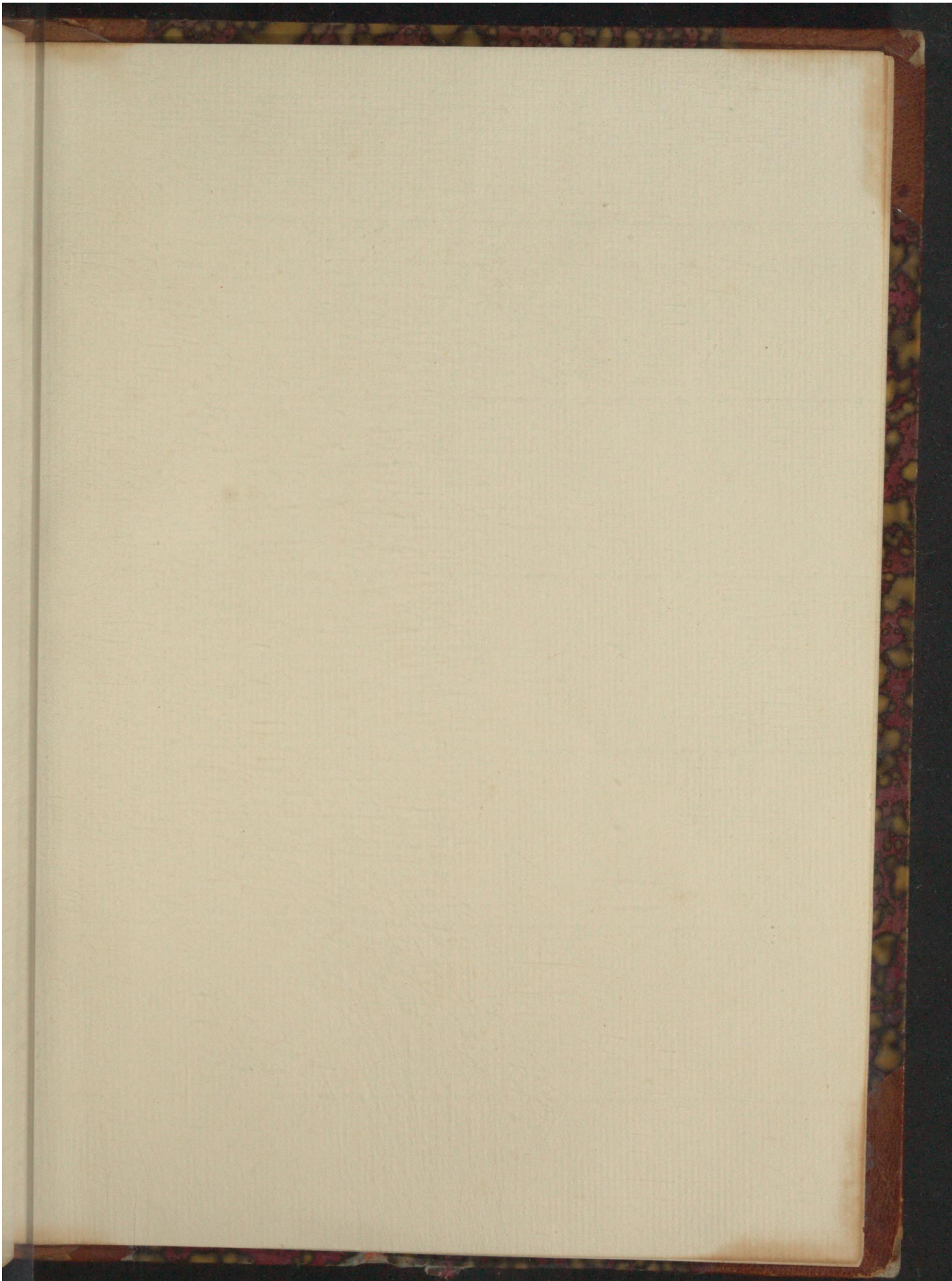

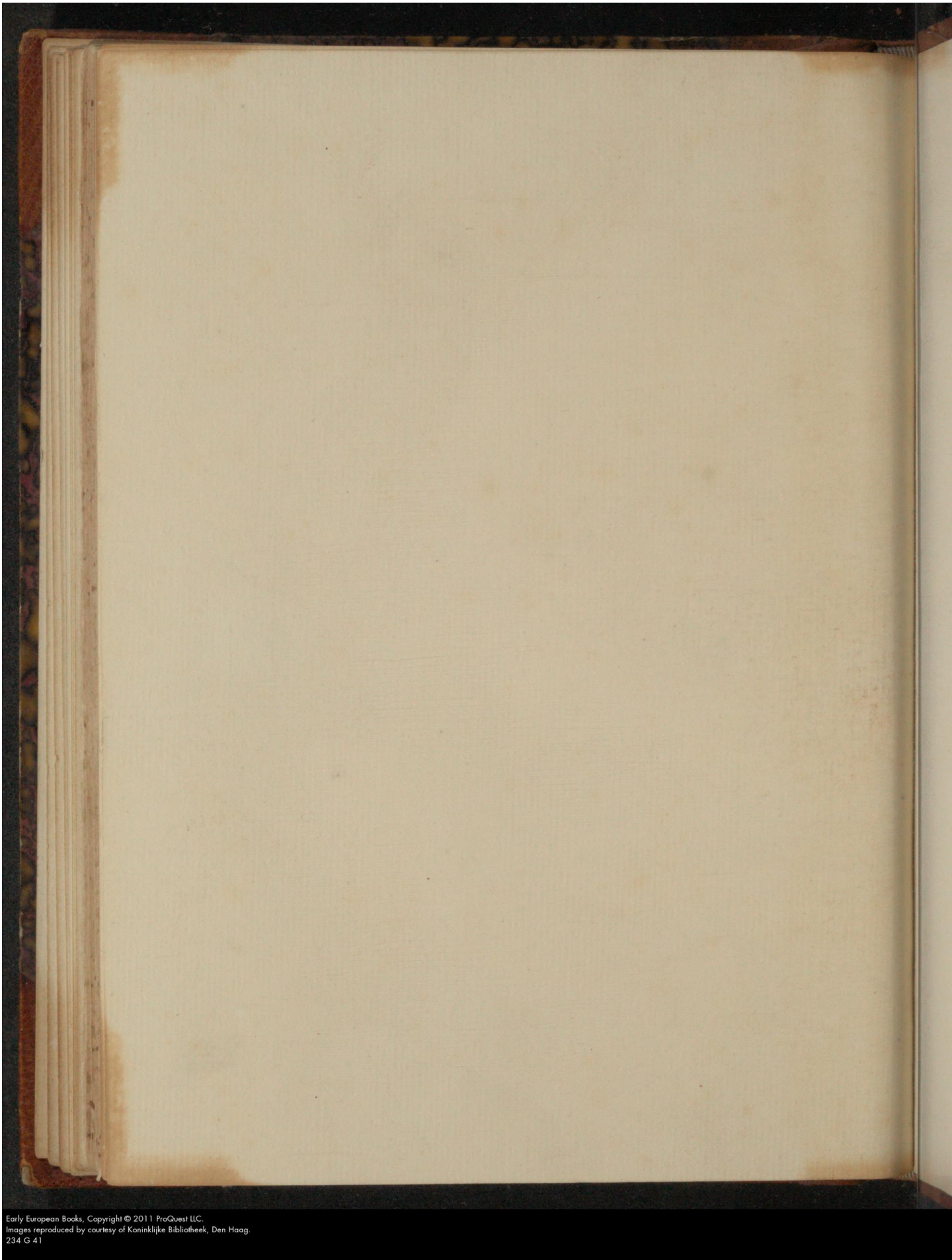

(S
DL Rest. R
19-11-04 317^k

